

LUONNOS 25.4.2022

KAMPPI

ARKKITEHTUURIN

OMINAISPIIRTEET

Suomen sota
1808-1809

Kaupunkipalo 1808: kol-
masosa Helsingistä palaa

1800

1819 Senaatti siirtyy Helsinkiin

1820

1828 Yliopisto siirtyy Helsinkiin

1840

Krimin sota
1853-56

1862 Helsinki-Hämeenlinna rautatie

1860

1868 ammattikuntapakko kumotaan

1880

1879 elinkeinovapaus

1900: 14 446 asukasta

Sortovuodet
1899-1917

1906 yleinen
äänioikeus

Sisällissota 1918

1920

1930: 20 782 asukasta

Talouslama 1933-1934

1940

II maailmansota

1946 Helsingin esikaupunkikiitos

1960

1970: 16 758 asukasta

1980

1990: 10 303 asukasta

Talouslama 1990-1993

2000

2020

39% Kampin
nykyisistä ra-
kennuksista
rakennettu
ennen vuotta
1920

1875: 4007 asukasta

39% rakennusis-
tä rakennettu
1920—1960

1950: 24 690 asukasta

22% rakennuksista
rakennettu vuoden
1960 jälkeen

2010: 11 424 asukasta

Ehrenströmin asemakaava 1817:
ruutukaavakorttelit

Rakennusjärjestys 1825

Asemakaava 1836: alue laajenee

Asemakaava 1851 : Lapinlahdenkatu

Rakennusjärjestys 1856

Asemakaava 1874 : lounaisosa

Rakennusjärjestys 1875

Asemakaava 1887 : läntisin osa

Rakennusjärjestys 1895

Rakennusjärjestys 1916

Asemakaava 1932: pohjoisosa

Rakennusjärjestys 1945

Asemakaava 1954

Rakennusjärjestys 1955

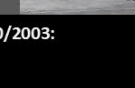

Rakennusjärjestys 1963

Asemakaava 2000/2003:

Kampin keskus

Käsityövaltainen rakentaminen

Vanha kirkko 1826
Turun kasarmi 1833 Kaartin lasaretti 1827

Työväen asunto-osuuskunnat
1873 Lainarahasto kivitalojen rakennuttamista varten

1886 Malminkadun kansakoulu (Annantalo)
1891 raitiolinnoitus Grynderirakentaminen

1894 satamarata 1886/1894 Marian sairaala
Normaalitiili
Keskuslämmitys Ensimmäiset rautabetonirakenteet
1909 Helsingin sähkölaitos
1918 Suur-Helsingin yleisasemaakava
Ensimmäinen hissi

Koneellinen poistoilmavaihto
1952 Ensimmäiset julkisivuelementit
1954: Lindegrenin ja Kråkströmin
asemakaavaehdotus

1961: Alvar Aallon keskustasuunnitelma

teollinen
rakentaminen

2006 Kampin keskus

SISÄLLYS

Yhteenveto	6
Historialliset vaiheet ja asemakaavoitus	8
Rakennusjärjestykset ja kaupunkirakenne	32
Korttelit	36
Kortteleiden sisäpihat	40
Kortteli 69	44
Arkkitehtuuri	50
Kampin ominaispiirteet	100
Lähteet	122

Kantakaupungin asemakaavojen ajantasaistamistyössä käytettäviä ominaispiirreselvityksiä on kehitetty kaupunkisuunnitteluvirastossa (sittemmin asemakaavapalvelu) vuodesta 2014 lähtien, alkuvaiheessa erityisesti arkkitehti Riitta Salastien toimesta. Ensimmäisessä vaiheessa kantakaupunki jaettiin korttelirakenteen mukaan osa-alueisiin, joiden arvoja ja kehittämispotentiaalia arvioitiin. Ensimmäinen, vuonna 2015 valmistunut Taka-Töölön pilottihanke vastasi asetettuja tavoitteita, mutta selvityksen malli ei ollut sellaisenaan valmis käytettäväksi; inventointikortteihin perustuva työtapo edellyttää kohteiden suuren määrän takia liikaa resursseja.

Seuraavassa työvaiheessa tutkittiin Kallion kaupunkirakenteen ja rakennuskannan ominaisuuksien yhteyttä kaupunginosan historian ja asemakaavoituksen vaiheisiin. Vuonna 2016 valmistuneen luonnoksen pohjalta laadittiin alustava ominaispiirreselvityksen sisältömalli, jota käytettiin Vallilan, Alppiharjun ja Hermannin ominaispiirreselvitysten laatimisen pohjana. Konsulttityönä laadituissa selvityksissä kuvattiin kohdealueiden kaupunkirakenteen, rakennuskannan ja kaupunkitilan ominaispiirteet, joita täydennettiin analyysikartoilla. Työ vastasivat maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy ja Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy, jotka myös kehittivät edelleen selvityksen sisältöä ja menetelmiä.

Konsulttityönä laadittiin vuonna 2018 vielä Taka-Töölön ominaispiirreselvitys (maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy /Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy/ arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson). Sisältömalli, jonka pääkohtia ovat kaavoitushistoria, alueelle ominainen arkkitehtuuri, korttelirakenne ja pihat, puistot ja istutukset sekä kaupunkitila ja maamerkit, on osoittautunut käyttökelpoiseksi.

Kampin ominaispiirreselvitys on laadittu osittain asemakaavapalvelun omana työnä osana ensimmäistä varsinaista asemakaavanmuutosta. Työssä on noudatettu edellä kuvattua rakennetta. Aikaisempiin selvityksiin verrattuna selvityksessä korostuu kaupunkirakenne: asemakaava, korttelirakenne, katutila sekä puistot ja aukiot, joiden muodostaman kokonaisuuden aikakerroksia ja arvoja kuvataan eri näkökulmista.

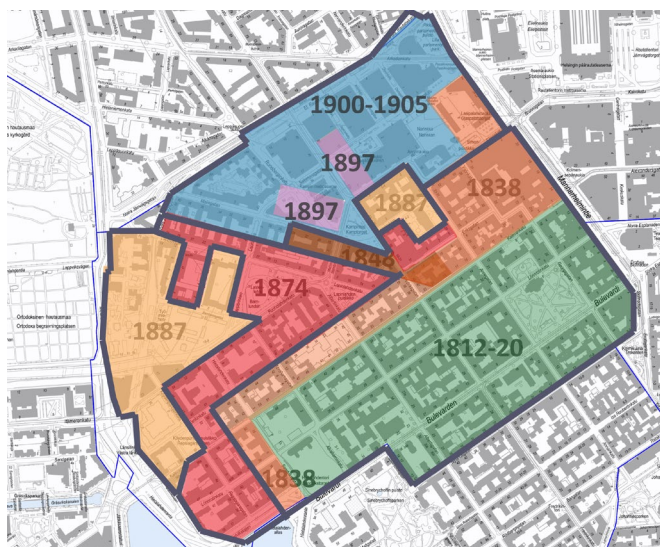
Ominaispiirreselvityksen työryhmään ovat kuuluneet arkkitehdit Crista Toivola ja Sinikka Lahti asemakaavapalvelusta, arkkitehti Sakari Mentu asemakaavakoordinaatiosta sekä maisema-arkkitehti Anu Lamminpää kaupunkitila- ja maisemasuunnittelusta. Arkkitehti Otso Huhtala on tutkinut kortteleiden sisäpihojen rakennuksia ja laatinut niitä koskevan osion. Rakennuskannan ikää ja suojelua koskevat analyysikartat on laatinut Anni-Maria Räsänen asemakaavakoordinaatiosta, jossa työhön ovat aikaisemmin osallistuneet myös Päivi Hakanpää, Eeva-Maria Niemi ja Toni Pauku. Rakennusjärjestyksiä koskevan tekstiosuuden on kirjoittanut arkkitehti Mikko Lindqvist Helsingin kaupunginmuseosta.

Ominaispiirrekartat ja karttojen selostustekstit ovat laatineet arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson ja maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Konsulttitoimiston tekstiosuuksia on käytetty selvityksen lähdeaineistona.

Ominaispiirreselvitysten sisällöstä ovat hankkeen eri vaiheissa antaneet kommentteja rakennusvalvontapalvelun, Helsingin kaupunginmuseon ja Uudenmaan ELY-keskuksen edustajat.

KAMPIN OMINAISPIIRTEET, YHTEENVETO

Yksinkertaistettu kaavio asemakaavoitetun alueen laajenemisesta Kampissa vuosina 1812-1905. Kaupunkialue on kasvanut Vanhan kirkon puistoa ympäröivistä kortteleista länteen ja luoteeseen. Reuna-alueet olivat varhaisimmassa vaiheessa teollisuuden ja kaupungin eri toimintojen (teurastamo, varikot, kaasulaitos) käytössä. Satamaradan rakentaminen muutti läntisimmän korttelialueen ilmeen 1880-luvulla. Kasarmialueen reunoilla sijainneiden korttelien 215-217 epäjärjestyksellinen kaupunkikuva kohentui pysyvästi vasta 1950-luvulla.

Kampin eteläosan vanhimmalla asemakaava-alueella sijaitsivat 1800-luvun aikana muotoutuneet, koko Helsingin keskustan kannalta merkittävät kaupunkitilat: **Vanhan kirkon puisto, Bulevardi ja Hietalahden tori.**

Kaava-alueen **historiallinen kerroksellisuus**; kaupunkirakenteen pohjana on 1800-luvun alkupuolen kortteli- ja tonttijako, jonka puitteissa kaupunki on laajentunut kohti pohjoista ja länttä, ensin puukaupunkina ja myöhemmin kivikaupunkina.

Kampin eri -ikäisen rakennuskannan jakautuminen koko kaupunginosan alueelle (ks. kaavio sivulla 46); tyylillisesti yhtenäisiä korttelikokonaisuuksia on ainoastaan Vanhan kirkon puiston ympäristössä.

Puukaupunkivaiheen **pienet tontit, joille on myöhemmin rakennettu kerrostaloja**: kadunvarsirakennusten taustalla olevat ahtaat pihatilat ja rakennusten monimuotoiset pihasiivet.

Jakautuminen eteläosan kaupunkikuvaltaan tasapainoiseen ruutukaava-alueeseen ja pohjoisen suurimittakaavaiseen city-vyöhykkeeseen. Kaupungin reuna-alueiden asteittainen muuttuminen teollisuus- ja varastoalueista asuin- ja liikerakennusten korttelialueiksi. Satamaradan ja kasarmin jättämät jäljet: Kampin selkeästi hahmottuvat reunavyöhykkeet lännessä ja pohjoisessa.

Ruutukaava-alueen rakennusjärjestysten määrittelemä kaupunkitilan mittakaava; poikkileikkaukseltaan **neliömäinen 4-5-kerroksisten rakennusten rajaama tiivis ja valoisa katukuilu**. Yhtenäiset, erityisesti 1920-luvun rakennusten osalta korostetut räystäslinjat. **Ruutukaava-alueen maantasokerrosten yhtenäinen jäsentely. Kivijalkaliikkeet. Suljettu korttelirakenne**: pihat eivät liity katukuvaan.

1800-luvun lopun asuinkerrostalojen rikas julkisivuarkkitehtuuri ja 1900-luvun kolmen ensimmäisen vuosikymmenen arkkitehtuurin korkea taso. Uusrenessanssin tornit, erkkerit ja julkisivuaiheet. Jugendin julkisivuvärit ja -materiaalit, tornit ja parvekkeet. 1920-luvun klassismin hallittu muotokieli, korostetut sisäänkäynnit ja räystäslinjat. 1900-luvun jälkipuolen mittavat liike- ja toimistorakennukset.

Vanha kirkko, Lasipalatsi ja hotelli Torni maamerkkeinä ja Helsingin symboleina. Kirkkopuiston, puistoa ympäröivien korttelijulkisivujen ja Lönnrotin puistikomn muodostama jakamaton kaupunkikuvallinen kokonaisuus. Lasipalatsin **kaupunkitilaan sisältyvät muistumat Kampin kasarmialueesta. Aleksanterin teatterin, Annantalon ja Teknillisen korkeakoulun entisen päärakennuksen pihatilojen kaupunkikuvallinen merkitys.**

Vähäinen katuvihreä, joka koostuu Bulevardin katupuukujanteesta, muutamista muista puuriveistä sekä kaduille näkyvästä puisto- ja tonttikasvillisuudesta. Helsingin korttelirakenteelle tyypilliset **kolmiopuistot**: Kampintori ja Lapinlahden puisto.

HISTORIALLISET VAIHEET JA ASEMAKAAVOITUS

Puukaupunki

Kampin kaupunginosan nimen taustana on Ruotsin kuninkaallisen tykistön harjoituskenttä (campement) joka sijaitsi nykyisten Bulevardin ja Rautatienkatujen välisellä alueella. Alueella oli 1700-luvulla myös viljelypalstoja ja Bulevardin linjassa kulkenut maantie, joka johti Erottajan tienoilta Hietalahden rantaan. Suurin osa nykyisestä Kampista säilyi 1800-luvun alkuun saakka karuna luonnontilaisena alueena.

Kampin vanha hautausmaa perustettiin jo 1600-luvun lopun nälkävuosien aikana ja sitä jouduttiin laajentamaan isonvihan (1713-1721) aikaisen ruttoepidemian takia. Kun Ulrika Eleonooran kirkon hautausmaa alkoi 1700-luvun lopulla täyttyä, erotet-

tiin Kampin kirkkomaasta korvaava alue, joka suurin piirtein vastaa nykyistä Vanhan kirkon puistoa. Hautauksia jatkettiin vuoteen 1829, jolloin Lapinlahden uusi hautausmaa otettiin käyttöön. Helsingin maalinnoituksen linnoitustyöt alkoivat vuonna 1748, mutta linnoitussuunnitelmaa pienennettiin seuraavana vuonna ja koko hanke pysäytettiin vuonna 1750. Toteutumaton linnoitus kuitenkin vaikutti kaupungin laajenemiseen vielä 1800-luvun alussa; rakentaminen sallittiin vain tulevan linnoitusmuurin sisäpuolella, jossa asutus levisi pohjoiseen Siltavuoreen ja Hämeen tullin suunnalle. Kampin asemakaavoituksen aloittaminen oli mahdollista vasta vallan vaihduttua vuonna 1808.

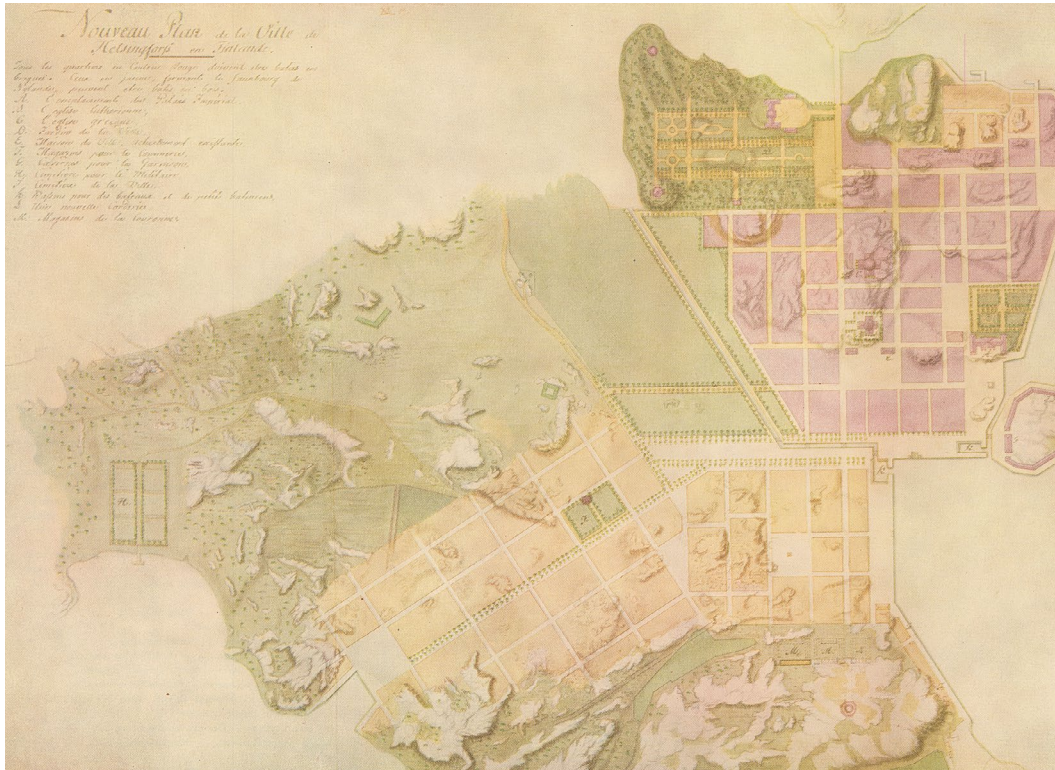
” Plan som Närmare utvisar Situationen af Terrainen och afwägningen af högderne däräst så väl Ulricasborg är beläget som det ställe där Hufwud Fästningen eller Place d'Armen på fasta Landet blifwit projecterad.” Linnoituspiirustus vuodelta 1767. Linnoituksen harvalukuiset toteutetut osat Ullanlinnassa on merkitty harmaalla värillä. Länsisivun bastionirintama esivarustuksineen olisi ulottunut nykyisen Kampin alueelle saakka (kuvan alareunassa). Riksarkivet, Ruotsi. Utländska stads- och fästningsplaner, Helsinki/, SE/ KrA/0406/12/016/063

Kartta (Pehr Granstedt 25.10.1820). Kampin alueella on esitetty vanha harjoituskenttä, hautausmaa ja viljelypalstat sekä Bulevardin suuntainen tie, jolta erkanee myös tieyhteys Lapinlahden suuntaan. Karttaan on hahmoteltu ensimmäisen asemakaavan kortteliruudukkoa ja sotilassairaalan tuleva sijainti. HKM

Ensimmäiset asemakaavat ja 1800-luvun alkupuoli

Ruotsin ja Venäjän välisestä sodista kärsineen Helsingin jälleenrakentaminen aloitettiin heti Venäjän vallan ajan alussa. Aleksanteri I asetti työtä varten komitean, jonka väliaikaisena arkkitehtina toimi luutnantti Anders Kocke. Kocken laatimassa asemakaavaehdotuksessa kaupunkia esitettiin laajennettavaksi kohti länttä ja etelää. Rakennustyö ei kuitenkaan sanottavasti edennyt ennen Johan Albrecht Ehrenströmin siirtymistä rakennuskomitean johtoon vuonna 1812. Ehrenström esitti kaupungin jakamista kivirakenteiseen keskustaankin ja puurakenteiseen esikaupunkiin. Ainoastaan läntinen Kampin suunta oli sopiva esikaupunkialuetta varten, sillä korttelialue rajoittui idässä mereen ja etelässä olivat vastassa Tähtitorninmäen jyrkät kalliot.

Ns. Ehrenströmin asemakaava vuodelta 1815, Anders Kocke ja J. A. Ehrenström 1814-1815. Kartassa on esitetty Erottajan alueen kolmiomaiset aukiot, Lapinlahden suuntaan johtava tie sekä kaupunkilaisten ja sotaväen hautausmaat. Kampin kaava-alue ulottuu Uudenmaankadulta Kalevankadun luoteispuolelle. HKM

Ehrenströmin vuonna 1814 laatima “Uudenmaan esikaupungin” asemakaava noudatti suureksi osaksi 1700-luvun klassismin asemakaavoituksen periaatteita. Uutena piirteenä oli paloturvallisuuden erityinen huomiointi ja siitä seurannut kaupunkirakenteen väljeneminen. Pyrkimys kohti leveämpiä katuja ja suurempia tontteja synnytti seuraavilla vuosikymmenillä suomalaisen empiiren leveän ja matalan katutilaan.

Ehrenströmin asemakaava perustui suorakulmaiseen kortteliruudukkoon, jonka runkona oli istutuksilla reunustettu Bulevardi. Esikaupungin koordinaatisto poikkesi vanhan keskustan ruutukaavan koordinaatistosta ja katuverkko oli lounas-koillisuuntainen. Uuden esikaupunkialueen koordinaatisto poik-

”Plan Charta öfwer Helsingfors Stad”, 1820. Kaava-alueen laajuus vastaa aikaisempaa. Karttaan on hahmoteltu tonttijakoa ja selitysosassa esitetty myös katujen ja kortteleiden nimet. Myös Hietalahden tori on nimetty. HKM

kesi muusta kaava-alueesta, ja alueiden rajalle syntyi kaksi kolmikulmaista aluetta: Erottajanaukio ja Dianapuisto. Kampin kaavoitusta hankaloittanut köydenpunontarata oli onnistuttu siirtämään pois kaava-alueen länsireunalta nykyisen Ratakadun kohdalle vuonna 1815.

Asemakaava-alueen kortteleista ryhdyttiin myymään asuintontteja ja alueelle rakentui puukaupunki puutalokortteleineen ja puutarhoineen. Uuden pääkaupungin kasvu ja yliopiston siirtyminen Turusta Helsinkiin näkyivät myös Kampissa; yliopiston professorit ja virkamiehet alkoivat rakennuttaa puutaloja vuonna 1826 valmistuneen Vanhan kirkon lähistölle. Kaupunkikuvaan ilmaantuivat empiren ominaispiirteet (leveä ja matala katutila, suuret tontit ja väljästi rakennetut korttelit). Ruutukaavakortteleiden asuinrakennukset sijoitettiin kadun varteen ja korttelien kadunpuoleiset sivut täydennettiin aidoilla. Pienimmät tontit sijaitsivat kaava-alueen laitamilla.

Frans Oskar Liewendalin kaupunkikartta vuodelta 1838. Kaava-alueen luoteisrajoina ovat Eerikinkatu ja Simonkatu. Uusia julkisia rakennuksia ovat Turun kasarmi (1833), Vanha kirkko (1826) ja Kaartin lasaretti (1827). Lännessä Hietalahden rannassa on teurastamorakennus (*Slagtarhus*). Museovirasto

Kaupungin kasvaessa laadittiin vuosina 1836-1838 uusi asemakaava, johon uudet kaupunginosat Kampi ja Punavuori liitettiin. Vilkas rakentamisjakso kesti Kampissa vuoteen 1837. Kampin kalliainen pohjoisosa jäi vielä luonnontilaiseksi; varhaisimman kaava-alueen pohjoisimmat kadut olivat Eerikinkatu ja Simonkatu. Kaava-alueen reunoille rakennettiin sotaväkeä palvelevia rakennuksia. Kaartin sairaala valmistui Hietalahden torin tuntumaan vuonna 1827 ja venäläiselle sotaväelle rakennettu Turun kasarmi harjoituskentän laidalle vuonna 1833.

Rakentamisen tahti hiljeni 1840-luvulla, mutta kiihtyi uudelleen 1850-luvun kuluessa. Lapinlahdenkatu, jonka koordinaatisto määrittä Kampin länsiosan suunnat, esiintyy ensimmäisen kerran vuoden 1848 asemakaavakartassa. Kaupungininsinööri G. A. Kajanuksen vuonna 1851 laatimassa asemakaavassa kadun varteen on sijoitettu asuinkortteleita. Uuden ja vanhan kaupunkirakenteen leikkauskohtiin syntyi jälleen kolmikulmaisia tiloja: Lapinlahden puistikko ja Kampintori.

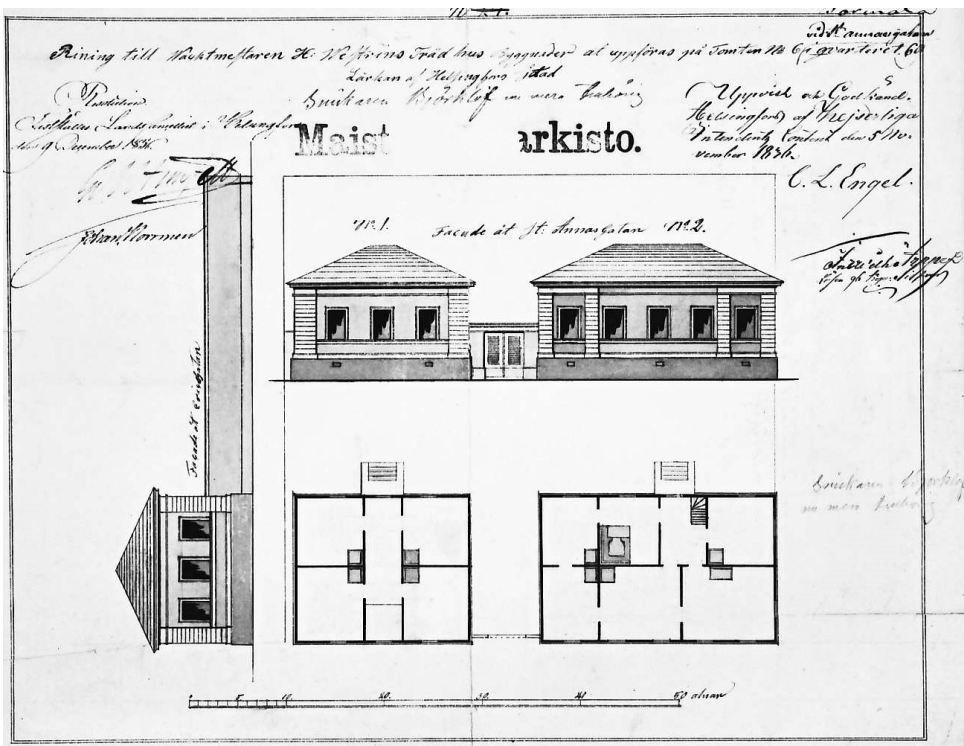
Kaupungininsinööri Kajanuksen kaava vuodelta 1851. Korttelialue on laajentunut Eerikinkadun luoteispuolelle ja vanhan tielinjan suuntaisen Lapinlahdenkadun varteen on piiretty vuokratontteja. Karttaan on myös hahmoteltu rautatien linjaus (*Projekterad Jern-Wägs Line*), joka ei toteutunut esitetyn kaltaisena.HKM

Ylhäällä: Bulevardi 2 vuonna 1870. HKM

Alla: Kampin vanhoja asuinrakennuksia: kahden puurakenteisen asuintalon piirustukset tontille n:o 6 Leivosen korttelissa (69). Rakennukset sijoittuivat tontin kadun puoleiseen reunaan, sisäänkäynnit olivat pihan puolella. Puukaupunkivaiheelle ominaisia olivat myös portti ja aidat. Sinettiarkisto

Ylhäällä: J. V. Snellmanin entinen kotitalo Yrjönkadun ja Kalevankadun risteyksessä vuonna 1896.

Kuva A. E. Rosenbröijer 1896. HKM

Alla: Fredrikinkatu 24-26 ja 37-41 (Uudenmaankadun ja Lönnrotinkadun välinen katusosuus) vuonna 1870. Kampin 1800-luvun jälkipuolen katutila oli puukaupunkimainen; tonteille istutetut puut palvelivat myös palontorjuntaa. Tuntematon valokuvaaja. HKM

Satamaradan työmaa Leppäsuon kohdalla vuonna 1905. HKM

1800-luvun jälkipuolen nopea kasvu

Autonomian aika oli 1800-luvun puoliväliin saakka tasaisen ja verkkaisen taloudellisen kasvun aikaa. Rakentamisen mittakaava Kampissa pysyi vaatimattomana ja useimmat rakennukset olivat hirsirunkoisia. Puukaupunkivaiheesta on nykyisessä kaupunkikuvassa nähtävissä vain muutamia rakennuksia.

Helsingin kehitys teollisuuden ja kaupan keskuksiksi käynnistyi 1800-luvun jälkipuolella elinkeinoelämän suurien muutosten myötä: rautatie Helsingistä Hämeenlinnaan avattiin vuonna 1862, ammattikuntapakko kumottiin vuonna 1868 ja täydellinen elinkeinovapaus toteutui vuonna 1879. Helsinki teollistui nopeasti.

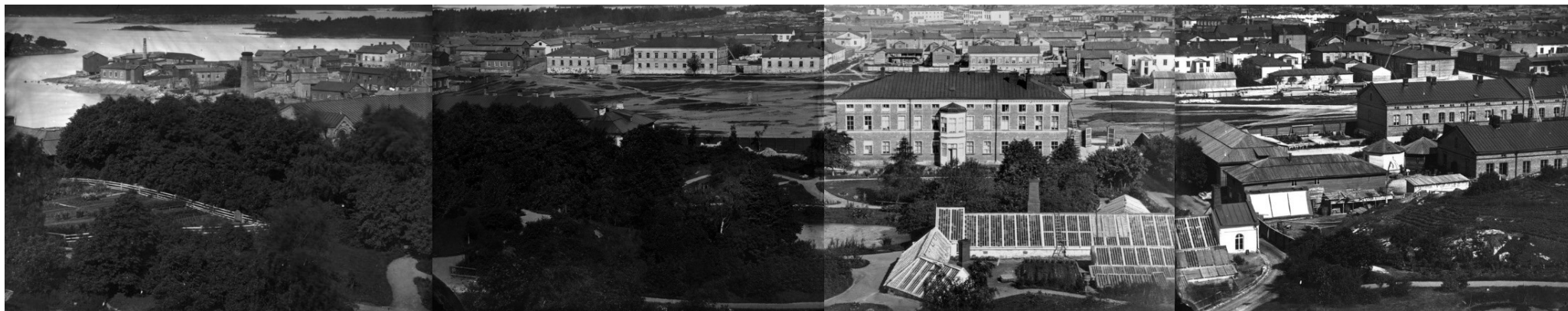
Uutta työväestöä muutti maaseudulta kaupunkiin ja vuokra-asuntojen kysyntä Helsingissä kasvoi nopeasti. Työväestölle tarkoitettuja matalia puurakenteisia vuokrataloja, ”puulaakivilloja”, alkoi nousta kaupungin laitamille. Ensimmäinen vuokra-asuntokortteli, Villa Lugnet, rakennettiin Kampin silloisen kaava-alueen ulkopuolelle Lapinlahdenkatu 10:n kohdalle jo vuonna 1857.

Malminkatu ja Ruoholahdenkatu avattiin vuonna 1875, jolloin Kampissa oli jo 40 asuttua vuokratonttia. Kampin asukasluku kasvoi nopeasti vuoden 1875 4007 asuk

kaasta vuoden 1900 14 446 asukkaaseen. Kasvun myötä tonttien hinnat viisinkertaistuivat, ja seurauksena oli kiihtyvä vuokrien nousu ja asuntokeinottelu.

Valtion lainoituksen turvin syntyivät 1860-luvun puolivälin jälkeen työväen asunto-osuuskunnat Alku ja Taimi Ruoholahdenkadun varrelle. Ensimmäinen osakeyhtiöasetus kirjoitettiin vuonna 1864 ja asunto-osakeyhtiöistä muodostui erityisesti suomalainen ilmiö. Ylikuumentuneet markkinat synnyttivät myös lieveilmiöitä: tila-nahtaus, siivottomuus ja korkea vuokrataso olivat yleisiä. Vuokrakasarmien rinnalle syntyi 1880-luvulla asuntoyhtiöitä, joissa myös asukkaat tulivat mukaan omistajiksi. Esimerkki tällaisista yhtiöistä ovat ns. ”sadan markan villat”, jotka rakennettiin Arbetarnes I Helsingfors Byggnadsaktiebolag-yhtiön toimesta vuosina 1881-1884.

Rakentamisesta tuli vuosisadan lopulla yhä enemmän perustajaurakoitsijoiden (ns. gryndereiden) toimintaa. Uusien kaupunkikerrostalojen hyvin varustellut asunnot suunniteltiin houkuttelemaan varakkaita asukkaita. Kivitalojen rakentamista edistämään perustettiin senaatin toimesta erityinen lainarahasto vuonna 1873. Uudet kerrostalot korvasivat Kampin kaava-alueen puurakennukset, ensin tonttien sisäpihoilla ja myöhemmin myös katujen varsilla.

Ylhäällä vasemmalla: Yrjönkadun ja Kalevankadun risteys vuonna 1904. Valokuva: Hugo Pipping.

Ylhäällä keskellä: Malminkatu ja Kampintori vuonna 1892

Ylhäällä oikealla: Annankatu 15-21 Signe Branderin kuvaamana vuonna 1907.

Keskellä: Eugen Hoffersin panoraamakuva Punavuoren kallioilta luoteeseen vuodelta 1870. Kuvassa vasemalla Ruoholahden teollisuusrakennuksia, etualalla Sinebrychoffin palatsi puutarhoineen, takana vasemmalla Kaartin lasaretin kortteli. Kampin länsiosan rakennuskanta oli 1870-luvun alussa mittakaavaltaan vaatimatonta erityisesti kaava-alueen länsipäässä.

Alhaalla: Eerikikatu 15-17 vuonna 1907 Signe Branderin kuvaamana. HKM

Vuoden 1878 kaupunkikartan uusia elementtejä ovat Ruoholahdenkatu ja vuonna 1875 muodostetut, vielä rakentamattomat korttelit 156-158. Lapinlahdenkadun keskivaiheilla oleva lastenkoti (rakennettu 1867) purettiin 1970-luvulla. Varhaisia työväenasuntoja (*Arbetare bostäder*) oli rakennettu Lapinlahdenkadulle vuonna 1857 ja kasarmialueen tuntumaan vuonna 1876. Köydenpunnontarata Ruoholahdenkadun länsipäässä oli saanut naapurikseen kaakelitehtaan. HKM

Vuonna 1909 Kampin kaava-alue oli saavuttanut nykyisen laajuutensa. Läntiset korttelit (Lapinlahdenkadun länsipään korttelit radan itäpuolella, Marian sairaalan alue sekä teollisuuskorttelit 171-175) muodostettiin vuoden 1887 asemakaavamuutoksen yhteydessä. Satamaradan ratakUILU valmistui vuonna 1893. HKM

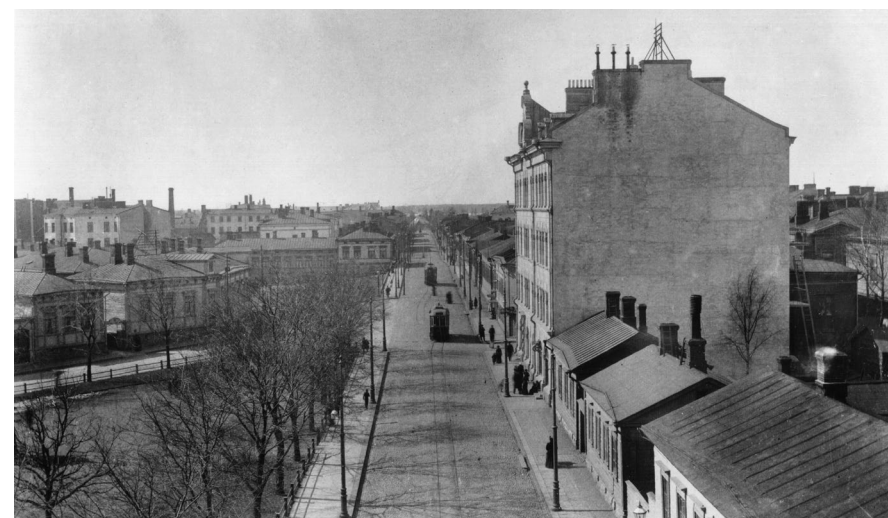

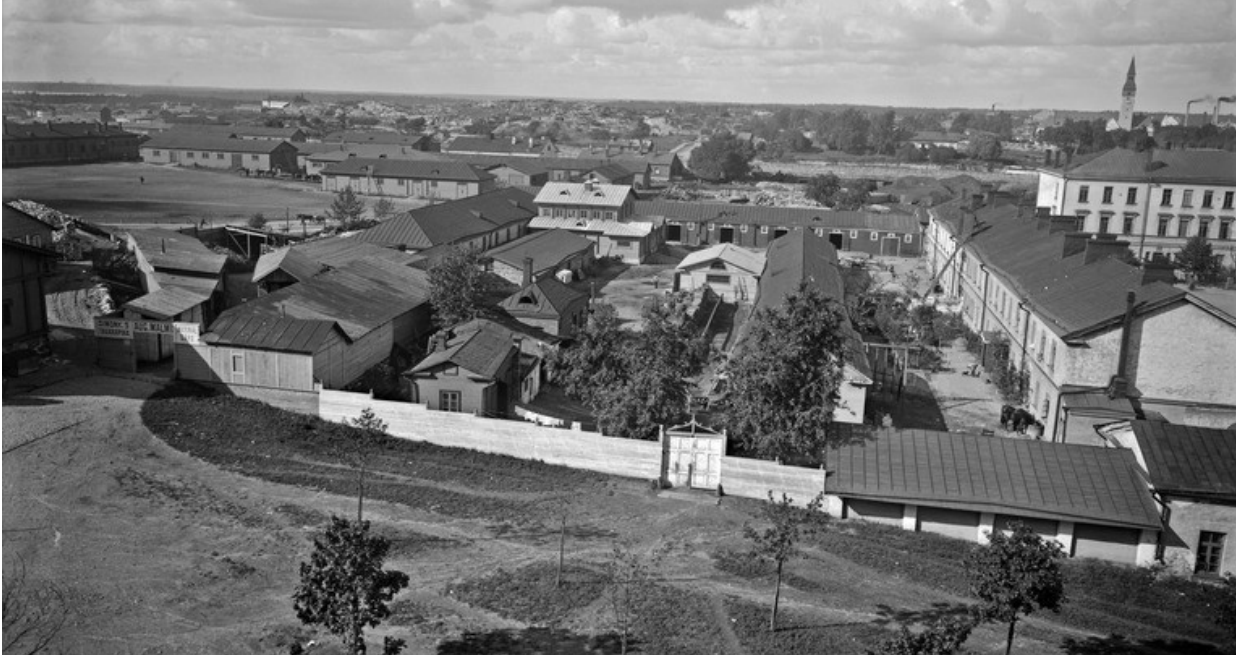

Kampin rakennuskannan muutos käynnissä 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Ylhäällä: Mannerheimintien alkupään puurakennukset korvattiin jo 1800-luvun puolella kivirakennuksilla, Mannerheimintie 6 (entinen Aleksanterin kymnaasi) on säilynyt muutettuna ja korotettuna, muut purettiin 1960-luvun alussa.

Vasemmalla: juuri valmistunut Annankatu 24:n vuokratulo korttelissa 69 vuonna 1900. Etualalla näkyvä yksikerroksinen puinen kauppatalo purettiin 1920-luvun alussa.

Alla: Lapinlahdenkatu vuonna 1907. Kuvat: HKM

Ylhäällä vasemmalla: Kampin kasarmialue kuvattuna Simonkadulta. Kuva: Signe Brander 1909.

Ylhäällä oikealla: Fredrikinkadun ja Eerikinkadun risteys kuvattuna etelästä vuonna 1890. Taustalla näkyy Malminkadun ns. Kampin villan pääty.

Oikealla: panoraama Kampin pohjoisosasta. Kuva: Signe Brander 1908. HKM

Sotaväen harjoituskenttä ja kasarmirakennukset täyttivät 1800-luvun alkupuolella koko Kampin pohjoisosan. Kentän reuna-alueille rakennettiin ennen vuosisadan vaihdetta vaatimattomia liikerakennuksia ja 1870-luvulla vuokratilakortteli, ”Kampin villat”. Alueen luoteisimpaan osaan sijoitettiin vuonna 1908 kaupungin kaasulaitoksen kaasukello.

Helsingin ratapihan laajentamisen yhteydessä 1880-luvulla rakennettiin rautatieyhteys myös Eteläsatamaan Kampin pohjois- ja länsipuolelta. Kampin länsiosan ratakuilu on yksi alueen vanhimmista rakenteista.

Kampin pohjoisreuna satamaradan eteläpuolella rakentui vähitellen: vuonna 1861 alueelle siirretyn Arkadia-teatterin korvasi vuonna 1913 Nikolajeffin automyymälä, joka sittemmin tunnettiin Hankkijan talona. Viereiselle tontille rakennettiin Maanviljelijöiden Maitokeskuksen rakennus.

Vasemmalla ylhäällä: ilmakuvassa vuodelta 1922 näkyy etualalla osittain purettu Turun kasarmi ja taustalla kasarmialueen puu- ja tiilirakennuksia sekä kaasukello. Kasarmin oikealla puolella olevassa kolmiomaisessa korttelissa 192 ensimmäisenä Nikolajeffin automyymälä (1913) ja sen takana Maanviljelijöiden Maitokeskus.

Vasemmalla: Maanviljelijöiden Maitokeskuksen rakennus (Selim A. Lindqvist 1914) Kalle Bergin kuvaamana vuonna 1931.

Vasemmalla ylhäällä: tiilirakenteinen kasarmi (Fredrikinkatu 54) vuonna 1955. Oikealla ylhäällä: näkymä koillisesta kaasukellon ohi kohti synagosaa. Kuva: Anton Rönberg 1931. Vasemmalla alhaalla: Malminkadun varikkoalueen rakennuksia, taustalla Kampin työväenasuntoja ja niiden vasemmalla puolella kasarmialue. Kuva: Signe Brander 1907. Oikealla alhaalla: ns. Narinkka, taustalla entinen kasarmin talousrakennus. Kuva: R. Roos 1928. HKM

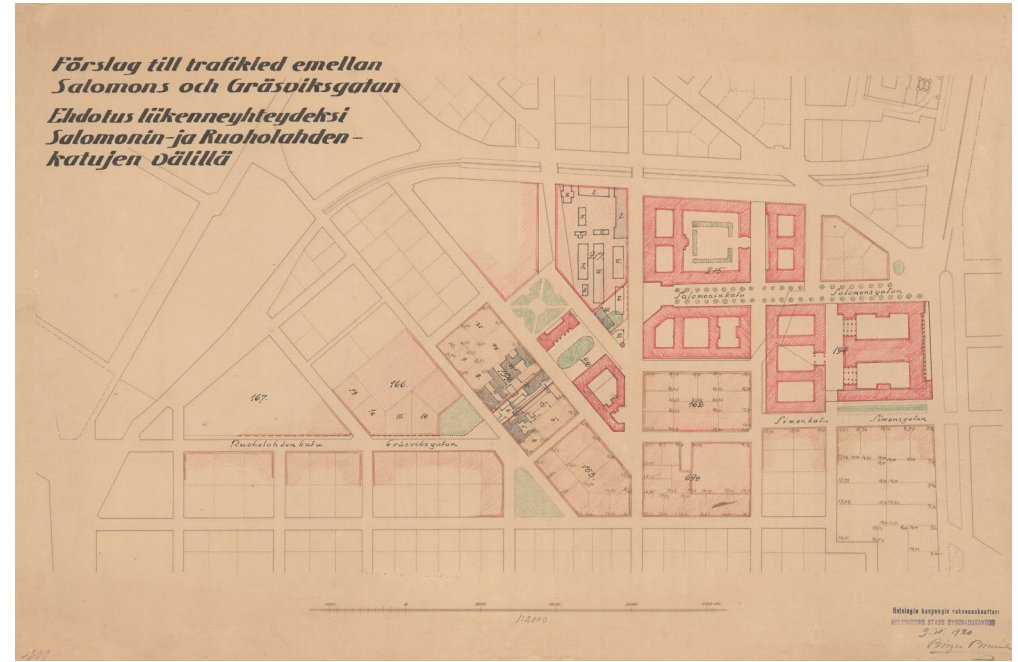
1900-luvun alku: liikenne, talouslamat ja nousukaudet

Kampin länsi- ja luoteisosa olivat vielä 1900-luvun alussa kaupungin laita-alueita; Kamppi ja Punavuori olivat kantakaupungin vanhimmat työläiskaupunginosat. Korttelit olivat 1900-luvulle asti puutalovaltaisia. Lastenkodinkadulla on yhä jäljellä korttelin verran 1800-luvun lopulla rakennettuja puisia työläisasuntoja, niin sanottuja Sadan markan villoja. Lumpunkerääjien tori eli Narinkka syntyi varuskunnan läheisyyteen, Simonkadun varteen 1870-luvulla. Etupäässä juutalaiset kauppiat myivät siellä uusia ja käytettyjä vaatteita ja muita tavaroita. Narinkka suljettiin vuonna 1929.

Liikennejärjestelyillä, sekä julkisella liikenteellä että kaupunkikeskustan itä-länsisuuntaisilla yhteyksillä, oli 1920-luvulta lähtien kasvava merkitys Kampin maankäytön suunnittelussa. Turun kasarmin päärakennus oli tuhoutunut sisällissodan aikana Helsingin taisteluissa lähes täysin. Suurin osa kasarmin aluetta Lasipalatsilta Fredrikinkadulle saakka toimi vuosikymmenien ajan linja-autoaseman laiturialueena, josta lähtivät sekä kaukoliikenteen että länsisuunnan lähiliikenteen linja-autot. Kasarmialueen hallinta siirtyi valtiolta kaupungille vuonna 1922 ja tontille rakennettiin ensin vuonna 1928 huoltoasema.

Ylhäällä vasemmalla: Shellin huoltoasema Simonkadun ja Mannerheimintien kulmauksessa vuonna 1930. Ylhäällä oikealla: linja-autojen lähtölaitureita entisen kasarmin siipirakennuksen edustalla 1920-luvun alussa Anton Rönnbergin kuvaamana. Alhaalla: sisällissodassa tuhoutuneen Turun kasarmin länsisiipi ja Nikolajeffin liikerakennus (myöhemmin Hankkijan talo) keuhällä 1918. :

Tämä sivu, ylhäällä: Birger Brunila laati useita luonnoksia Salomonkadun suuntaisesta liikenneväylästä ja sen jatkumisesta Ruoholahdenkadulle. Brunila tutki myös kasarmin alueen uudelleenjärjestelyä ensin yhdessä Armas Lindegrenin kanssa vuonna 1924 ja itsenäisesti vielä vuonna 1938. Oikealla: Suur-Helsingin yleisemakaavassa (Eliel Saarinen 1918) esitettiin Kampin pohjoisosan nykyistä rakennetta pääpiirteissään vastaava kortteleiden jäsentely. Vasemmalla: Suunnitelma Helsingin kaupunkialueen laajentamisesta luoteeseen vuodelta 1903. Tonttijako vahvistettiin vuonna 1906.

Kampin alueen asemakaavakartta vuodelta 1932. Pohjoisosan korttelijako vahvistettiin lopullisesti kesäkuussa 1938. Sinettiarkisto

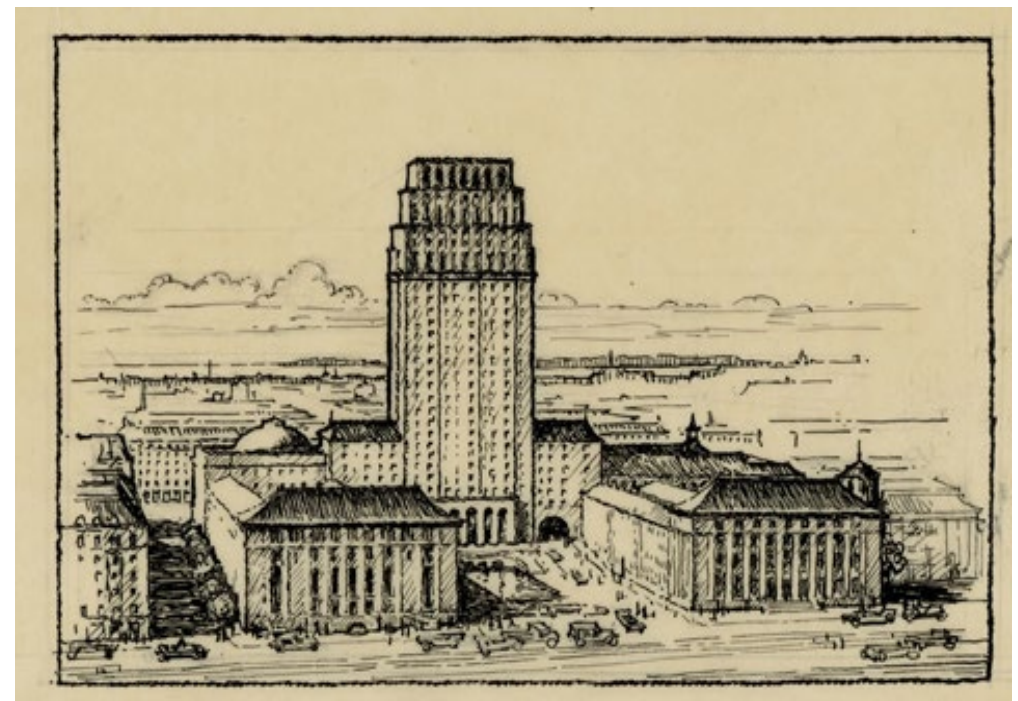

Entinen talousrakennus, ainoa nykyisin jäljellä oleva kasarmirakennus, remontoitiin Helsingin linja-autoasemaksi vuonna 1935.

Lasipalatsi (Viljo Revell, Heimo Riihimäki ja Niilo Kokko 1936) rakennettiin Turun kasarmien tuhoutuneen päärakennuksen paikalle. Funktionalistinen linja-autoaseman ja kauppaliikkeiden yhdistelmä oli osa vuoden 1940 olympialaisten valmisteluja ja tarkoitettu tilapäiseksi, mutta kaupunkilaisten suosima rakennus jäi paikalleen.

Fredrikinkadun varrella sijainneet puu- ja tiilirakenteiset kasarmirakennukset on purettu. Arkkitehtipiskelija Helge Lundströmin suunnittelema Tennispalatsi rakennettiin alueelle 1938. Seuraavana vuonna se nimettiin Auto- ja Tennistaloksi. Tennispalatsi-nimeä käytettiin aluksi vain kolmannen kerroksen urheilutiloista. Olympialaisissa 1952 hallit palvelivat koripallon kilpailu- ja harjoitustiloina.

Oikealla ylhäällä: Tennispalatsin eteläpääty vuonna 1938. Etualalla vanhoja kasarmien rakennuksia, taustalla Maanviljelijöiden Maitokeskuksen kortteli. Oikealla alhaalla: Birger Brunila laati kilpailuehdotuksen kasarmien tontin uudelleenjärjestelystä yhdessä Armas Lindegrenin kanssa vuonna 1924. Perspektiivikuvassa esitettiin Turun kasarmien paikalle suunniteltu monumentaalinen julkisista rakennuksista koostuva sommitelma. Alla: Lasipalatsi vuonna 1936, valokuva Roos. HKM

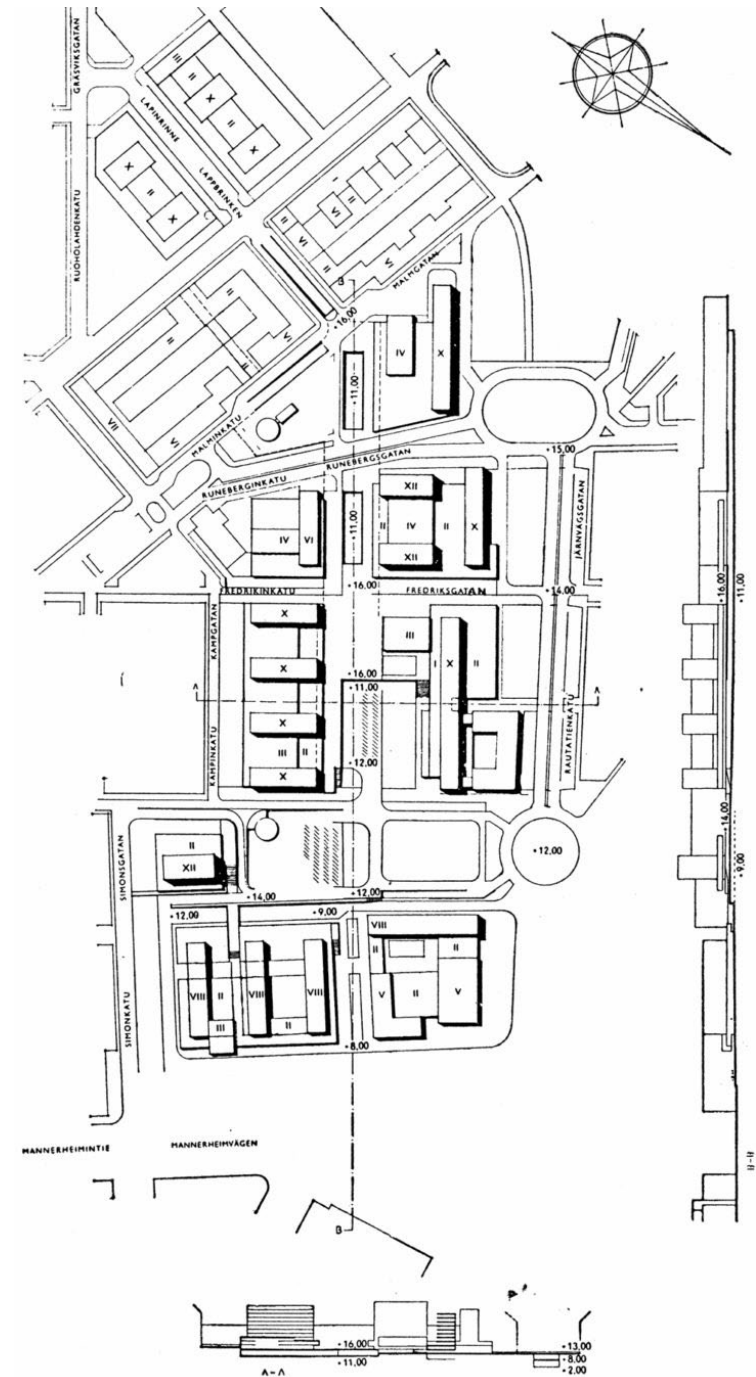
1900-luvun jälkipuolen asemakaavallinen kehitys

Toisesta maailmansodasta selvinneet Euroopan kaupungit uudistuivat voimakkaasti. Helsingissä tärkeimpänä suunnittelutehtävänä pidettiin edelleen keskustan asemakaavoitusta. Kampin asukasluku oli kasvanut 1800-luvun lopulta lähtien, erityisen nopeasti vuosien 1880 ja 1920 välisenä aikana, ja kasvu jatkui hitaampana vuoteen 1950 saakka. Väkiluku laski vähitellen koko 1900-luvun jälkipuolen ajan ja saavutti alimman lukeman (10 303, alle puolet vuoden 1950 luvusta 24 690) vuonna 1990.

Helsingin keskustan rakentamisen painopiste siirtyi sodan jälkeen pois Senaatintorin ympäristöstä. Alueen arvokkaimpien kortteleiden suojelusta tehtiin aloite 1940-luvun lopulla ja vuonna 1952 ne määriteltiin vanhaksi kaupunginosaksi. Uutta monumentaalikeskustaa ja liike-elämän painopistettä ryhdyttiin hahmottelemaan Kampin ja Töölönlahden alueille. Vuonna 1948 järjestetty aatekilpailu ei kuitenkaan Kampin osalta tuottanut toteuttamiskelpoista ratkaisua. Suunnittelua jatkettiin Yrjö Lindegrenin ja Erik Kråkströmin vuonna 1954 valmistuneen asemakaavaehdotuksen pohjalta. Ensimmäiset suurimittakaavaiset liikerakennukset valmistuivat jo 1950-luvun puolella: Voimatalo (Arne Ervi) vuonna 1951 ja Autotalo (Eino Tuompo ja Veli Valorinta) vuonna 1958.

Vuonna 1954 tehdyllä rakennusjärjestyksen muutoksella supistettiin kantakaupungin asuntotonttien liian suurena pidettyä tehokkuutta kulmatonteilla kuudesta kolmeen ja välitonteilla 3.75:stä kahteen. Liikerakennusten tonttien rakennusoikeus säilytettiin entisen suuruisena; vuoden 1960 yleiskaavassa Kamppi osoitettiin liikekeskustan laajentumisalueeksi ja likimain koko alueen maankäytön oletettiin tehostuvan. Muutoksen ulkopuolelle rajattiin yleiskaavassa ainoastaan Vanhan kirkon puisto ja muutama koulutontti. 1960-luvulla avattiin moottoriliikenneyhteys Länsiväylälle ja uusi Porkkalankatu, joka puhkaistiin vanhaan kaupunkirakenteseen. Yhteyden toteuttaminen Lapinrinteeseen edellytti kansakoulun ja viiden Ruoholahden villan purkamista 1970-luvun alussa. Jäljelle jäänyt Lastenlehdon kortteli kaavoitettiin asuintonteiksi ja raivattiin uudeksi Lastenlehdonpuistoksi.

Oikealla: Yrjö Lindegrenin ja Erik Kråkströmin asemakaavaehdotuksen havainnekuva. Suunnitelman toteuttaminen olisi edellyttänyt koko Kampin pohjoisosan laajuista purkavaa saneerausta. Uuden keskusta-alueen rakennukset olisivat olleet korkeimmillaan 10-12-kerroksisia. Kuva: Arkkitehtuurimuseo

Kamppi kuvattuna luoteesta vuonna 1964. Linja-autoasema täyttää suuren osan entisestä harjoitusentistä. Valokuva: Sky-Foto Möller/HKM

Kamppi kuvattuna lounaasta vuonna 1964. Malminkadun ja Runeberginkadun välinen alue on vielä jäsentymätöntä varikkoa rapistuvinen kaasukelloineen. Valokuva: Sky-Foto Möller/HKM

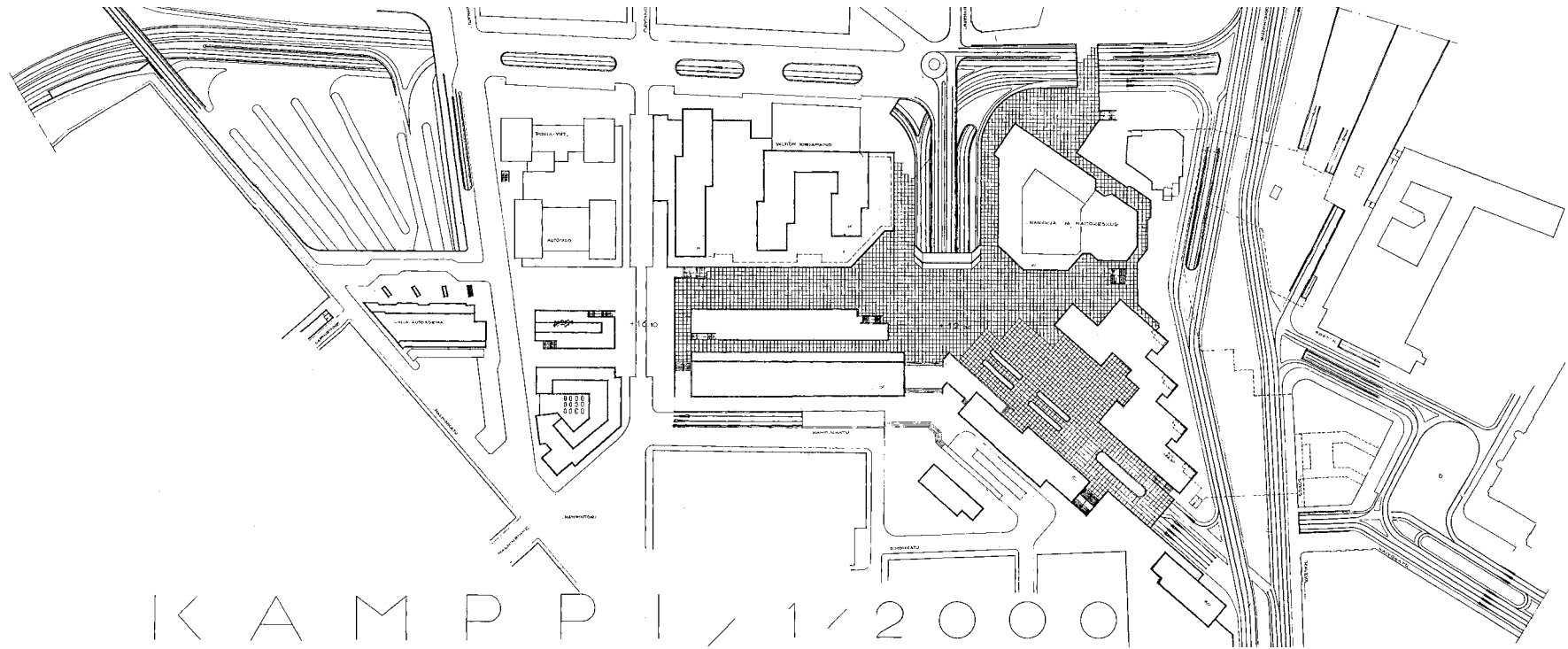
Fredrikinkatu 54 vuonna 1958. Valokuva Erik Friman, HKM

Fredrikinkatu 44 vuonna 1956. Valokuva Constantin Grünberg, HKM

Autotalo, Fredrikinkatu 1950 vuonna 1958. Valokuva Volker von Bonin, HKM

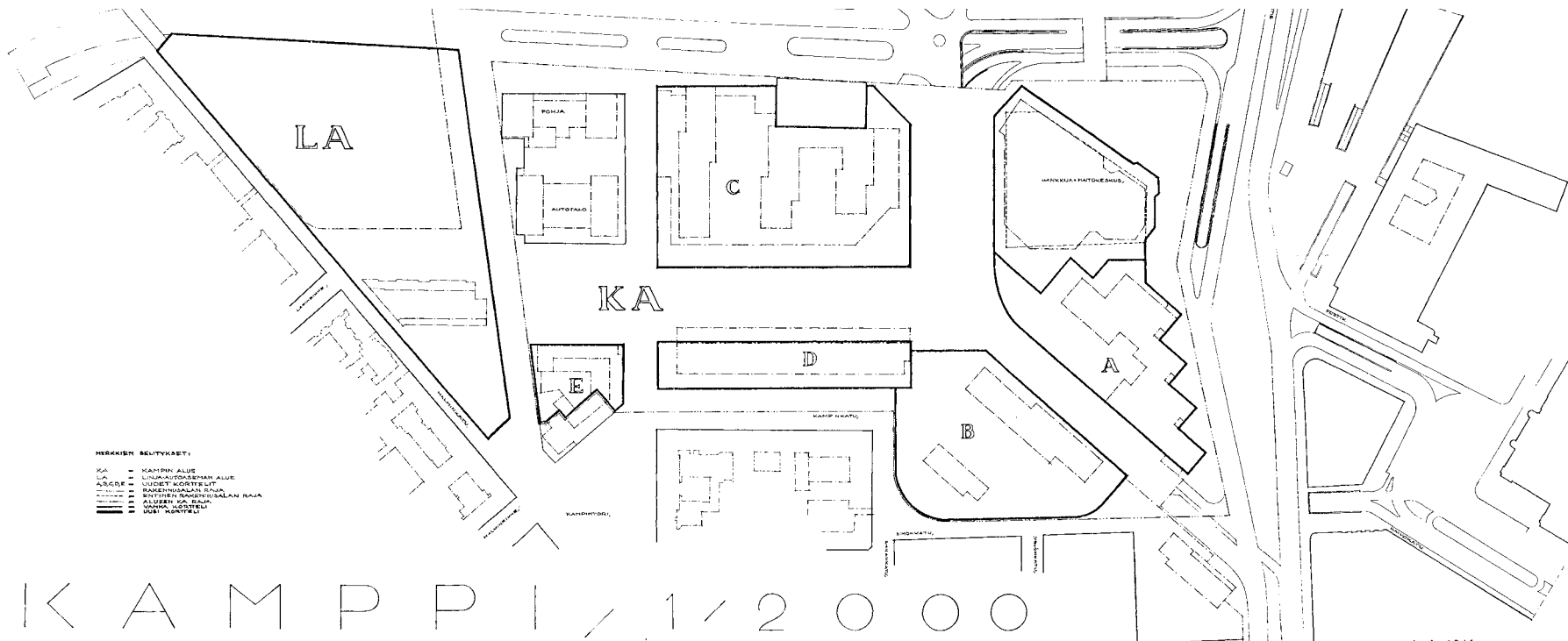
Alvar Aallon keskustasuunnitelman illustraatiokuva. Aallon visiossa Töölönlahden ranta olisi ollut varattuna julkisille rakennuksille ja Kamppi liike-elämän keskukselle. Lasipalatsin paikalle ja sen lähiympäristöön sijoitettaisiin 20-kerroksisia liikerakennuksia, jotka myötäisilivät Malminkadun ja Kaivokadun koordinaatistoja ja muodostiaivat samaala visuaalisen pääteen terrassitorille. Autotalo olisi säilynyt uuden kokonaisuuden osana. Sinettiarkisto.

Kamppi-Töölönlahden alueen suunnittelijaksi kutsuttiin 1960-luvun alussa akateemikko Alvar Aalto, joka oli osallistunut vuoden 1948 aatekilpailun tuomariston työhön. Helsingin keskustan asemakaavatoimikunnan toisessa mietinnössä vuonna 1966 todettiin, että toimikunta oli pitänyt välttämättömänä edelleen tutkia ja kehittää ensimmäiseen mietintöönsä sisältyneitä ehdotusta Kampin alueen järjestelystä erityisesti rakennusten korkeutta, kerrosalan määrää, liikenneväyliä, pysäköimistöjä ja alueen rakentamiskustannuksia koskevien kysymysten osalta. Aallon suunnitelmaan suhtauduttiin hyvin myönteisesti:

”Akateemikko Alvar Aalto on ilmoittanut katsovansa, että Helsingin cityalue tarvitsee laajentumistilaa siitäkin huolimatta, että kaupallisia cityluonteisia ryhmiä syntyy myös Pasilan alueelle. Tämän vuoksi on Kampin aluetta käytettävä nimenomaan city- ja liikennetarkoituksiin. Po. alue on keskustan luonnollisin jatke ja rakentamalla se oikealla tavalla saadaan alue liittymään sekä uusiin että vanhoihin

liikenneväyliin. Lisäksi akateemikko Aalto on katsonut Helsingin uuden keskuksen, terrassitorin - Töölönlahden, toimivan oikealla tavalla vain silloin, kun sitä sivuaa kaupallinen cityalue. Näin ollen on uuden keskuksen kannalta välttämätöntä, että Kampin alue rakennetaan ehdotetulla tavalla. Kampin alueella on mahdollista saada aikaan ihanteellinen yhteys pysäköinti-, liikenne- ja toimistokerrosten välillä. Helsingin keskustan koko liikennetarkoituksen ratkaisuperiaate, liikenteen johtaminen sen sydänosista suoraan pääväylille, on toteutettavissa Kampin alueen ja Mannerheimintien nivelkohdassa edullisten korkeussuhteiden vuoksi.”

Mannerheimintien, Eteläisen Rautatiekadun, Runeberginkadun, Kampinkadun ja Simonkadun rajoittamalle alueelle suunniteltiin rakennettavaksi toimistotilaa 20 000 henkilölle, yhteensä yli 250 000 kerrosneliometriä. Toimikunta piti linja-autoaseman parhaana sijaintipaikkana Malminkadun, Runeberginkadun ja Eteläisen Rautatiekadun välillä olevaa aluetta.

Aallon keskustasuunnitelman toimintojen jakautuminen. KA: Kampin alue, LA: linja-autoasemakn alue, A-E: uusia kortteileita. Sinettiarkisto.

Kaupunkisuunnittelulautakunta totesi arkkitehtonisten syiden vaativan myös Kampin alueen rakentamista siten, että siitä tulee rakennustaiteellisesti hallittu kokonaisuus ja että se liittyy luontevasti vanhaan liikekeskustaan. Alueen rakentaminen siten, että ajoliikenne, pysäköinti ja jalankulku sijoittuvat eri tasoille, oli lautakunnan mielestä oikea ja välttämätönkin toimenpide. Erityisen ansiokkaana ratkaisuna pidettiin sitä, että alueen keskiosan ylätaso oli varattu tilavaksi liikerakennusten rajoittamaksi ostos- ja tapaamisaukioksi. Katujärjestelyjä ei kuitenkaan pidetty täysin tyydyttävinä. Aallon suunnitelma (1961 / 1965) jäi liian vaativien liikennejärjestelyjensä takia suurimmaksi osaksi toteutumatta.

Vuonna 1961 tehtiin päätös 1800-luvun lopulta peräisin olevien asemakaavojen uudistamisesta Helsingin niemellä sekä Töölön, Kallion ja Alppiharjun alueilla. Uudistuksen myötä tonttien tehokkuutta laskettiin jälleen, liikerakennustonttien rakennusoikeus laskettiin samalle tasolle ja koko alueella astui voimaan rakennus-

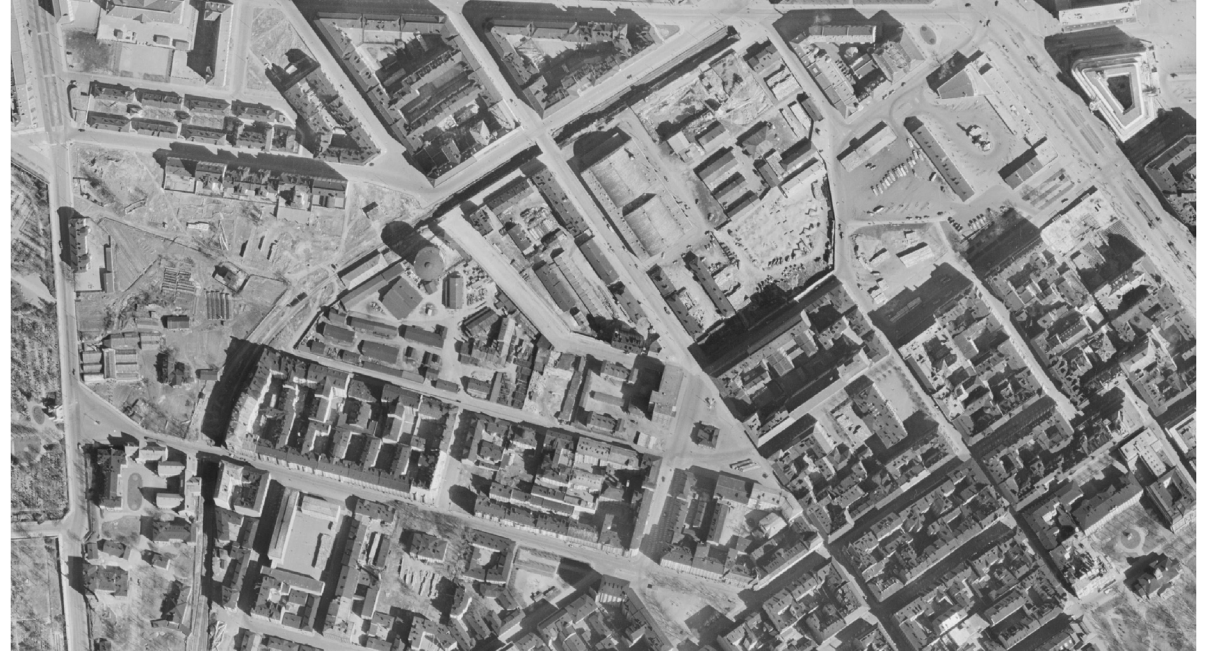
kielto. Vuonna 1969 muutettiin vuosikymmenen alussa tehtyjä rakennusoikeuden supistusohjeita, mutta rakennuskieltoa jatkettiin yhä. Alueen asumisedellytysten ylläpitämiseksi kaavoituksen uusiksi periaatteiksi todettiin vallitsevan kaupunkirakenteen säilyttäminen, jotta kaupunkikuva ja korttelien asuttavuus pysyisi entisellään. Kun rakennuskantaa uudistettiin käytännössä tonttikohteisesti, ei aikaisemmin käytettyä laatimistapaa pidetty enää tarkoituksenmukaisena. Tämän takia ryhdyttiin laatimaan erityisiä korttelisuunnitelmia ja kaksitasoisia asemakaavamääräyksiä, joissa vanhan rakennuksen purkaminen johti pienempään sallittuun kerrosalaan. Kaavoihin lisättiin myös julkisivujen muutoksia estäviä suojelumääräyksiä.

Konttoreiden lisääntyminen, joka oli yksi keskustan merkittävimmistä muutostekijöistä 1960-luvulla, ajoi asukkaita keskustasta esikaupunkialueille ja naapurikuntiin. Uudelleenkaavoitus käynnistyi hitaasti, eikä rakennetun alueen kaavan laatiminen ollut yksinkertaista.

Kampintori vuonna 1963.
Kuva Constantin Grünberg. HKM

Kampin pohjoisosa vuonna 1943. Suuri osa kasarmialueen vanhoista rakennuksista on vielä jäljellä Tennispalatsin koillis- ja kaakkoispuolella. Malmikadun ja Runeberginkadun välisellä alueella sijainnutta kaupungin ainespihaa laajennettiin vuonna 1914 koko nykyisen korttelin 179 laajuiseksi ”käytettäväksi niitä varastoja ja näiden yhteydessä olevia rakennuksia varten, joita rakennuskonttori, kaasulaitos ja vesijohtolaitos tarvitsevat”. Kuvan keskellä on kolmiomainen Kampintori ja torin keskellä Magnus Scjerfbeckin vuonna 1883 suunnittelema pieni paloasema. Tarpeettomaksi käynyt rakennus purettiin 1960-luvun alussa.

Linja-autoasema vuonna 1967. Kuva Constantin Grünberg. HKM

Kampin pohjoisosa vuonna 1964. Malminkadun pohjoispuolen ympäristö on selkeytynyt; viimeinen tiilirakenteinen kasarmirakennus, joka purettiin vuonna 1970, on vielä paikallaan Autotalon korttelin ja Sähkötalon välissä. Linja-autoasema ja siihen liittyvät rakennukset ja alueet täyttivät entisen kasarmialueen.

Kampin pohjoisosa vuonna 1988. Malminkadun ja Runeberginkadun välinen alue on raivattu, metroaseman sisäänkäynti on valmistunut Sähkötalon ja Autotalon väliin.

Kampin pohjoisosa vuonna 2021.

Kaupunginvaltuusto oli vuonna 1971 päättänyt metrolinjasta Hakaniemestä rautatieaseman kautta Kamppiin ja metroliikenne suunniteltiin alkavaksi vuonna 1982. Tieto tulevasta metroasemasta lisäsi Kampin houkuttelevuutta 1970-luvulla. Alueen osayleiskaava valmistui vuonna 1974 ja kaavoitetun alueen keskimääräiseksi tontti-tehokkuudeksi tuli 4.04.

Vuonna 1976 kaupunginvaltuusto hyväksyi kantakaupungin yleiskaavan, jonka mukaan kantakaupunkia, ydinalueita lukuun ottamatta, oli kehitettävä tiiviinä ja palvelutasoltaan hyvänä asuntoalueena. Kaavoitus tähtäsi erityisesti tonttien juridisen aseman sitomiseen asuntotonteiksi. Asukasluvun laskeminen oli siten mahdollista estää ja samalla parantaa edellytyksiä viihtyisän asuinympäristön ylläpitämiselle ja vanhojen rakennusten säilyttämiselle. Kaikkia asetettuja tavoitteita ei käytännössä saavutettu, mutta kantakaupungin konttoristumista onnistuttiin hillitsemään.

Pohjoisosan suurimittakaavainen rakennusvaihe

Voimatalo korvasi paikalla sijainneen puutalokorttelin ja Autotalo sijoittui entisen kasarmialueen kaupunkikuvallisesti sekavalle reuna-alueelle. Kampin kaupunkikuva muuttui myös Mannerheimintien alkupäässä, jonne rakennettujen liikerakennusten (Mannerheimintie 8, 10 ja 14) tieltä purettiin useita 1800-luvun kivitaloja. Rakennuttajat lunastivat uudisrakennuksia varten kaupungilta ylimääräistä rakennusoikeutta.

1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa Kampin pohjoisosan suurimittakaavaiset liikerakennukset saivat asemakaavoissa lähes kokonaisen korttelin kokoisia tontteja, ja alueen luonne uutena liikekeskustana korostui entisestään. Ensimmäisenä valmistui Suomen Yhdyspankin liiketalo (Einari Teräsvirta 1975), seuraavaksi viereiseen kortteliin hotelli Presidentti (Jaakko Kontio/Seppo Kilpiä 1980) ja viimeisenä Graniittitalo (Kaija ja Heikki Siren 1985). Tennispalatsi säästyi purkavalta saneerauselta; tilalle suunnitellun uuden liikerakennuksen suunnitelmat eivät toteutuneet ja rakennus päätettiin suojella 1990-luvun puolella.

Vuonna 1982 järjestettiin suunnittelukilpailu alueen viimeisestä laajemmasta rakentamattomasta alueesta, ns. Kampin kolmiosta, jolla sijainnut kaasukello oli purettu 1960-luvulla. Forumin tilapäiseksi tarkoitettu yksikerroksinen rakennus Simonkadun

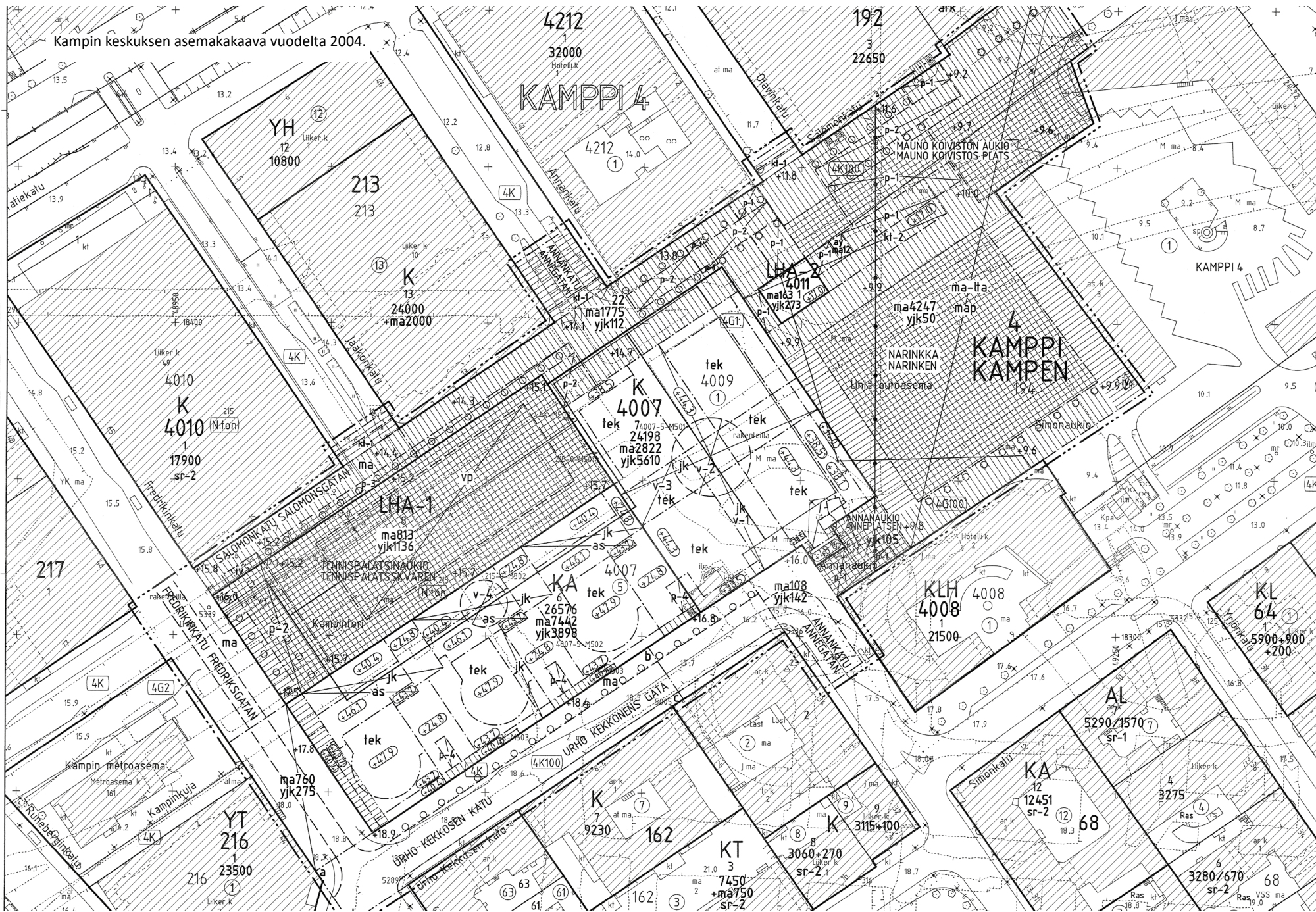
ja Mannerheimintien kulmauksessa purettiin ja sen paikalle noussut uusi kauppakeskus vuonna 1985.

Vuonna 1986 pidetyssä Kampin ja Töölönlahden alueen suunnittelukilpailussa ei vielä kukaan saavutettu toteuttamiskelpoista kokonaisratkaisua kaikkiiin Kampin ja Töölönlahden alueen suunnittelukysymyksiin. Kilpailun tulosten pohjalta muotoiltiin osayleiskaava, joka hyväksyttiin vuonna 1991. Kiinteistötoimen apulaiskaupunginjohtajana vuosina 1991 - 2007 toiminut Pekka Korpinen otti tavoitteikseen ”matalan profiilin politiikan” ja ”askeltavan suunnittelun”. Kaupunkisuunnittelu eteni vuosituhannen vaihteessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti hanke kerrallaan.

Kaupunki tilasi vuonna 1994 Simonkentän esisuunnitelman arkkitehti Norman Fosterilta. Tarkoituksena oli luoda idea, joka toimisi asemakaavoituksen innoittajana. Esisuunnitelman mukaan Simonkentälle oli suunnitteilla hotelli, liike- ja toimistotilaa, kauppahalli ja asuntoja. Hotelli valmistui vuonna 2000 Arkkitehtitoimisto HKP:n suunnittelemana.

Kampin keskus oli asemakaavan selostuksen (2003) mukaan tarkoitus kehittää ja liittää osaksi kävelykeskustan kaupunkirakennetta. Kaupunkikuvallisesti tavoitteena oli luonteva kaupunkimaisuus vaihtelevine tilasarjoineen ja elävine kadunvarsi-julkisivuineen. Alueen selkärangaksi muodostui Salomonkadun kävelykatu, jonka varteen Tennispalatsin edustalle muodostettiin uusi puistoaukio. Kampin keskuksen (Pekka Helin / Aki Davidsson / Juhani Pallasmaa / Marja-Riita Norri / Kirsi Leiman) valmistuminen vuonna 2006 päätti entisen kasarmialueen pitkän muutosprosessin. Kampin keskus on Anja Kervanto Nevanlinnan sanoin ”monumentti uuden vuosituhannen alun kiinteistösijoittamisen ajan hengestä”.

Satamaradan käyttötarve oli vähentynyt 1970-luvulta lähtien ja rataa ryhdyttiin vähitellen purkamaan. Useiden purkuvaiheiden jälkeen koko satamarata suljettiin vuonna 2009 ja ratakuilu muuttui kevyen liikenteen väyläksi. Kampin muutos- ja kasvuprosessi, joka 1800-luvun lopulla oli käynnistynyt alueen eteläosan puutalokortteleissa, tuli päätökseensä, kun Marian sairaalan alueen asemakaavamuutos valmistui vuonna 2020.

Kampin keskuksen asemakaava vuodelta 2004.

HELSINGIN KANTAKAUPUNKI - RAKENNUSJÄRJESTYKSET JA KAUPUNKIRAKENNE

Mikko Lindqvist / HKM

Urbanin ympäristön arvojen ylläpitämisessä rakennusjärjestysten tuntemus ja merkityksen tavoittaminen ovat tärkeitä. Yhtenäinen kaupunkikuva, sekoittunut kaupunkirakenne sekä piha- ja katurakentamisen suhde ovat tällöin erittäin tärkeitä kaupunkirakenteellisista tekijöistä.

Helsingin kivikaupungin yhtenäinen kaupunkikuva ja sen urbaani rakennustapa ovat syntyneet 1800-luvun lopulta 1960-luvulle asti vaikuttaneiden rakennusjärjestysten ilmentymänä. Rakennusjärjestysten keskeisiä määräyksiä olivat tontin tehokkuutta, rakennusala ja rakentamisen korkeutta koskevat säädökset. Rakennusjärjestys oli laadittu siten, että se takasi kunkin rakentajan rakennusoikeuden, siten ettei rajoitettu tai loukattu viereisten tai liittyvien tonttien etuja ja oikeuksia. Rakennusjärjestys nojasi asemakaavaan, ja nämä yhdessä tuottivat selkeän rajan kaupunkirakenteen ja sen ulkopuolisen ympäristön välille.

Rakennusjärjestykset 1800-luvun lopun Helsingissä seurasivat eurooppalaisia esikuvia. Erityisesti Helsingin vuoden 1895 asemakaava merkitsi mannermaisena rakennustavan vakiintumista Helsinkiin, eurooppalaisia esikuvia kuten Berliiniä, Tukholmaa tai Pariisia seuraten. Suurten eurooppalaisten metropolien esikuvat heijastuivat myös Pohjolaan. Tukholman vuoden 1876 rakennusjärjestys antoi yksityiskohtaisia kaupunkikuvallisia ohjeita rakentamisesta, mm. nurkkatornien muodostamiseen ruutukaavassa. Asemakaavassa katujen leveydeksi asetettiin 18 metriä, joka samalla määrittäi myös rakennusten korkeuden. 18m leveämmillä kaduilla rakennuskorkeus sallittiin kadun leveydeksi +1,5m. Kerroksia asuintaloissa sallittiin kuitenkin enimmillään viisi.

Helsingin 1800-luvun alun asemakaavasta löytyvät nupullaan olevassa muodossa korttelimatot, kaupunkiakselien selkärangat, rantakatujen, esplanadien, kaupunkipuistojen ja bulevardien urbaanit tunnuspiirteet. Pääkaupungin asemakaavaa täydennettiin vuoden 1875 asemakaavalla, joka laajensi näitä tunnuspiirteitä koko kaupungin kehitykseen. Myös Helsingissä rakennusjärjestykset soveltuivat nopeasti kehittyvän ruutukaavan rakentamisen ohjaukseen, ja tällainen vaikuttava ohjausväline saatiin vuoden 1895 rakennusjärjestyksestä.

Uuden rakennusjärjestyksen sallima rakennusoikeus asettui pikemminkin raskaaksi kuin kevyeksi rinnastettuna kansainvälisiin verrokkeihin. Rakentaminen tapahtui Helsingissä nopeaan tahtiin, mutta pienimittakaavaisesti. Suurkaupungin rakentui hitaasti, ja rakennusjärjestyksiäkin ehdittiin rakentamisen kestäessä reformoimaan haittojen vähentämiseksi. Lopulta Helsingistä muodostui pieni suurkaupunki, yhte-

näisen kaupunkikuvan täydentyessä lopullisesti jälleenrakennuskauden päättyessä 1950-60 –lukujen taitteessa.

Rakennusjärjestykset laadittiin yleisiksi ja kaikkia koskeviksi. Helsinkiläisissä olosuhteissa rakennusjärjestykset sisälsivät kuitenkin pitkään monia alueellisia poikkeuksia, joilla esimerkiksi kaupunkilaisten arvostamat puutarhakaupungit säilyttivät rakenteensa. Puutarhamaiset kaupunginosat saivat yleisestä poikkeavia määräyksiä esimerkiksi Kaivopuistossa, Eirassa ja Alppilassa. Rakennusjärjestysten soveltaminen ja soveltamatta jättäminen ylläpiti pitkään myös kaupungin sosiaalista hierarkiaa. Työväenkaupunginosat olivat lähtökohdiltaan matalammassa sosiaalisessa ja taloudellisessa asemassa, mistä johtuen niille ei pitkään edellytetty rakennusjärjestyksen mukaista kivitalojen rakentamista, vaan oletettiin niiden rakentuvan puurakennuksin. Näissä kaupunginosissa kaupunki vuokrasi tonttejaan vähäväkisille, tai rakentajille jotka tuottivat vähäväkisten asumista. Yleisen rakennusjärjestyksen mukaan rakennettavat tontit myytiin – siitä seuraavin eduin ja velvollisuuksin. Vuokratontteja rakennusjärjestys ei koskenut. Tästä avautuu myös eräs näkökulma kaupunkien puurakentamisen alhaiseen arvostukseen historiassa. Puutalot väistyivät myöhemässä vaiheessa, jolloin monet alkuperäisistä vuokratonteista myytiin rakentajille, rakennustavan muuttuessa samalla urbaaniksi, kaupunkirakenteellisen tasa-arvoisuuden toteutuessa.

Helsingin vuoden 1895 rakennusjärjestys merkitsi suurta muutosta aikaisempaan rakentamiseen tapaan, eikä muutos tapahtunut ilman julkista keskustelua ja intresien törmäystä. Helsingin pääkaupungin vanhin rakennusjärjestys oli empire-ajalta 1825, jonka jälkeen rakennusjärjestyksiä uudistettiin vuosina 1856 ja 1875. Perustavin uudistus tapahtui vuoden 1895 rakennusjärjestyksessä, joka nyt edellytti kivirakentamista koko kaupunkikeskustassa (Albertinkadulta itään) sekä uutena elementtinä rakennusjärjestykseen tuodut rakentamisen tehokkuutta koskeneet määräykset ja rajoitukset. Aikaisempi rakennusjärjestys vuodelta 1875 ei sisältänyt määräyksiä rakentamisen korkeudesta, ja tätä puutetta korjaamaan asetettiinkin välittömästi uutta määräyskokonaisuutta valmisteleva komitea.

”Rajattomalla” 1880-luvulla, ennen uuden rakennusjärjestyksen hyväksymistä toteutuneet kivitalot seurasivat Helsingissä arkkitehtuuriltaan eurooppalaisen urbaanin kaupunkirakentamisen ihanteita, johon suunnittelijoiden koulutus ja kulttuurinen lähtökohta luonnollisesti perustuivat. Esimerkkinä 1895 rakennusjärjestyksestä edeltävistä kohteista on vaikkapa ajan ikoninen Grönqvistin talo Esplanadilla 1870-80 –lukujen vaihteessa, joka loi mallin ja esikuvan koko Esplanadin muutoksille.

Vuoden 1895 rakennusjärjestys viitoitti kaupunkirakenteen kehitystä yleispätevässä mittakaavassa pitkälle tulevaisuuteen, koskien kaupunkirakennetta kokonaisuutena. Helsingin kaupunki kasvoi 1870-luvulta alkaen voimakkaasti, ja uudelle vuosisadalle tultaessa puhuttiin jo pienestä suurkaupungista. Vuoden 1895 rakennusjärjestys oli tämän mainesanan takana.

Kampin asemakaava oli vakiintunut jo ennen vuoden 1895 rakennusjärjestyksen asettamista. Alueen asemakaavat oli vahvistettu 1820-70 –luvuilla, aikana jolloin puurakentaminen oli edelleen vallitsevaa erityisesti laitakaupungissa. Kaupunkirakenteeseen vaikuttanut erityispiirre oli Kampin laitakaupungissa tiivistynyt tonttijako. Kalevankatu ja siitä pohjoiseen olevien kortteleiden tonttien mittakaava on pienempää kuin tonttien Kalevankadulta etelään. Laitakaupungin pienet tontit oli suunniteltu alueelle asettuneita vähävaraisia rakentajia ajatellen.

Piharakentaminen määritettiin rakennusjärjestyksessä kevyemmäksi kuin katurakennukset. Tässä luonnollisesti huomioitiin kaupunkirakenteen hierarkia, jossa katurakennukset olivat päärakennuksia. Määräykseen vaikutti myös vapaan tilan mittakaava, joka oli pihalla niukempi kuin kadun varrella. Olosuhteiden ero tuotti käytännössä sosiaalisen eron asumisen välillä; pihan puolelle avautuivat vähäisemmän väen asunnot ja toisarvoiset tilat, katurakennuksen saadessa sosiaalisesti korkeamman, edustavan statuksen.

Piharakentamiseen liittyvä merkittävä ilmiö ovat myös piharakennuksiin sijoittuneet teollisuus- ja tuotantotilat. Katu- ja piharakennuksia ei toteutettu välttämättä yhtenäisessä rakennusvaiheessa, vaan tyypillisesti piharakennukset saattoivat olla katurakennuksia vanhempia. Tällöin piharakennus saattoi olla teollisuus- ja tuotantotilaa, mikä sallittiin ruutukaava-alueella (ympäristöä tarpeettomasti kuormittamatta). Vasta tuotannon mittakaavan kasvettua ryhdyttiin myös katurakennuksia rakentamaan tuotantotiloiksi 1900-luvun alussa. Uudet kadunvarren teollisuusrakennukset edellyttivät niiden arkkitehtuurin kehittämistä; tuotantorakennusten eleetön rakennustapa ei enää urbaanissa kontekstista ollut kaupunkikuvallisesti suotavaa. Kampissa erityisesti läntisissä kortteleissa kokonaisvaltainen uudistuminen tuotantotiloiksi tapahtui, vanhemmissa itäisissä kortteleissa säilyi sekoittuneita asuin- ja tuotantotilojen tontteja.

Tasavallan aikana tonttien haitallisena nähtyä piharakentamisesta ryhdyttiin rajoittamaan jo vuonna 1917 vahvistetussa Helsingin rakennusjärjestyksessä, jolloin uusissa asemakaavoissa ryhdyttiin edellyttämään rakennusrajojen määrittelyä. Tällä tavoin 1920-luvun alusta käytännössä uusilla kaava-alueilla suljettiin pois piharaken-

taminen, esimerkkinä Etu-Töölössä, mikä oli myös linjassa samanaikaisen eurooppalaisen kaupunkirakentamisen ihanteiden kanssa. Näin pyrittiin rakentamaan sosiaalisesti tasa-arvoisempaa ja terveellisempää kaupunkia. Aikaisemmin kaavoituilla ja rakennetuilla alueilla rakennusjärjestyksen mahdollisuudet jäivät edelleen kuitenkin vaikuttamaan.

Rakennusjärjestykset ja rakentamisen tehokkuus (kivirakentaminen)

Rakentamisen tehokkuutta ryhdyttiin Helsingin ruutukaava-alueella ohjaamaan ja rajaamaan vuoden 1895 rakennusjärjestyksessä. Muutoksia määrityksiin tehtiin myöhemmin uusituissa rakennusjärjestyksissä, ensin rakentamista tehostaen, mutta myöhemmin 1900-luvulla tehokkuutta laskien. Keskeiset tonttitehokkuutta määrittäneet tekijät olivat rakennusten korkeus ja kerrosmäärä, sekä tontin sallittu rakennusala.

Vuoden 1895 rakennusjärjestys mahdollisti tontin rakentamisen 2/3 sen alasta. Kulmatontilla sallittiin tehokkaampi 4/5 rakentaminen, kolmen kadun terävällä kullamalla peräti 5/6. Määräyksissä esitettiin myös erillinen keskusta-alue, jolla sallittiin yleisesti tiiviimpi rakennusala 3/4 tontin pinta-alasta. Vapaan piha-alueen koko tuli tontilla olla kuitenkin vähintään 150 m², samalla piha-alueen vähimmäisleveys katurakennusta vasten vähintään 9 metriä. Katurakennuksen korkeus määriteltiin viereisen kadun leveydeksi +2,5 metriä. Korkein rakentaminen sallittiin yleisten paikkojen (torien ja aukoiden) äärellä tai tonteilla joiden eteen sijoittui istutettu tontinosa, joilla sallittiin korkeimmillaan 23m korkea rakentaminen. Piharakennusten suurin korkeus oli 13 metriä, tosin katurakennuksen korkeus sallittiin 10m matkalla myös katurakennuksiin liittyvissä pihasiivissä. Korkein kerrosmäärä 5 sallittiin keskustassa, muiden katujen varrella sallittujen kerrosten määrä oli 4.

Vuonna 1917 uusitussa rakennusjärjestyksessä rakentamisen tehokkuus tontin rakennusalan osalta säilyi samana kuin vuoden 1895 määräyksissä. Rakentamisen korkeus kuitenkin nostettiin, avointen paikkojen katurakennuksissa metrillä +24m, muualla sallittiin enintään 21m korkeat katurakennukset. Rakentamisen kerrosmäärä esitettiin nyt kerroskorkeuden jakomääränä, jonka perusteella katurakennusten kerrosmääräksi nousi enimmillään kuudeksi, 21m korkeissa rakennuksissa viideksi, ja piharakennuksissa kolmeksi. Näin sallittu kerroslukumäärä nousi katurakennuksissa yhdellä, aikaisempaan rakennusjärjestykseen verrattuna. Määräyksissä oli tämän lisäksi ullakkorakentamista koskeva poikkeus; mikäli yksi katurakennuksen huonekorkeuksista oli 2,7m korkea (normaali 2,9m), sallittiin kerrosmäärän nostaminen vielä yhdellä, korkeissa rakennuksissa siis 7 ja normaalikorkuisissa 6, piharakennuksissa 4. Tämän lisäksi myös puurakenteisille ullakoille sallittiin asuin-

tilojen rakentaminen, mikäli ”tulensaaran varalta ryhdytään varokeinoin”. Näin asuinrakennuksiin toteutettiin hallittuja ullakkoasuntokerroksia, arkkitehtonisesti selkeästi määritetyn räystäslistan yläpuolelle – katteeltaan puurakenteisina ja ilman käyttöullakkoa. Nämä ylimääräiset ullakkokerrokset näkyvät julkisivussa erillisinä ullakkovyöhykkeen attikakerroksina. Vuoden 1917 rakennusjärjestys edellytti uusissa asemakaavoissa rakennusrajojen määrittelyä, jolla puututtiin erityisesti piharakentamiseen. Rakennusjärjestyksen määräyksissä mahdollistettiin myös kaupunkirakenteen vaihtelu, yhtenäisen, erillisen ja puolierillisen rakennustavan malleilla, mikä oli tulevaisuuden rakennustapaa luotaava elementti, joka ilmenee erityisesti Taka-Töölön rakenteessa. Vuoden 1917 rakennusjärjestys samanaikaisesti lisäsi rakentamisen tehokkuutta, mutta toisaalta rakennusrajojen määrittelyllä pyrki hallitsemaan muutosten vaikutuksia uusissa kaupunginosissa, rajaamalla pois epätoivottavia piharakennuksia.

Rakennusjärjestyksen uudistamisen tarpeet tunnustettiin heti itsenäisyyden ajan alussa, ja uutta rakennusjärjestystä valmistellut komitea asetettiin jo vuonna 1923. Rakennusjärjestystä tarkistettiin vuonna 1929, mutta uudistettu rakennusjärjestys saatiin vasta vuonna 1945, yli 20 vuoden valmistelun jälkeen, yhteiskunnallisesti uudessa, modernissa tilanteessa.

Vuoden 1945 rakennusjärjestyksessä tonttien sallittua rakennusalaa pienennettiin aikaisemmasta, modernin kaupunkisaneerauksen tavoitteissa. Välitonttien rakennusalaa pudotettiin uusissa määräyksissä tiiveyteen 1/2 (aikaisemmin 2/3), kaikilla nurkkatonteilla oli jatkossa tiiveys 3/4 (aikaisemmin 4/5 tai 5/6). Aikaisemman raskaamman rakentamisen keskusta-alueen (kaupunginniemi Rautatiekadulta etelään) tiiveys oli laskettu vielä yleismääräystä matalammaksi 2/5, sekä nurkkatonteilla 2/3. Uusilla asemakaavaan otetuilla alueilla, esim. Hermannissa, Reijolassa ja Ruskeasuolla, sai tontin rakentaa 1/3 pinta-alasta. Yksinomaan liikerakennukseksi rakennetulla tontilla sai rakennettu ala olla edellä mainittuja arvoja suurempi, kuitenkin palosammutus ja tilojen valaistus turvaten. Rakennuskorkeus asemakaava-alueella sai olla vanhaan tapaan 24 tai 21 metriä. Uusilla asemakaava-alueilla rakennusten korkeus rajattiin 12 metriin. Kerrosmäärästä ei asetettu sitovia lukumääriä, vaan ohjaava tekijä oli asuinhuoneen korkeus, vähintään 2,7 metriä. Pihojen rakentamisen suhtauduttiin käytännössä kielteisesti; säännöksi määrättiin, ettei minkään rakennusosan korkeus saanut ylittää etäisyyttä vastapäiseen rakennukseen – ei kadun eikä pihan puolella. Näin luovuttiin katu- ja piharakennusten välisestä hierarkiasta, ja kaikilla rakennusosilla tuli olla samat olosuhteet, mikä käytännössä huomattavasti vaikutti piharakennusten toteutettavuuteen.

Vuonna 1955 uudistetussa rakennusjärjestyksen määräyksiä rakentamisen tiiveydestä väljennettiin edelleen. Kulmatonttien raskaana pidettyä rakennusoikeutta vähennettiin 2/3 tontin alasta (aikaisemmin 3/4), välitonttien rakennusalan 2/5 säilyi edelleen. Kaikissa tapauksissa sai rakennettu kerrosala olla kuitenkin enintään kaksinkertainen tontin alaan nähden ($e=2$). Uusi kerrosala sai tästä huolimatta olla joka tapauksessa 2/3 viimeksi määräyksissä voimassa olleesta määrästä. Tämän voi katsoa ennakoivan tulevien 1970-80-lukujen ns. kaksitasokaavojen laskettua rakennusoikeutta. Korttelikaupungin rakentamista edistävien instrumenttien rinnalla 1950-luvun puolivälissä luotiin myös lainsäädännön välineet nykyaikaiselle kunnallisesti määritetylle rakennussuojelulle, joka kuitenkin vielä pitkään jäi voimattomiksi modernismin kaupunkiudistusten rinnalla.

Ruutukaavaa koskevia rakennusjärjestyksiä pidettiin sodan jälkeisenä aikana yhä ajankohtaisina, sillä ruutukaavan täydentäminen kivirakennuksin (monin paikoin puurakennuksia korvaamalla) jatkui Helsingissä yleisesti 1940-60-lukujen välillä. Kriitikot pitivät kuitenkin 40-luvun puheenvuoroissaan uuden rakennusjärjestyksen asetuksia ”laillistettuna slummirakentamisena”, niin kielteisenä korttelikaupungin luoma rakenne sosiaalisesta ja terveydellisestä näkökulmasta nähtiin, samalla omatuntoa kolkutti vielä eurooppalaisessa vertailussa todettu raskaan rakentamisoikeuden menneisyys. Piharakennusten rakentaminen oli esimerkiksi Saksassa kielletty lailla jo vuonna 1925. Tässä suhteessa Helsingin rakennusjärjestysten jatkuvuus 1800-luvun lopulta aina 1960-luvun murrosvaiheeseen saakka oli historiallinen anakronismi. Helsingissä korttelikaupungin modernisointi ja kaupunkisaneeraus toteutui tontti- tai korttelikohtaisina hankkeina, esimerkiksi Kampin puurakennusten ”saneeraus” modernein rakennuksin ja Kampin uusien puistojen rakentaminen (Lastenlehdonpuisto, Köydenpunojanpuistikko). Eurooppalaisen urbanismin perinnettä säilyttäneen korttelikaupungin arvo ja merkitys nähdään kuitenkin tämän päivän näkökulmasta korkeana, ja sen tiiveys kokonaisuutena katsoen koetaan hallittuna ja tasapainoisena.

Rakennusjärjestysten rooli korttelikaupungin rakentamisen ohjauksessa päättyi vuoden 1963 rakennusjärjestyksessä, jolloin periaatteet muuttuivat olennaisesti aikaisemmasta. Kaupunkirakennetta tarkasteltiin uudessa rakennusjärjestyksessä pääosin oikeudellisesta, prosessin näkökulmasta. Fyysisen rakenteen osalta määräykset koskivat enää lähinnä julkista tilaa ja rakenteen liittymistä siihen, esimerkiksi erkereiden mitoitus ja sijoittelua sekä aitaamista. Rakentamisen ohjaus siirtyi rakennusjärjestyksiltä asemakaavoihin, ja rakennusjärjestyksin ohjattu kaupunkirakentaminen päättyi.

Teollisuusrakennus korttelin sisällä: Köydenpunojankatu 2a, entinen Sandvikens Ab:n puusepäntehtaan makasiini (Theodor Höijer 1891).

Teollisuusrakennus katukuvassa: pienteollisuustalo, Kalevankatu 31 (Ragnar Westman 1937).

KORTTELIT

Kortteli 69 (Leivonen) kuuluu Kampin vanhaan kaava-alueeseen; asemakaava vahvistettiin 23.8.1836. Puurakennuskanta korvautui kivirakennuksilla kahdessa vaiheessa 1880- ja 1890-luvuilla sekä 1920-luvun jälkipuoliskolla. Pihojen ahtaus johtuu pienistä neliömäisistä tonteista, joilla ensimmäisessä rakennusvaiheessa oli laajuudeltaan vaatimattomia puisia asuinrakennuksia.

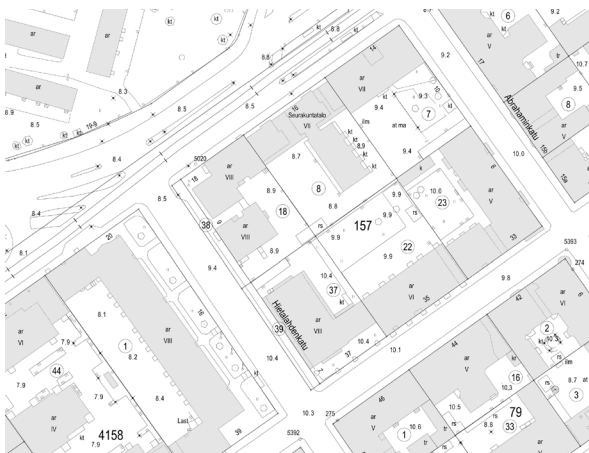
Korttelin 156 (Uikku) asemakaava vahvistettiin 19.5.1875. Kortteli oli ehdolla kuumetautisairaalan sijoituspaikaksi, mutta sen kaksitoista asuintonttia todettiin niin arvokkaiksi, että hankkeesta luovuttiin. Kampin väkiluvun kasvu oli suurimmillaan 1800-luvun lopulla; asuinhuoneistojen lukumäärä matalissa puutaloissa oli vanhempiin kortteleihin verrattuna moninkertainen. 1800-luvun lopun rakennuskanta on purettu ja suurin osa nykyisistä asuinrakennuksista on 1920-luvulta.

Korttelin 84a (Kameelikurki) asemakaava ja tonttijako vahvistettiin 22.2.1934. 84a on Kampin ainoa puhtaasti funktionalistinen korttel: avoimet ja valoisat pihatilat muodostuvat yhdesuuntaisten lamellitalojen väliin. Rakennukset ovat 1930-luvulta lukuun ottamatta Albertinkadun ja Uudenmaankadun kulmassa olevaa 1950-luvun liikerakennusta, joka korvasi paikalla olleen vanhan tislamon.

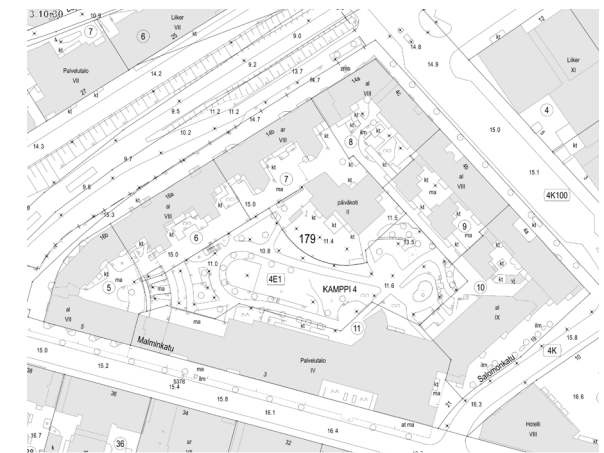
Korttelin 157 (Leppälintu) alkuperäinen asemakaava on 1870-luvulta. Birger Brunila oli luonostellut Hietalahdenkadun leventämistä jo 1920-luvun lopulla, mutta muutos ei toteutunut. Korttelin lounaissivun ja viereisen kortteli 158:n koillissivun hahmo perustuu 1940-luvun lopun kaavamuuksiin. Sodanjälkeisen kaupunkisaneerauksen hengessä korttelin kulmat vedettiin sisään ja niiden eteen sijoitettiin istutettavat alueet. Pihatila on korostetun epäsäännöllinen ja avoin.

Kortteli 164 (Västäräkki) muodostettiin asemakaavan muutoksella vuonna 1976. Aikaisemman korttelin (166) itäosa muodostettiin kolmiomaiseksi puistoksi ja avonainen korttelirakenne muutettiin umpinaiseksi yhdistämällä uusi rakennusala vuonna 1953 valmistuneeseen kerrostaloon.

Kortteli 179 (Helmikana) oli 1980-luvulle saakka jäsenymätöntä varastoaluetta, jossa oli säilynyt Turun kasarmiin kuulunut tiilirakennus (nk. Plevna) ja 1900-luvun alussa rakennettu kaasukello. Umpikortteli, joka toteutettiin Helsingin kaupungin vuosina 1982-1983 järjestämän suunnittelukilpailun voittaneen ehdotuksen mukaisesti, noudattaa kantakaupungin tiivistämisen 1970-luvun kuluessa muotuneita periaatteita: korttelilla on yhtenäinen räystäslinja, selkeä ulkoinen hahmo ja laaja yhteinen pihatila.

Vasemmalla ylhäällä: Ruoholahdenkatu 9-17:n rakennukset vuonna 1954. Talot purettiin 1960-luvulla. Vasemmalla alhaalla: Kampin länsiosan puukortteileita vuonna 1950. Etualalla Erikinkatu 39. HKM

Viereinen sivu: Ilmakuva vuodelta 1943. Kampin länsiosan tiiviisti rakennetut ja matalat puuta-
lokorttelit Ruoholahdenkadun varrella ovat vielä alkuperäisessä laajuudessaan. Kuvan yläosas-
sa keskellä näkyy lastenkoti, joka purettiin 1970-luvulla Malminrinteen jatkeen tieltä. Nykyisessä
korttelissa 165 säilyneet 1800-luvun asuinrakennukset on merkitty punaisella.

Alla: Kortteli 165 (aikaisemmin 167a) muodostettiin alun perin asemakaavan muutoksella
vuonna 1887. Alkuperäinen tonttijako on samalta vuodelta. Asemakaavan muutoksia on tehty
vuosina 1934, 1953, 1955, 1970 ja 1981. Constantin Kiseleffin suunnittelemissa, 1880-luvun
alussa valmistuneista kahdesakymmenestä talosta on nykyisin jäljellä 13.

KORTTELEIDEN SISÄPIHAT

Kampin järjestelmällisen katuverkoston rajaamien kortteleiden suorien katujulkisivujen taakse kätkeytyy korttelipihojen monipuolinen maailma. Sisäpihojen arkkitehtuuri poikkeaa jonkin verran kadun puolen arkkitehtuurista: rakennuksissa on pihan puolella paljon pihasiipiä ja erillisiä piharakennuksia, joiden vaihtelevat korkeudet ja kattomaisemat luovat pihaille erityistä sisäpihatunnelmaa. Kortteleiden sisäosien rakenteesta on selkeästi luettavissa eri aikakausien erilaiset rakennusjärjestykset, joita on aikanaan tulkittu hyvinkin kirjaimellisesti.

Historia

1800-luvun puolessa välissä Kamppi koostui vielä lähes kokonaan yksikerroksisista puurakennuksista. Kadun varressa oli yleensä asuinrakennus ja tontin takaosissa oli pienempien apurakennusten rajaama suljettu pihapiiri, jossa saatettiin aina 1870-luvulle asti pitää jopa lehmiä.

Kaupungin väkiluvun kasvaessa yksikerroksiset puutalot korvautuivat vähitellen 1860-luvulta lähtien tehokkaammilla, kivirakenteisilla kerrostaloilla. Kerrostalojen laajamittaisempi rakentaminen oli mahdollista luontaistalouteen liittyvien piharakennusten käytyä tarpeettomaksi. Joillakin tonteilla rakennettiin ensin takapihalle vuokrakerrostalo, josta saaduilla vuokratuloilla rakennettiin myöhemmin kadun varteen näyttävämpi kerrostalo. Tämän seurauksena Kampissa on joitakin tontteja, joissa piharakennus on kadun varren rakennusta vanhempi. Suurin osa alkuperäisistä puutaloista purettiin tehokkaamman rakentamisen tieltä viimeistään 1960-luvulla.

1800-luvun lopussa asemakaava ei vielä ohjannut rakentamista niin tarkasti kuin nykyään, siinä lähinnä määriteltiin katuverkosto ja tonttijako. Nykyäänkin pitkälti voimassa oleva tonttijako on peräisin ajalta, jolloin Kamppi koostui vielä yksikerroksisista puutaloista. Kerrostalojen rakentamisen myötä matalille puutaloille suunnitellut pienet ja kapeat tontit johtivat pimeisiin olosuhteisiin tontin sisäosissa.

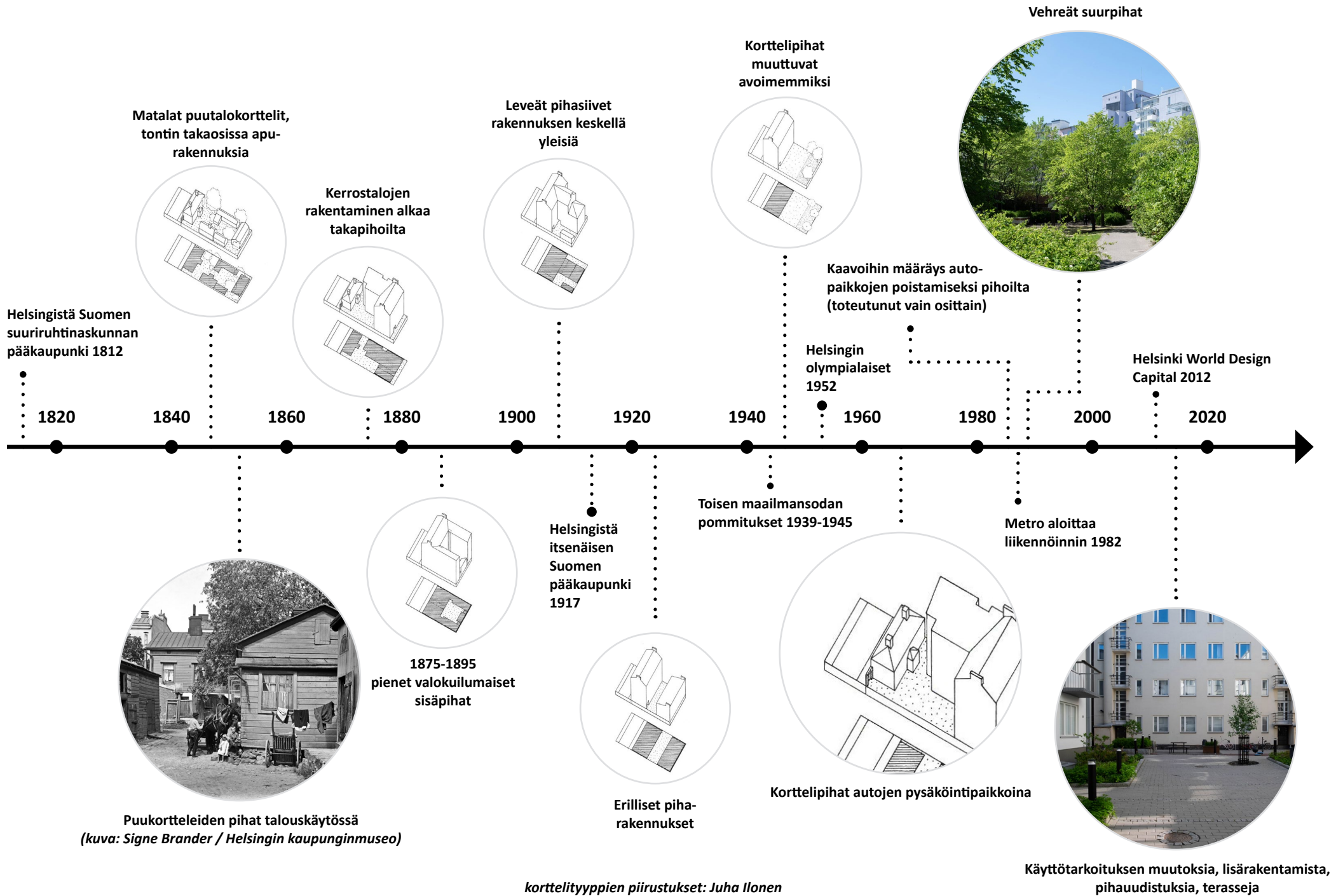
Yksittäisten rakennusten rakentamista ohjattiin rakennusjärjestyksellä. Etenkin ensimmäisten kerrostalojen rakentamisen aikaan vuosina 1875-1895 voimassa ollut rakennusjärjestys johti pieniin, valokuilumaisiin sisäpihoihin. Liian tehokkaaseen kerrostalorakentamiseen puututtiin vuoden 1895 uudistetussa rakennusjärjestyksessä, jonka myötä esimerkiksi pihasiipiä ei enää saanut rakentaa täyskorkeina

tontin sisäosiin asti. Tämän käytännön jäljiltä Kampissa on useita rakennuksia, joissa pihasiipi madaltuu korttelin sisäosiin päin.

Rakennusjärjestys uusittiin jälleen vuonna 1917, mutta muutokset edelliseen rakennusjärjestykseen jäivät vähäisiksi. Tonttien väljyyttä lisättiin entisestään vuoden 1945 rakennusjärjestyksessä, mutta rakentamista pidettiin edelleen yleisesti liian tehokkaana. Uudet kaupunkisuunnittelun ihanteet, kuten väljyys ja valoisuus, johtivat kuitenkin vähitellen ensin kokonaan erillisiin pihasiipiin ja lopulta täysin avoimiin sisäpihoihin. Rakennusjärjestyksen merkitys tontin rakennusoikeutta ja tehokkuutta ohjaavana työkaluna päättyi vuoteen 1958, josta eteenpäin rakennusoikeus on määrätty asemakaavassa.

Henkilöautojen yleistyttyä 1960-luvulla sisäpihoja alettiin käyttää parkkipaikkoina. Koko pihan laajuiset asfalttikentät autojen pysäköintiä varten olivat yleisiä erityisesti uusien liikerakennusten tonteilla. 1970-luvun lopusta lähtien autopaikat on määrätty sijoitettavaksi maan alle, minkä lisäksi osa tontin pihamaasta on määrätty jätettäväksi täysin maanvaraiseksi. Tämä on kuitenkin toteutunut lähinnä uuden rakentamisen myötä kokonaan uusissa kortteleissa. Sisäpihojen viihtyisyyteen alettiin kiinnittää enemmän huomiota 1980-luvulta eteenpäin ja tämän jälkeen rakennetuissa kortteleissa korttelipihat ovatkin huomattavasti väljempiä ja vihreämpiä.

Monien pihojen viihtyisyys on lisääntynyt 2000-luvulla, kun pihojen olosuhteisiin on edellytetty parannuksia esimerkiksi ullakkoasuntojen rakentamisen yhteydessä. Tällaisia parannuksia ovat esimerkiksi ylimääräisten autopaikkojen poistaminen ja istutusten lisääminen. Sisäpihojen rakennuksia on myös muutettu muista käyttötarkoituksista (takaisin) asuinkäyttöön.

Korttelipihat nykyään

Suurin osa Kampin rakennuksista on rakennettu n. 1890-1940 välisenä aikana, jolloin rakennusjärjestys salli melko tiiviin rakentamisen. Tämän seurauksena korttelit ovat pääsääntöisesti melko täyteen rakennettuja ja yksittäisten tonttien piha-alueet jäävä usein pieniksi. Eri tonttien pihat on erotettu toisistaan näkymät estävillä muureilla. Suurin osa korttelipihoista on lukittujen porttien takana eivätkä ne näin ollen ole yleisessä käytössä.

Yleisesti kortteleiden sisäosien arkkitehtuuri on laadukasta, mutta pihasiivet ja -rakennukset on kuitenkin oman aikansa mittapuulla rakennettu vaatimattomammin kuin kadun puolen päärakennukset. Koristeellisuutta on vähemmän ja värimaailma on usein vaaleampi, minkä lisäksi rakennuksia on vuosien saatossa muokattu vapaammin (esim. parvekkeet). Sisäpihoilla on nähtävillä eri aikojen arkkitehtuuria ja yksityiskohtia, joita ei kadun puolella ole, kuten kävelysiltoja rakennuksesta toiseen. Oman lisänsä tunnelmaan antavat myös näkyvät palomuurit, jotka ovat sisäpihojen tärkeä ominaispiirre.

Piharakennukset edustavat joillain tonteilla myös vanhinta kerrostumaa arkkitehtuurissa. Pihan puolen rakennuksissa on asumisen ohella monenlaisia toimintoja, kuten liiketiloja, toimistoja, hotelleja, ravintoloita ja päiväkoteja. Käyttötarkoitus poikkeaa joskus kadun puolen rakennuksesta.

Itse piha-alueet ovat sisäpihoilla monenlaisessa käytössä. Yleistä on, että pysäköidyt autot täyttävät koko pihan, vaikka asemakaavassa pysäköintipaikat eivät olisikaan sallittuja. Pihoilla on myös jonkin verran huoltoajoa, lastausta ja pelastusteitä, minkä lisäksi muutamalla pihalla on ajoramppi maanalaisiin pysäköintitiloihin. Jotkut pihat ovat asukkaiden virkistyskäytössä ja niissä on esimerkiksi istuinryhmiä ja viihtyisyyttä lisäävää kasvillisuutta. Sisäpihat ovat kuitenkin yleisesti melko asfalttisia ja täysin maanvaraisia pihoja on vain vähän. Suurin osa pihoista on yksityiskäytössä, mutta osa pihoista on yleisölle avoimia. Sisäpihoilla on esimerkiksi muutamia ravintoloita ja liiketiloja, joihin kuljetaan pihan kautta.

Pääkäyttötarkoitus rakennusluvan mukaan:

- Asuinrakennus
- Toimisto
- Muu rakennus

○ Piharakennus vanhempi kuin kadunvarren rakennus

On huomioitava, että Kampin korttelirakenteessa on useita ajallisia kerroksia. Vaikka suurin osa rakennuksista onkin rakennettu ennen rakentamisen teollistumista, on siellä täällä myös yksittäisiä myöhemmin rakennettuja rakennuksia, jotka poikkeavat muusta rakennuskannasta myös sisäpihan käsittelyn osalta. Jotkut 1950-1970-luvuilla rakennetut rakennukset esimerkiksi hylkäsivät kokonaan muulle Kampille tyypillisen, täysin suljetun umpikorttelirakenteen ja jättivät kortteleihin avoimia kohtia, jolloin kadun puolen ja sisäpihan selkeä erottelu ei ole mahdollista. Kaupunginosan länsireunoilla on lisäksi muutamia kortteleita, jotka on kokonaisuudessaan rakennettu muita kortteleita myöhemmin, vasta 1980-luvulla. Näissä kortteleissa arkkitehtuuri edustaa aikakautensa tyypillistä asuntoarkkitehtuuria ja korttelipihat ovat avoimia ja vehreitä.

Bulevardi 24:n sisäpiha

KORTTELI 69

Annankatu

Eerikinkatu

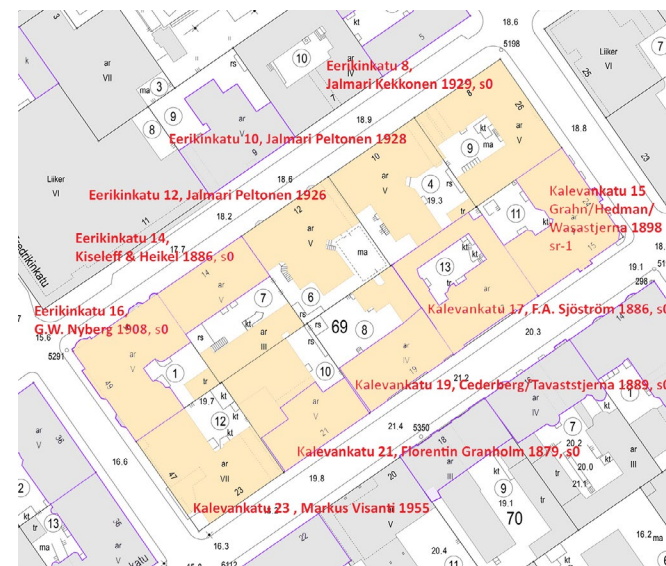
Fredrikinkatu

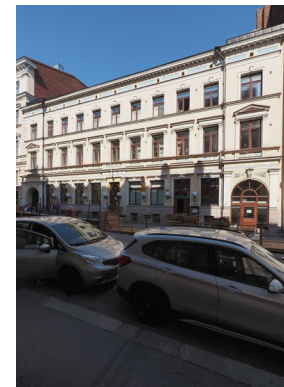
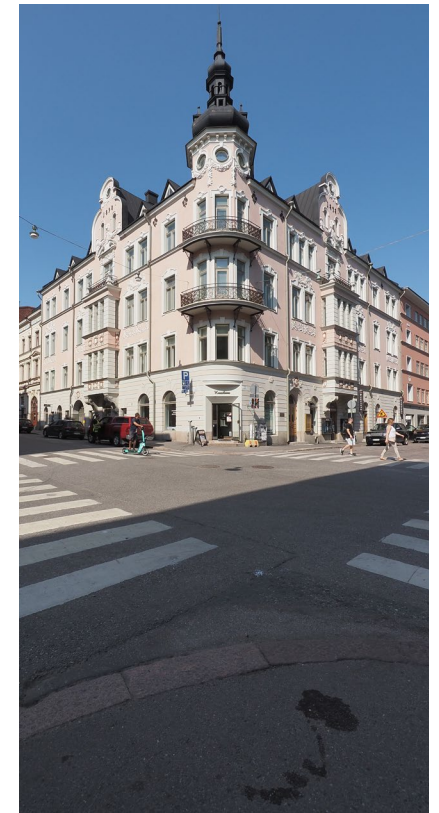
Kalevankatu

Korttelissa 69 näkyvät Kampin kaupunkirakenteen kehitysvaiheet 1830-luvulta 1950-luvulle saakka. Ensimmäisen rakennusvaiheen talot olivat matalia hirsirakennuksia, joita uuteen pääkaupunkiin muuttaneet ammattiharjoittajat rakensivat itselleen: kirvesmiehet ja muuta rakennusalan ammattilaiset olivat enemmistönä ensimmäisten tontinomistajien joukossa. Kaikki puurakennukset on purettu, ja alkuvaiheen kaupunkikuvan ominaispiirteistä muistuttavat tointtien mittasuhteet ja ahtaat korttelipihat.

Korttelin nykyinen rakennuskanta on syntynyt Kampin kahden vilkkaan kasvuvaiheen aikana: 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun väisen nousukauden vuokratuloja on erityisesti Kalevankadun (entinen Vladimirinkatu) puolella. 1920-luvun laman jälkeisessä kiivaan rakentamisen vaiheessa syntyneet talot ovat enemmistönä korttelin Eerikinkadun puoleisella sivulla. Yksittäisten rakennusten julkisivujen jäsentely noudattaa enimmäkseen yhtenäisiä suunnitteluperiaatteita: maantasokerros on käsitelty muusta julkisivusta poikkeavalla tavalla ja rajattu kerroslistalla, räystäslinja on Annankadulla ja Eerikinkadulla yhtenäinen ja aukotus perustuu pystysuunaisiin ikkuna-akseleihin. Erilaiset arkkitehtuurityylit ja vaihteleva julkisivuväri elävöittävät kokonaisuutta. Poikkeuksena on 1950-luvun puolivälissä rakennettu Fredrikinakaduen ja Kalevankadun kulmatalo, jonka suunnittelussa on tietoisesti poikettu kaikista edellä mainituista periaatteista.

Korttelin 69 julkisivuja: ylärivissä Eerikinkatu, vasemalla alhaalla ja keskellä Fredrikinkatu, keksellä ja oikealla alhaalla Kalevankatu.

2020

Fredrikinkatu 49

Ensimmäinen omistaja muurarinoppilas Michael Forssell 1836, omistaja 1880 kiinteistönomistaja K.F. Wikström. **Kivitalon (1880)** paikalle rakennettiin nykyinen toimistorakennus vuonna 1955.

Fredrikinkatu 49

Ensimmäinen omistaja kirvesmies Gustaf Olander 1839, omistaja 1880 Karl Backman. **Kivitalo (as.oy. Lärkan) 1908**.

Eerikinkatu 14

Ensimmäinen omistaja sepänkisälli Henrik Rejman 1840, omistaja 1880 kirjansitojamestari Axel Favorin. **Kivitalo 1886/1898**, 25 huoneistoa, kolme/viisi kerrosta.

Eerikinkatu 12

Ensimmäinen omistaja kirvesmies Johan Renqvist 1839, omistaja 1880 muurari Erik Loman. Tontti vaihtoi omistajaa 15 kertaa ennen **kivitalon (1927, 38 huoneistoa, viisi kerrosta)** rakentamista.

Eerikinkatu 10

Ensimmäinen omistaja työnjohtaja Henrik Lönngren 1836, omistaja 1880 puuseppä Karl Sylvander. **Kivitalo 1929**.

Annankatu 26

Ensimmäinen omistaja kirkonpalvelija Henric Westrin 1836, omistaja 1880 tupakkakauppias A. Georgiadi. **Kivitalo 1928** aikaisemman pienemmän kivitalon paikalle.

Annankatu 24

Ensimmäinen omistaja kirvesmies Henrik Lantz 1833, omistaja 1880 kultasepänkisälli Carl Rautell. **Kivitalo 1898**.

Kalevankatu 21

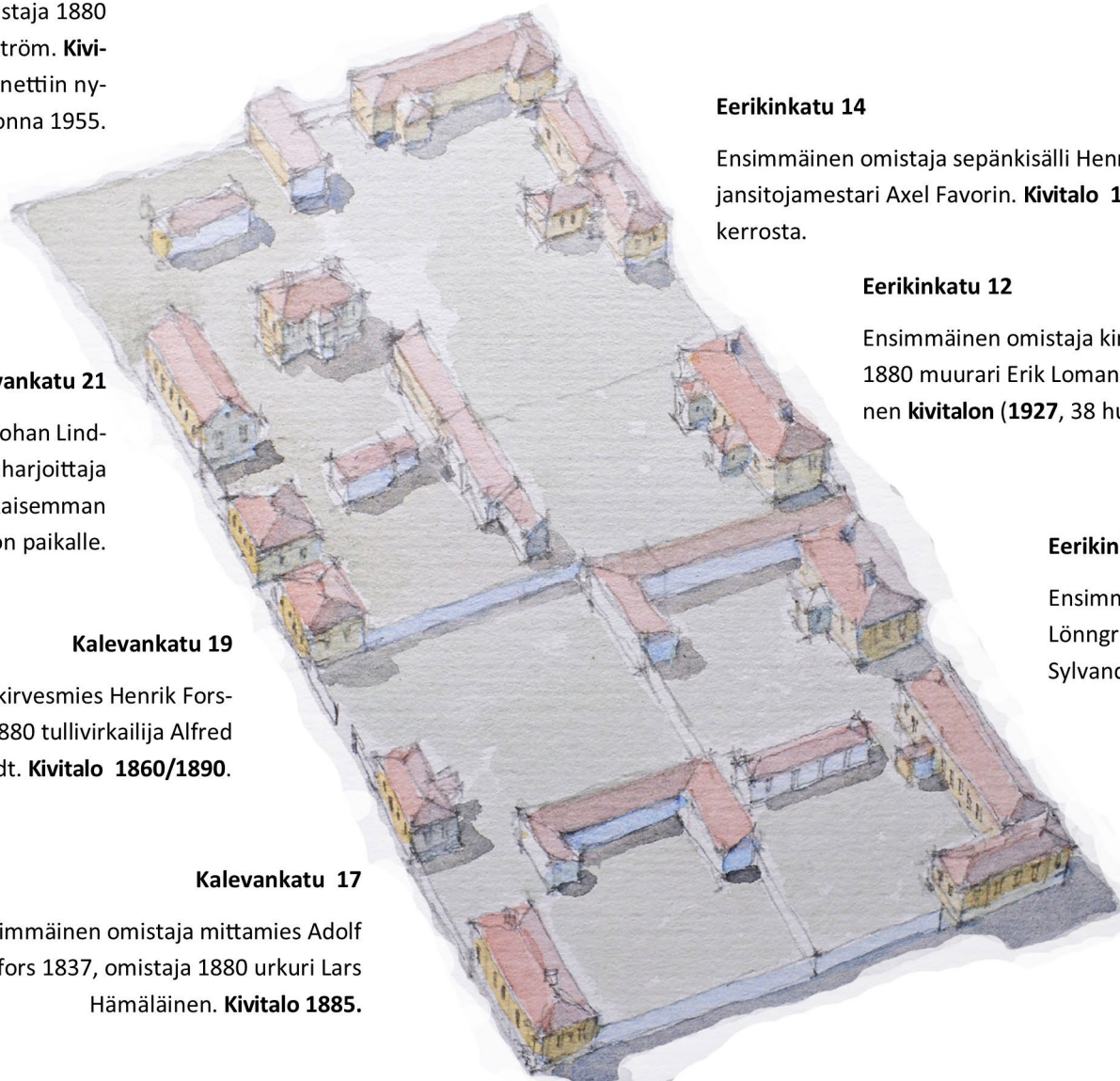
Ensimmäinen omistaja kirvesmies Johan Lindroos 1831, omistaja 1880 elinkeinonharjoittaja G. A. Wickström. **Kivitalo 1929** aikaisemman kivitalon paikalle.

Kalevankatu 19

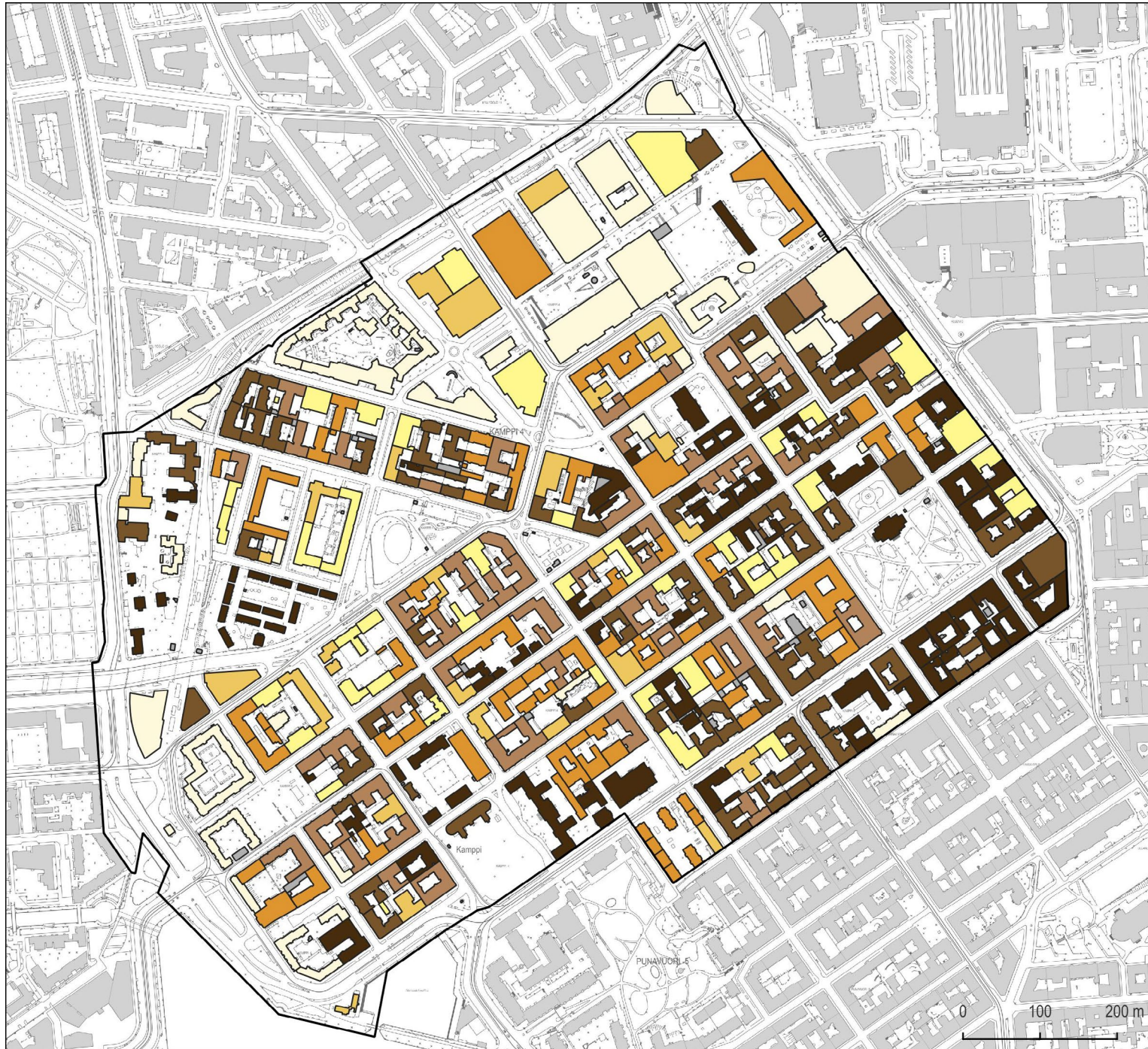
Ensimmäinen omistaja kirvesmies Henrik Forsström 1833, omistaja 1880 tullivirkailija Alfred Blomstedt. **Kivitalo 1860/1890**.

Kalevankatu 17

Ensimmäinen omistaja mittamies Adolf Lindfors 1837, omistaja 1880 urkuri Lars Hämäläinen. **Kivitalo 1885**.

1880

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista

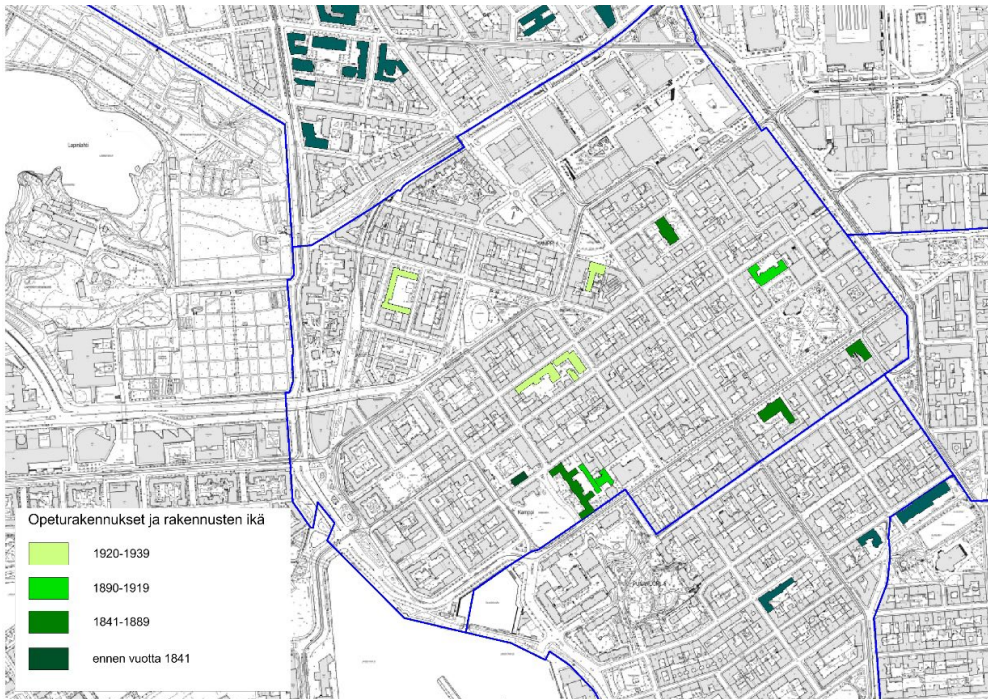
Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

- 1899
- 1900-1919
- 1920-1929
- 1930-1949
- 1950-1959
- 1960-1979
- 1980-
- Ei tiedossa

© Helsingin kaupunki
 Aineistot: Helsingin kuntarekisteri,
 Kaupunkimittaus 2022
 Toteutus: Kymp/Anni-Maria Räsänen
 2.3.2022

	asunnot, lkm	kaikki rakennukset, lkm	kerrosala, k-m ²
-1920	2340	170 (39%)	554 194 (28%)
1921-1939	3625	124 (29%)	522 277 (27%)
1940-1959	887	42 (10%)	214 348 (11%)
ennen vuotta 1960 rakennettu yhteensä	6852 (77% asunnoista)	336 (78%)	1 290 819 (66%)
1960-1969	575	29 (7%)	152 357 (7,5%)
1970-1979	213	17 (4%)	102 875 (5,5%)
1980-1989	917	26 (6%)	223 925 (11,5%)
1990-1999	86	9 (2%)	18 132 (1%)
2000-2009	122	10 (2%)	160 621 (8%)
2010-2019	93	3 (1%)	6669 (0,5%)
vuosina 1960 - 2019 rakennettu yhteensä	2006 (23% asunnoista)	94 (22%)	664 579 (34%)
kaikki yhteensä	8858	430	1 955 398

Ylhäällä: rakennusten ikä ja valmistumisaika Kampissa vuonna 2019 (Helsingin seudun alueasarjat).
Oikealla: korttelin 75 (Kottarainen) vanhimmat rakennukset on rakennettu 1840-luvulla.
Alhaalla: koulurakennusten sijainti Kampissa (kartta: KSV / Päivi Hakanpää 2016)

ARKKITEHTUURI: -1899

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista ja suojelusta

Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

■ -1899

Suojelustatus

▭ Rakennus on suojeltu asemakaavalla

© Helsingin kaupunki
Aineistot: Helsingin kuntarekisteri,
Kaupunkimittaus 2022
Toteutus: Kymp/Anni-Maria Räsänen
2.3.2022

1800-luvun alkupuolen uusklassismi Suomessa sai vaikutteita sekä lännestä että idästä. Pietarilainen empire levisi vallitsevaksi arkkitehtuurityyliksi Carl Ludvig Engelin tultua Helsingin uudisrakentamiskomitean arkkitehdiksi vuonna 1816. Kampin empireajan rakennukset on lähes kauttaaltaan purettu tehokkaamman rakentamisen tieltä; empirearkkitehtuuria edustavat ainoastaan Vanha kirkko (1826) ja Kaartin lasaretin päärakennus (1827), molemmat C. L. Engelin suunnittelema. Myöhempiä, mutta edelleen uusklassismin suunnitteluperiaatteiden mukaan rakennettuja matalahkoja kivitaloja ovat Kalevankatu 34 ja 35. Koruttomien asuin- ja liikerakennusten julkisivut on jaoteltu kerroslistoilla ja katutason seinäpinnat koristeltu rustikoinnilla.

1800-luvun jälkipuolen arkkitehtuuria hallitsivat niin kutsutut kertaustyyli, jotka olivat nopeasti nousseet suosioon Euroopassa. Kertaustyyli olivat uusklassismin verrattuna sallivampia erilaisten historiallisten tyylien käytön suhteen. Niiden suosiota kasvatti esteettisten mieltymysten ohella myös rakentamisen mittakaavan huomattava kasvu kohti 1800-luvun loppua; uusklassismin jäykkiä kolossaalijärjestelmiä oli hankalaa sovittaa mittavien asuin- ja liikepalatsien julkisivuihin. Uusrenessanssitalojen samanarvoisiin osiin jaettuja ja vakio-osilla koristeltuja julkisivuja oli

Kalevankatu 34, K. J. Grönstrand 1859

mahdollista laajentaa sekä vaaka- että pystysuunnassa rikkomatta sommitteluperiaatteita.

Näyttävän esimerkki uusrenessanssin koristeellisuudesta ja antiikin muotoaiheiden soveltamisesta suureen mittakaavan on Theodor Höijerin alun perin vakuutusyhtiö Kalevalle suunnittelema, sittemmin tullihallituksen käytössä ollut liike- ja asuinrakennus (1891) Erottajalla.

1800-luvun lopulla arkkitehtuurikeskustelu ja uusien kansainvälisten vaikutteiden etsiminen oli vilkasta; aikakauden moni-ilmeinen arkkitehtuuri ei muodosta yhtenäistä tyyllistä kokonaisuutta. Kampissa on useita 1890-luvulla rakennettuja asuin- ja liiketaloja, joiden julkisivuarkkitehtuurissa on piirteitä sekä renessanssin, barokin että keskiajan arkkitehtuurista. Myöhäiseklektismi näkyy erityisesti Uudenmaankadun katukuvassa.

Kalevankatu 35, Nils Salin 1885

Kalevankatu 19 (August Boman ja H. E. Lohman 1876).

Yrjönkatu 13 (Onni Törnqvist 1890).

Ylhäällä vasemmalla: Kalevankatu 18 (Florentin Granholm 1877), oikealla: Lönnrotinkatu 36 (Theodor Höijer 1885)
Alhaalla vasemmalla: Fredrikinkatu 42 (K.A. Wrede 1894 / Hilding Ekelund 1931), oikealla: Fredrikinkatu 45 (August Boman 1881)

Entinen Tullihallituksen talo Erottajankadulla (Theodor Höjjer 1891) on rikkaasti jäseneltyine julkisivupintoineen ja kuvanveistäjä Robert Stigellin muotoilemine atlantteineen yksi näyttävimmistä esimerkeistä uusrenesanssin muotokielen sovittamisesta mittasuhteiltaan suureen rakennukseen.

Vasemmalla: Bulevardi 14 (Waldemar Aspelin 1896). Oikealla ylhäällä Albertinkatu 34 (Onni Tarjanne 1890). Oikealla alhaalla: Lönnrotinkatu 3 (Florentin Granholm 1896).

Uudenmaankatu 9 (Carl-Gustaf Hiort af Ornäs 1875) edustaa varhaista eklektismiä; julkisivuissa on piirteitä barokista, venetsialaisesta gotiikasta ja renesanssiarkkitehtuurista.

Annanakatu 24 (Grahn, Hedman ja Wasastjerna 1898)

Bulevardi 30:n (Karl Hård af Segerstad 1898) julkisivuissa on yhdistetty puhtaaksimuurattua tiiltä ja luonnonkiveä. Katutason julkisivussa on käytetty squared rubble -murausta.

Yrjönkatu 16 (Grahn, Hedman ja Wasastjerna 1897)

Uudenmaankatu 17 (Usko Nyström 1898)

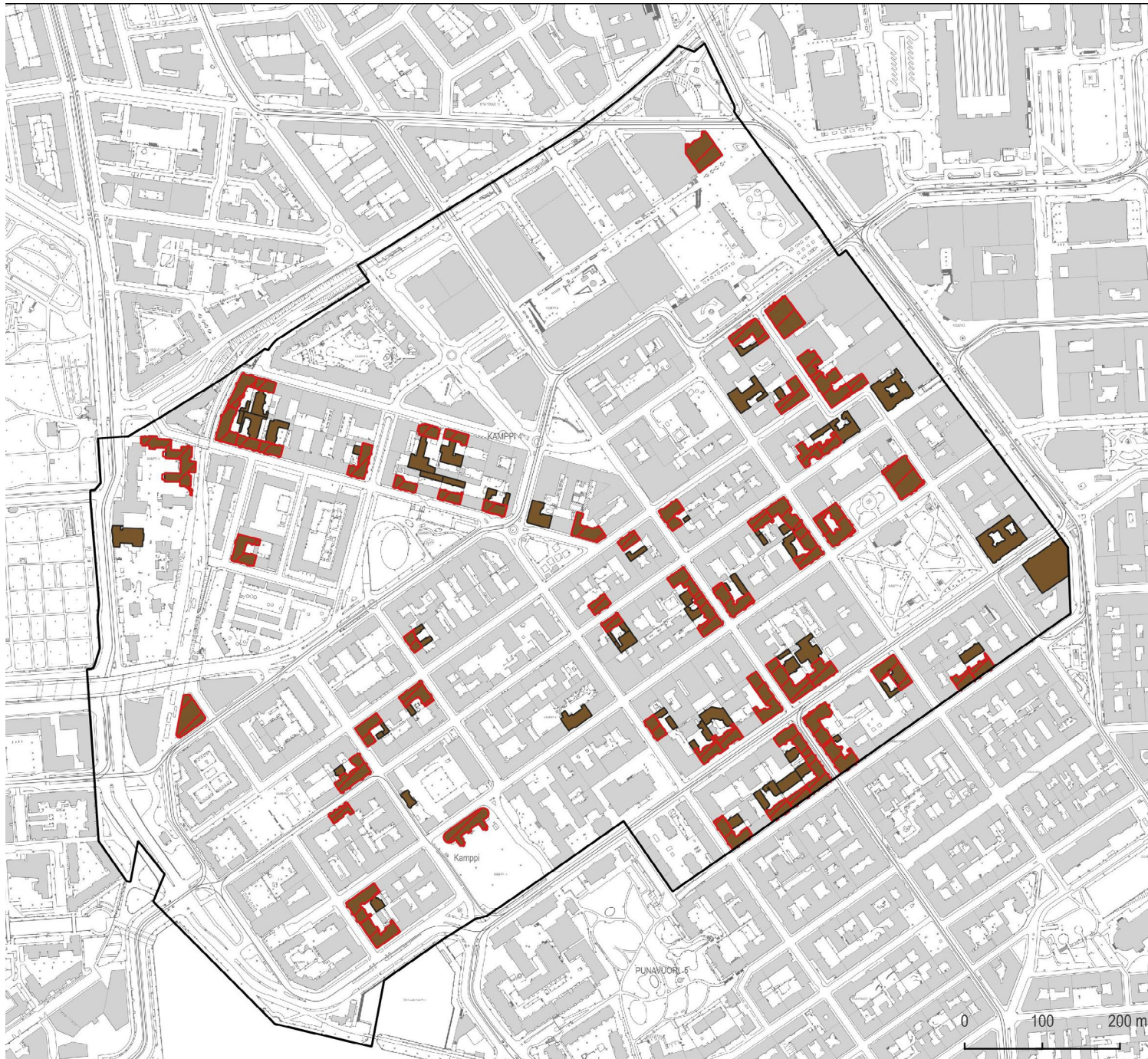

Bulevardi 30:n (Karl Hård af Segerstad 1898) Albertinkadun puoleisen julkisivun runsaita pintamateriaaleja ja muotoaiheita.

Uudenmaankatu 17 Daniel Nyblinin kuvaamana vuonna 1900. Julkisivujen yksityiskohdat ovat säilyneet hyvin, mutta alkuperäiset pintakäsittelyt ja julkisivuvärit ovat kuvan perusteella olleet vaihtelevampia. HKM

1900 - 1919

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista ja suojelusta

Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

■ 1900-1919

Suojelustatus

▨ Rakennus on suojeltu asemakaavalla

1900-luvun ensimmäiset vuosikymmenet

1800-luvun loppupuolella alkanut taloudellinen kasvu, joka jatkui Helsingissä 1910-luvun loppuun saakka, sai Kampissa aikaan myös kiivaan uudisrakentamisvaiheen. Kulttuurielämä oli myös vilkasta ja suomalaisten arkkitehtien yhteydet ulkomaille 1900-luvun alussa erityisen tiiviit: jugendarkkitehtuurissa näkyvät kansainvälisinä vaikutteina sekä keskieurooppalainen art nouveau että englantilainen Arts and Crafts-liike. Suomalainen arkkitehtikoulutus käynnistyi vuonna 1879.

1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen jugendarkkitehtuurissa etsittiin kansallista kulttuuri-identiteettiä ja lainattiin julkisivuihin ja rakennusosiin kansankulttuurin muotoja. Edellisen vuosisadan loppuun saakka jatkuneeseen klassismin perinteeseen haluttiin tehdä selkeä ero; rakennusten massoittelussa ja julkisivusommitelussa kartettiin symmetriaa ja kertaustyyliensäkin usein käytetyt kulmatornit, frontonit ja erkkerit sijoitettiin vapaasti. Varhaiselle jugendille oli ominaista pyrkimys aitoihin materiaaleihin vastareaktiona uusrenessanssijulkisivujen runsaiden kipsikoristeiden pintapuolisuudelle. 1910-luvun kuluessa suomalainen jugend sai klassisempia piirteitä, osin pohjoismaisen arkkitehtuurin innoittamana, ja suunnittelussa palattiin yksinkertaisempaan muodonantoon. Symmetria, klassismin pylväsjärjestelmät ja suorat ikkuna-akselit palasivat julkisivuihin.

Kerrostalarakentamiseen vaikutti myös talonrakennustekniikan kehitys ja uudistuminen; ensimmäiset teräsbetonivälipohjat rakennettiin 1900-luvun alussa. Asuinkerostalojen varustetasoa kohensi vesi- ja viemäritekniikan kehittyminen ja ensimmäiset hissit otettiin käyttöön.

Rapattujen tiilipintojen ohella jugendrakennusten julkisivuisa suosittiin luonnonkiveä, paikoin myös metallisia koristeosia. Kotimaisten tiilten laatu ei vielä 1900-luvun alussa ollut riittävän korkea puhtaaksimuurattuihin julkisivuihin; ne yleistyivät vasta 1920-luvulla.

Kalevankatu 33 (G. W. Nyberg 1904)

1900-luvun alku oli myös kaupunkisuunnittelun muutoksen aikaa. Ruutukaavaan perustuvaa asemakaavoitusta arvosteltiin julkisesti, ja Töölön kaavoituksesta järjestettiin Suomen ensimmäinen asemakaavakilpailu vuonna 1898. Helsinkiin perustettiin vuonna 1907 kaupunkisuunnittelun kysymyksiä ratkaisemaan asemakaavatoimikunta, jota johti arkkitehti Gustaf Nyström. Kampin alueen kaavoitus oli 1900-luvun alkuun mennessä jo edennyt niin pitkälle, ettei uusilla suunnitteluperiaatteilla ollut suurta vaikutusta ruutukaava-alueen kaupunkikuvaan; suuremmat muutokset tapahtuivat myöhemmin entisellä kasarmialueella.

Kampin lukuisat jugendtyyliset rakennukset sijoittuvat koko asemakaava-alueelle. Yhtenäisin korttelikonaisuus on Fredrikinkadun ja Bulevardin risteyksen tuntumassa.

Alla: Yksityiskohta Bulevardi 3:n länsijulkisivusta (Sigurd Frosterus 1912). Frosteruksen työskentely Weimarissa ja Henry van de Velden toimistossa on mahdollisesti tuonut vaikutteita rakennuksen hallitun rationaaliseen julkisivuarkkitehtuuriin.

Oikealla ylhäällä: Raken talo, Bulevardi 2-4 (Lars Sonck 1913).

Oikealla alhaalla: Hietalahden kauppahalli (Selim A. Lindqvist 1903).

Lönrotinkatu 29, ns. Vanha Poli (Karl Lindal & Walter Thomé 1903)

Ylhäällä: Bulevardi 19 (Gustav Estlander 1906) on Estlanderin laajan 1900-luvun alun tuotannon eklektistisin rakennus.
Alhaalla: Fredrikinkatu 35 (Onni Tarjanne ja Lars Sonck 1900)

Bulevardin ja Fredrikinkadun risteuksen rakennukset muodostavat kaupunkikuvallisen kokonaisuuden, jossa on piirteitä sekä varhaisesta että myöhäisestä jugendarkkitehtuurista: Bulevardi 13 (Grahn, Hedman ja Wasastjerna 1910)

Bulevardi 11 (Gustaf Estlander 1903)

Bulevardi 24 (E. Aarnio 1911)

Bulevardi 22 (Valter Thomé 1911)

As. Oy Raide, Malminkatu 40 (Heikki Kaartinen 1906)

Hietalahdenranta 15 (Grahn, Hedman ja Wasastjerna 1905)

Vasemmalla ylhäällä: Fredrikinkatu 49 (G. W. Nyberg 1908)

Oikealla ylhäällä: Hietalahdenkatu 12 (Johan Roine 1913)

Vasemmalla alhaalla: Annankatu 22 (Karl Lindahl 1908)

Oikealla alhaalla: Albertinkatu 27a (Gustav Estlander 1906)

Tällä sivulla vasemmalla: Uudenmaankatu 21 (Oskari Holvikivi 1911, ylhäällä) ja Bulevardi 22 (Valter Thomé 1911, alhaalla) edustavat helsinkiläisen jugendarkkitehtuurin klassisempaa vaihtetta.

Ylhäällä vasemmalla: Koi-ton talon (Vilho Penttilä 1907) julkisivusommitte-lu on korotusten ja muu-tosten jälkeen edelleen säilyttänyt jänteveytensä. Yrjönkadun vastakkai-sella puolella Simonkatu 10, Pietolan talo (Heikki Kaartinen 1908).

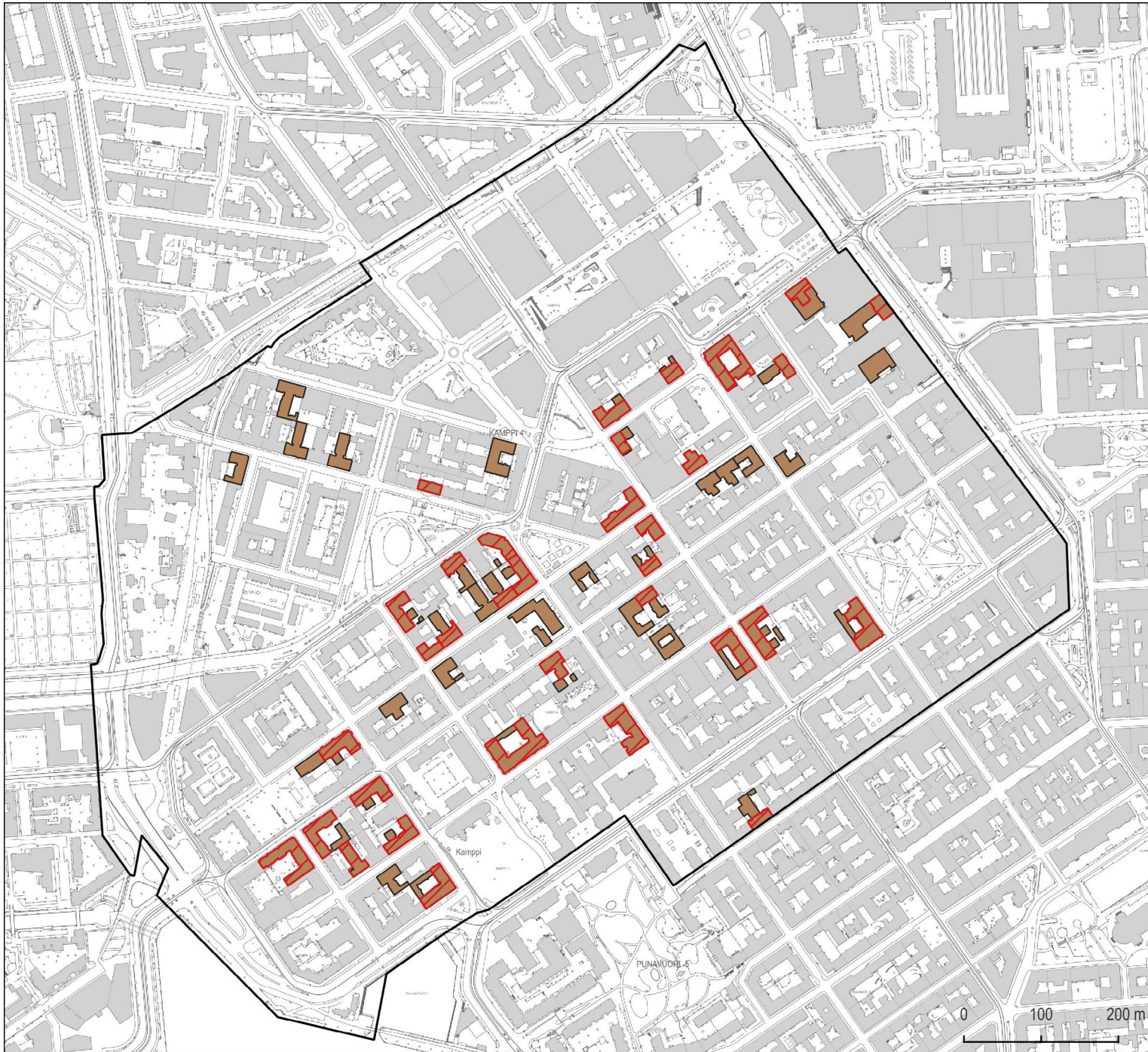

Ylhäällä oikealla Kalevan-katu 3 (Gustaf Estlander 1913).

Alhaalla vasemmalla: Yrjönkatu 23 (Gunnar Stenius 1907).

Alhaalla oikealla Fred-rikinkatu 34 (Jung ja Fabritius 1914). Erilaisia arkkitehtuurin tyyliipiir-teitä tulkittiin vapaasti myös 1900-luvun puo-lella. Raskaspiirteisessä barokkihenkisessä julki-sivussa on humoristisia yksityiskohtia: entisen Helsingin Anniskelu-yhti-ön toimitalon toisen ker-roksen ikkunakehyksiä koristavat silli- ja snapsi-lasi-aiheiset reliefit.

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista ja suojelusta

Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

 1920-1929

Suojelustatus

 Rakennus on suojeltu asemakaavalla

1920-luku

Suomessa 1920-luvun klassisismi omaksuttiin myöhemmin kuin muissa pohjoismaissa. Rakentaminen kaupungeissa elpyi 1920-luvun alun pulakauden jälkeen ja pohjoismaisesta klassismista tuli hallitseva arkkitehtuurityyli erityisesti Ruoholahdenkadun ja Lönnratinkadun välisissä asuinkortteleissa.

20-luvun pohjoismaisen klassismin suunnitteluperiaatteita olivat yksinkertainen ja ankaran aksiaalinen julkisivusommittelu, johon liittyi antiikin arkkitehtuurin muotoaiheiden vapaa tulkitseminen koristeaiheina. Suomalaista 1920-luvun klassismia on pidetty pintapuolisempänä verrattuna samanaikaiseen arkkitehtuuriin Skandinavian maissa, joissa se muodosti luontevan jatkon aikaisemmille tyyli-suunnille.

Kampin 1920-luvun rakennusten julkisivujen matala reliefi, koristeaiheet ja voimakkailla väreillä maalatut ulkonevat räystäslisät toistuvat joskus hyvinkin samankaltaisina. 1920-luvun klassismin tyyli-merkkejä esiintyy vielä 1930-luvun rakentamisessa.

Abrahaminkatu 15a (E. Ikkäläinen 1925)

Kampissa on useita rakennustaiteellisesti korkeatasoisia 1920-luvun asuin- ja liikerrakennuksia, erityisesti vuosikymmenen lopulta, jolloin tyyli-merkkeet olivat pelkistyneet äärimmilleen. Yhtenäisimmät kokonaisuudet löytyvät Albertinkadun lounaispuolelta, jossa puutalokortteleiden muutos tehokkaammin rakennetuiksi kivitalokortteleiksi tapahtui Kampin keskusta-alueella myöhemmin. Myös Kansakoulukadun punatiilirakennusten rivistö on arkkitehtonisesti yhtenäinen kokonaisuus.

Arkkitehti Väinö Vähäkallio (1886-1959) suunnitteli Kamppiin useita rakennuksia, joiden arkkitehtuurissa esiintyy monipuolisesti sekä eklektistisiä että 1920-luvulle ominaisia muotoaiheita: Annankatu 23 (1923), Abrahaminkatu 7 (1924), Simonkatu 12 (1925) ja Fredrikinkatu 59 (1929). Kaupunkikuvassa lähes näkymätön, mutta sisätiloitaan erityisen arvokas Vähäkallion suunnittelema kohde on Yrjönkadun uimahalli (1928).

Fredrikinkatu 38:n (M. Olin 1924) julkisivusommittelussa on edellisen vuosikymmenen arkkitehtuurin piirteitä.

Simonlinna, Simonkatu 12 (Väinö Vähäkallio 1924). Kaupunkikuvallisesti merkittävä tiilirakennus ei ole tyyppillisintä 1920-luvun klassismia; julkisivuja elävöittävät Vähäkallion suosimat muuratut koristeaiheet, vaihteleva aukotus ja Kansakoulukadun päättäneenä oleva jykevä torni.

Nymanin talo, Eerikinkatu 15-17 (Martti Välikangas 1927). Talolla on kaksi rakennusvaihetta: Fredrikin-
kadun puoleinen kolmikerroksinen asuinrakennus (C. R. Rosenberg 1893) liitettiin osaksi uutta kokonai-
suutta. Julkisivut pilastereineen ja lunetti-ikkunoineen ovat tavallista koristeellisemmat.

Albertinkatu 44 (A. Stierncrantz 1928)

Ruoholahdenkatu 2 (Martti Välikangas 1929)

Vasemmalla ylhäällä: Abrahaminkatu 13 (Georg Nummelin 1929). Vasemmalla alhaalla: Abrahaminkatu 7 (Väinö Vähäkallio 1924). Rakennus vaurioitui toistuvasti sodan aikaisissa pommituksissa ja sen ylimpiä kerroksia on korjausten yhteydessä muutettu. Oikealla: Frederikinkatu 59 (Väinö Vähäkallio 1929) muodostaa yhdessä Fredrikinkatu 57:n kanssa arkkitehtonisesti erityisen korkeatasoisen kokonaisuuden.

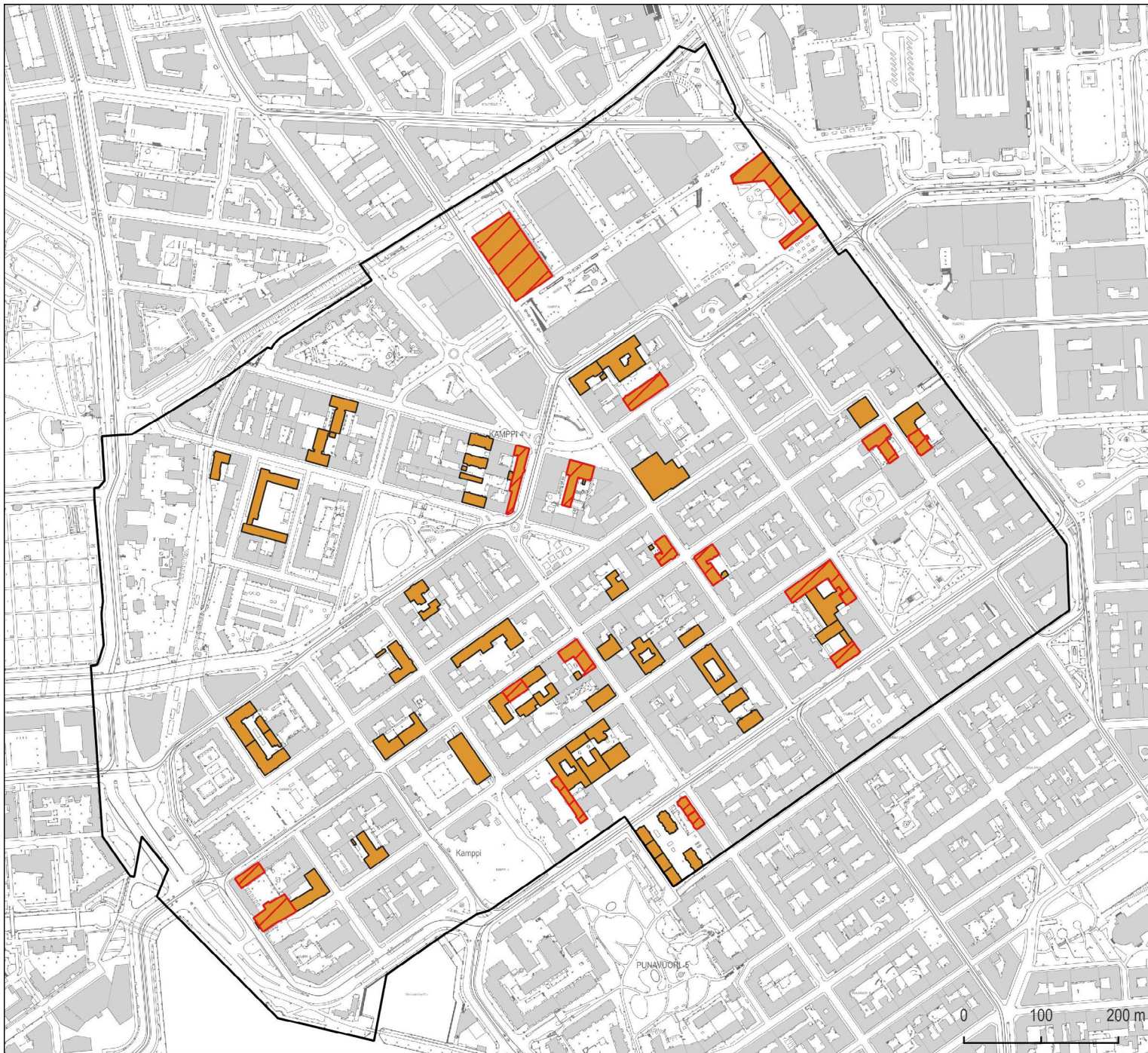
Viereinen sivu: Kampintorin itäreunan korttelijulkisivun arkkitehtonisesti toisistaan poikkeavat rakennukset muodostavat räystäslinjan yhtenäisyyden ja maantasokerroksen julkisivujen ansiosta kaupunkikuvallisesti ehjän kokonaisuuden: vasemmalta oikealle Fredrikinkatu 63 (E. Ikäläinen 1931), Fredrikinkatu 61 (Leena ja Kalle Niukkanen ja Rauno Raunio 1957) ja Fredrikinkatu 59 (Väinö Vähäkallio 1929).

Oikealla: Kalevankatu 28 (W. G. Palmqvist 1928). Oikealla alhaalla: Ruoholahdenkatu 12 (Jalmari Peltonen 1929).

Alla: Fredrikinkatu 57 (Jussi ja Toivo Paatela 1929)

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista ja suojelusta

Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

 1930-1949

Suojelustatus

 Rakennus on suojeltu asemakaavalla

Funktionalismi

Puhdaspiirteisintä funktionalismia Kampissa edustaa Viljo Revellin, Heimo Riihimäen ja Niilo Kokon suunnittelema Lasipalatsi (1936) nauhaikkunoineen ja eleettömän valkoisine julkisivupintoineen. Muu 1930-luvun asuin- ja liikerakentaminen on tyylillisesti maltillisempaa; rakennustekniikka muurattuine ulkoseiniineen ei olennaisesti poikkea vuosisadan alun tekniikasta, ja paikoin suositaan puhtaaksi muurattuja punatiilijulkisivuja. Reliefiltään matalat muuri/aukko-julkisivut ja ulkonevat, selkeästi artikuloidut räystäslisät ovat muotoaiheina vielä lähellä edellisen vuosikymmenen pohjoismaista klassismia. Yksinkertaista, joskus jopa vaatimatonta, julkisivuarkkitehtuuria värittävät asuinakennusten huolellisesti suunnitellut sisäänkäynnit ja porrashuoneet, joissa on käytetty korkeatasoisia rakennusmateriaaleja.

Useita asuinrakennuksia Kamppiin suunnitelleen Helge Lundströmin Tennispalatsi (1938) on Lasipalatsin ohella toinen kokonaisuudesta erottuva merkkirakennus. Sähkötalon vanhempi osa (Gunnar Taucher 1939) on ankaran suorakulmaista arkkitehtuuria, jota nykyisin pehmentää Alvar Aallon vuonna 1972 suunnittelema laajennus.

Myös Urho Kekkosen kadun korttelijulkisivu on funktionalistinen: Elias Paalasen suunnittelema Hämäläisten talo (1931), E. Ikalaisen suunnittelema Urho Kekkosen kadun ja Fredrikinkadun kulmatalo (1931) sekä Paalasen vuonna 1939 suunnittelema Urho Kekkosen katu 2, jonka rakentaminen siirtyi sodan takia vuoteen 1955.

Hotelli Torni, Yrjönkatu 26 (Valter ja Bertel Jung 1931): maamerkki, jonka julkisivuissa on kansainvälisiä vaikutteita ja piirteitä sekä 1920-luvun että alkavan 1930-luvun arkkitehtuurista.

Ylhäällä vasemmalta oikealle: Kalevankatu 22 (Einar Flinkenberg 1932), Bulevardi 15 (Karl Malmström 1935) sekä Eerikinkatu 43:n porrashuone.
Alhaalla vasemmalta oikealle: Fredrikinkatu 36 (Helge Lundström 1938) ja Eerikinkatu 43 (Gösta Juslén 1939)

Tennispalatsi, Salomonkatu 15 (Helge Lundsström 1938)

Vasemmalla ylhäällä: Kalevankatu 36 (Helge Lundström 1939)

Oikealla: Annankatu 18, kulmaosa (W.G. Palmqvist 1937, muut rakennuksen osat 1921/1952)

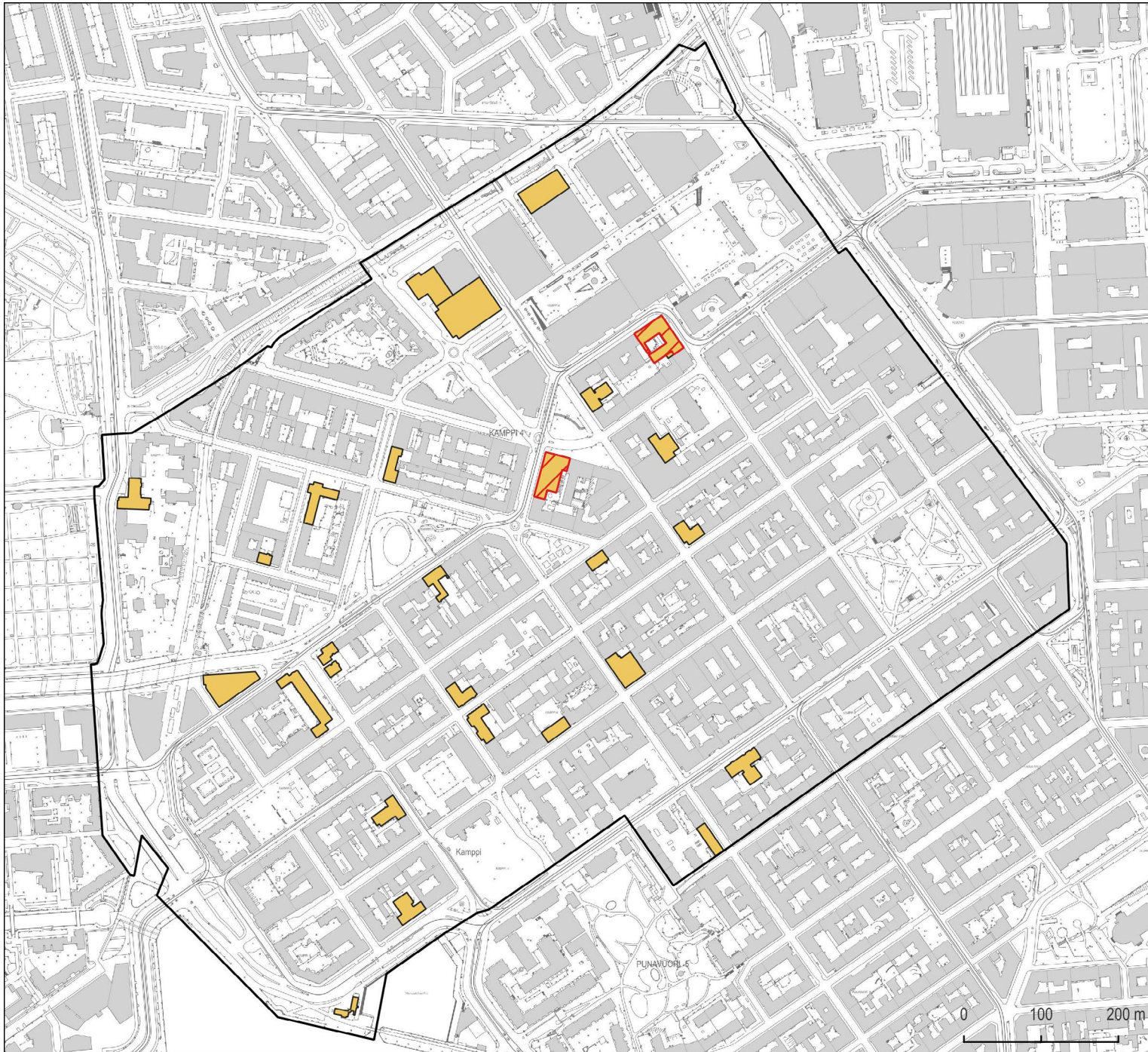
Vasemmalla alhaalla: Abrahaminkatu 2 (Jussi Paatela 1942)

Malminkatu 18 (Martti Välikangas 1932).

Oikealla: Urho Kekkosen katu 2 (Elias Paalanen 1939/1955)

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista ja suojelusta

Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

 1950-1959

Suojelustatus

 Rakennus on suojeltu asemakaavalla

1950-luvulla asuinrakentamiselle ei Kampissa ollut enää tilaa laajempina kokonaisuuksina lukuun ottamatta Ruoholahdenkadun kortteleita 157 ja 158, joiden työväenasuntokortteleiden puurakennukset korvattiin kerrostaloilla sodanjälkeisen kaupunkisaneerauksen periaatteita mukaellen. Korttelin 158 itäreunan katulinjasta sisäänvedetty kahdeksankerroksinen asuintalo (Toivo Vähäkallio 1952) edustaa saneerauskauden kaupunkitilallista ajattelua.

1950-luku oli Kampissa erityisesti toimisto- ja liikerakentamisen vuosikymmen: uusien näyttävien toimistorakennusten julkisivuarkkitehtuurissa ja pohjaratkaisuissa käytettiin hyväksi uuden rakennetekniikan mahdollisuuksia. Kampintorin eteläreunan Voimatalo oli ensimmäinen koko korttelin laajuinen 1950-luvun uudisrakennushanke. Runeberginkadun ja Fredrikinkadun väliseen kortteliin vuonna 1955 rakennettu kaksitoistakerroksinen Autotalo jatkoi city-rakennusten sarjaa.

Ennen talvisodan syttymistä aloitettiin myös tilapäisen liikekeskuksen rakentaminen Simonkadun ja Mannerheimintien kulmaan. W. G. Palmqvistin suunnittelema yksikerroksinen myymäläkokonaisuus (Forum) valmistui vuonna 1952.

Ylhäällä: Voimatalo, Malminkatu 16 (Aarne Ervi 1952).
Alhaalla: virastotalo, Albertinkatu 25 (Niilo Kokko 1961)

Hietalahdenkatu 16-18 (Toivo Vähäkallio 1952)

Hietalahdenkatu 9 (K. A. Pinomaa 1955)

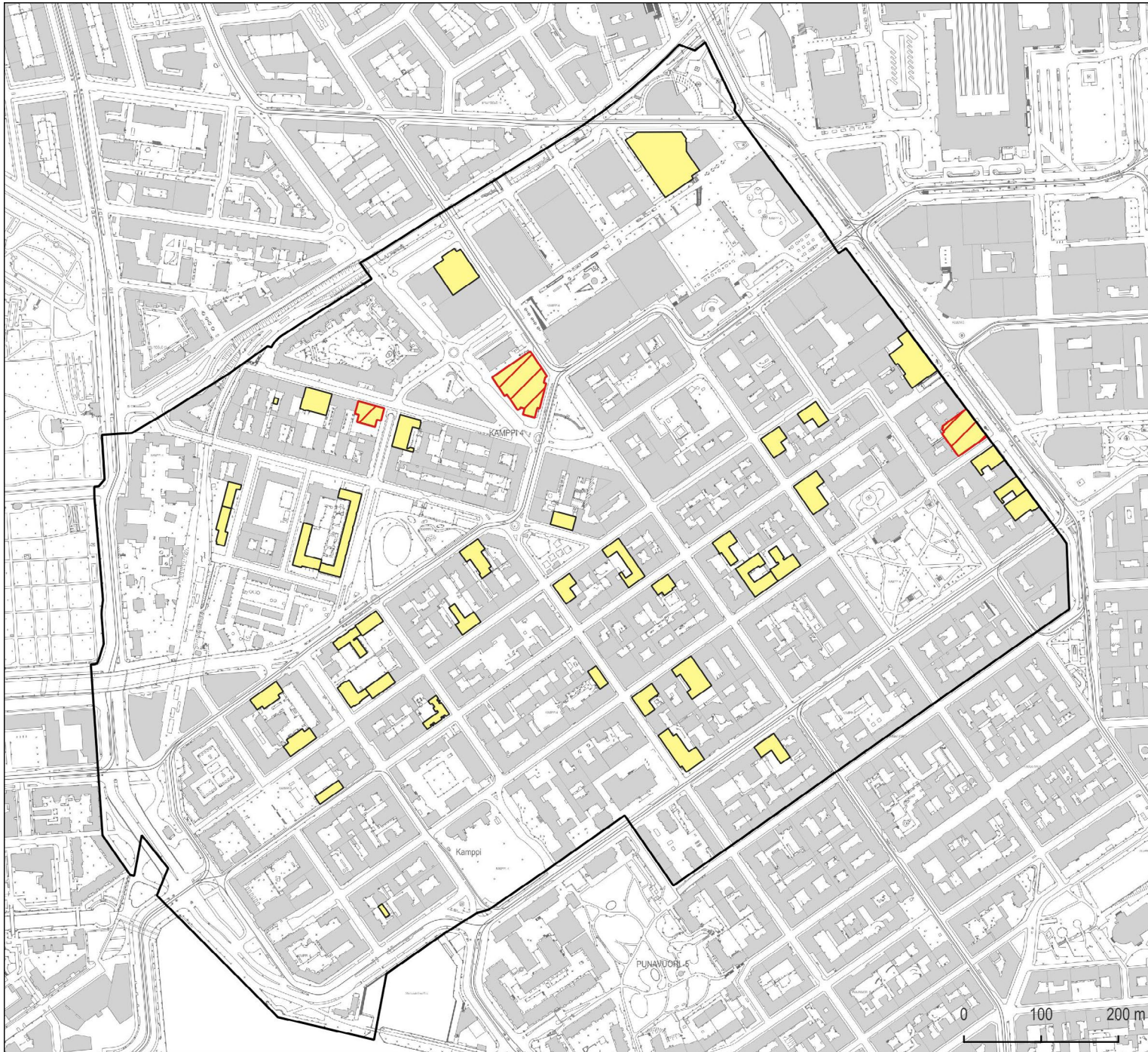
Eteläinen Rautatiekatu 6 (Antero Pernaja 1952)

Ruoholahdenkatu 21 (Jalmari Peltonen 1956)

Lastenkodinkatu 7 (Bertel Gripenberg 1957)

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista ja suojelusta

Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

■ 1960-1979

Suojelustatus

▨ Rakennus on suojeltu asemakaavalla

Kamppi oli vuoden 1960 yleiskaavaehdotuksessa varattu liikekeskustan laajentumisalueeksi. Tavoitteena oli huomattava tehokkuuden kasvu, jonka ulkopuolelle olisi jäänyt Vanhan kirkon puiston ohella jäänyt ainoastaan muutama julkisen rakennuksen tontti.

Kamppin rakennuskannan muutos ei muodostunut suunnitellun kaltaiseksi, mutta Mannerheimintien alkupäähän rakentui 1960-luvun alussa uusi liikerakennusten rintama. Muutosta vauhditti kaupungin rahallista korvausta vastaan myöntämä ylimääräinen rakennusoikeus, jonka avulla Mannerheimintie 8:n ja Mannerheimintie 10:n modernit liikerakennukset toteutettiin. Uudisrakentamisen yhteydessä suoritettujen tonttien yhdistämisen ja katulinjan muutosten vaikutus kaupunkikuvaan oli huomattava.

Olavinkatu.

Kamppin pohjoisosan rakennuskanta uusiutui ja täydentyi 1970-luvun ja 1990-luvun välisenä aikana. Sähkötaloa laajennettiin vuonna 1972 Alvar Aallon suunnitelman mukaisesti, Maanviljelijöiden maitokeskuksen tilalle Hankkijan talon viereen valmistui vuonna 1975 Einari Teräsvirran suunnittelema Suomen Yhdyspankin liiketalo ja Jaakko Kontion, Kalle Räikkeen ja Seppo Kilpiän suunnittelema Hotelli Presidentin talo (Kontio/Kilpiä/Räike) valmistui 1980. Salomonkadun rakennussarjan täydensi myöhemmin Heikki ja Kaija Sirenin suunnittelema Graniittitalo.

Vuonna 1973 puretun Maanviljelijöiden maitokeskuksen tilalle Hankkijan talon kanssa samaan kortteliin valmistui vuonna 1975 Einari Teräsvirran suunnittelema Suomen Yhdyspankin liiketalo. Toimistotilojen ohella talon alimmissa kerroksissa toimi myymälöitä. Hankkijan talo oli siirtynyt 1970-luvun alussa Alko Ab:n omistukseen.

Mannerheimintie 2 (Risto Skogström 1978) ja Mannerheimintie 4 (Kurt Simberg 1965)

Albertintkatu 30 (Kaj Salenius 1959)

Eerikinkatu 37 (Kaj Salenius 1961)

Albertintkatu 35 (Kaj Salenius 1962)

Mannerheimintie 10, Einari Teräsvirta 1962

Annankatu 25 (Heikki Sysimetsä 1960)

Autotalon kortteli koillisesta, etualalla Kampintorni Oy:n liiketalo (Risto-Veikko Luukkonen 1962).

Kalevankatu 12, Toivo Korhonen 1967

Mannerheimintie 8 (Pauli Salomaa 1960)

Malminkatu 30 (Einari Teräsvirta 1967)

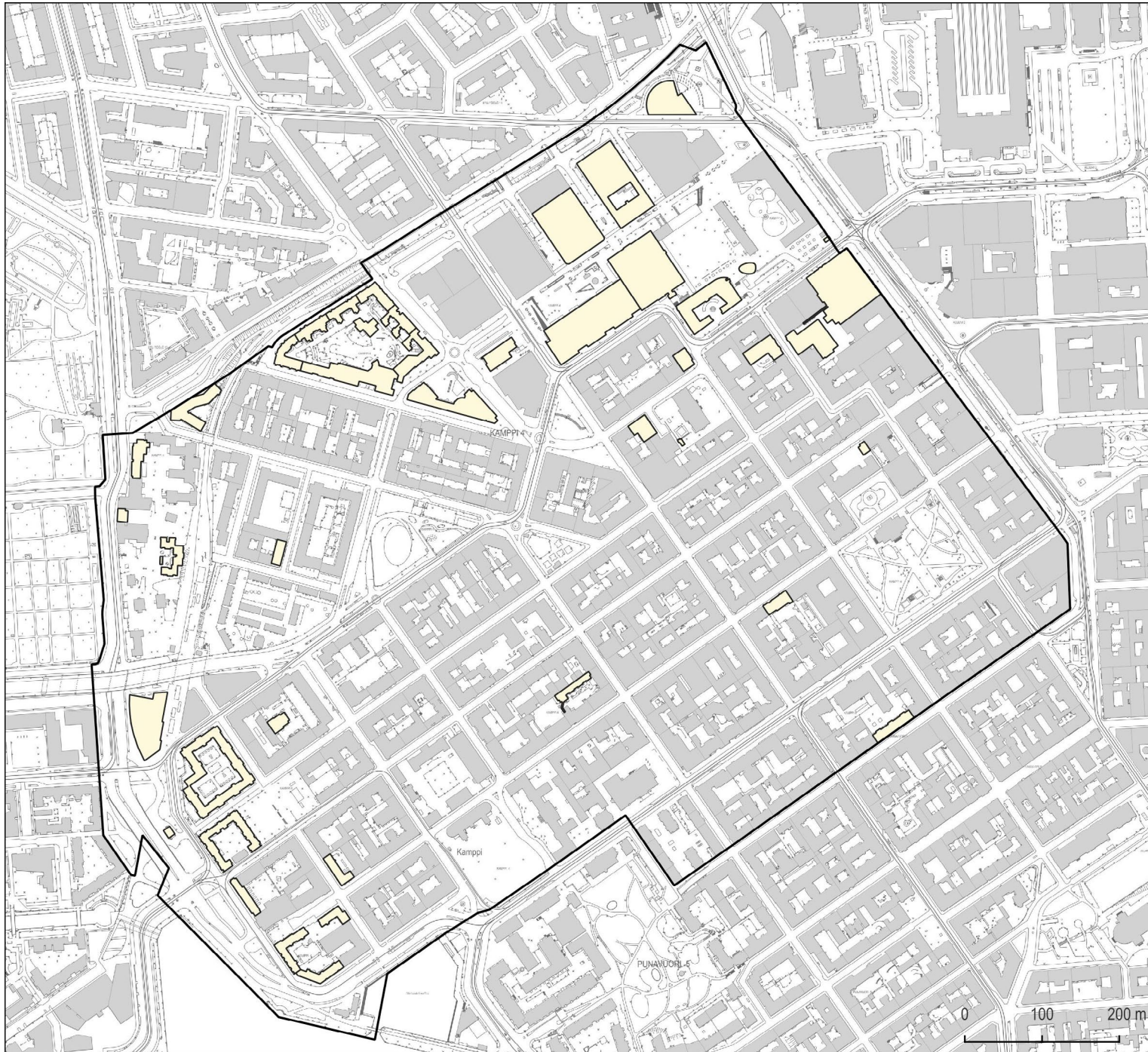

Arkadiankatu 6 (Einari Teräsvirta 1978)

Malminkatu 28 (Raoul Lehman & co 1976)

1980 -

KAMPPI

Analyysi Kampin rakennuskannan rakennusvuosista ja suojelusta

Rakennuskanta luokiteltuna valmistumisvuoden mukaan

■ 1980-

Suojelustatus

Rakennuksia, jotka ovat valmistuneet 1979 jälkeen, ei ole suojeltu asemakaavalla Kampissa

© Helsingin kaupunki
Aineistot: Helsingin kuntarekisteri,
Kaupunkimittaus 2022
Toteutus: Kymp/Anni-Maria Räsänen
2.3.2022

Kampin uudisrakennukset ovat vuoden 1980 jälkeen sijoittuneet muutamaa yksittäistä rakennusta lukuun ottamatta alueen pohjois- ja länsireunoille. Suurin yksittäinen rakennushanke, Kampin keskus, on Salomonkadun rakennussarjan täydensi vuonna 1985 Tennispalatsin viereen noussut Heikki ja Kaija Sirenin suunnittelema Kansallis-Osake-Pankin rakennuttama Graniittitalo.

Ns. Kampin kolmion suunnittelukilpailun voittivat Eric ja Gunnel Adlercreutz vuonna 1983. Asuintalojen suunnittelu annettiin viidelle eri arkkitehtitoimistolle. Vuonna 1991 valmistui Ilmo Valjakan suunnittelema SAS-hotelli.

Jaakko Kontion, Kalle Räikkeen ja Seppo Kilpiän suunnittelema Hotelli Presidentin talo valmistui 1980.

Oikealla: Forum (Kari Hyvärinen, Kaarlo Leppänen ja Jaakko Suihkonen 1985)

Alla vasemmalla: SAS-hotelli (Ilmo Valjakka 1991). Oikealla: Hotelli Seaside, Ruoholahdenranta 3 (Osmo Syrjänen 1993)

Hotelli Presidentti (Kontio-Kilpiä-Räike 1980)

Graniittitalo (Heikki ja Kaija Siren 1985)

KAMPIN OMINAISPIIRTEET

Kaupunkikuva

Helsingin historia pääkapunkina on lyhyt, samoin Kampin historia kivrakenteisena kaupunkikeskustana. Kaupunkikuva on alueen nuoruudesta huolimatta ajallisesti kerroksellinen. Rakennuskanta 1800-luvun ruutukaavakortteleista 2000-luvun alun näyttäviin julkisiin rakennuksiin saakka kuvastaa autonomian ajalta lähtien jatkunutta taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä ja sen luomaa hyvinvointia. Rakennetusta ympäristöstä on luettavissa myös synkempiä sotiin ja kulkutauteihin liittyviä tarinoita, vaikka kasarmien rakennukset ja ahtaat vuokra-asuntokorttelit on purettu uuden tehokkaamman rakentamisen tieltä.

Kaupin katukuvalla ovat ominaisia laadukkaita materiaaleja toteutetut ja useimmiten tasakorkuiset rakennukset sekä suljetut kaupunkikorttelit kulma-aksentteineen. Ruutukaava-aluetta hallitsevat pitkät sisäiset katunäkymät, joita rytmittävät julkiset rakennukset, katuaukiot ja puistot.

Maamerkit

Koko kantakaupungin mittakaavassa merkittäviä maamerkkejä ovat Vanha kirkko (Carl Ludvig Engel, 1826) ja hotelli Torni (Jung & Jung, 1932). Rakennukset ovat historiallisen ja rakennustaiteellisen arvonsa johdosta myös Helsingin symboleita.

Tärkeät näkymäakselit

Ruutukaava-alueen pitkät katujen suuntaiset näkymät ovat Kampin alueelle tunnusomaisia. Niihin kuitenkin harvoin liittyy pääte, tai pääte saattaa sijoittua kauas toiseen kaupunginosaan. Katujen suuntaiset näkymäakselit yhdistävät aluetta joko suoraan tai reunavyöhykkeiden erottamana ympäröiviin kaupunginosiin. Hietalahdessa meren äärellä on näkymän päätteeksi laaja avoin maisema-tila.

Alueen sisällä muodostuu merkittäviä näkymäakseleita katujen suuntaisesti tai aukoiden ja puistojen halki maamerkkien suuntaan. Kampissa myös pinnanmuodot vaikuttavat sisäisiin näkymiin. Erityinen, Kampin SAS-hotellin rakentamisen yhteydessä edelleen vaalittu sisäinen näkymä avautuu Runeberginkadulta hotellirakennuksen matalan siipiosan yli kohti Malminkadun varressa sijaitsevaa synagogaa.

Ainoat alueen sisältä hahmottuvat ulkopuoliset maamerkit ovat Arkadiankadun ja Salomoninkadun päätteeksi sijaitseva Postitalo, sekä Bulevardin päätteeksi merenlahden toisella puolella sijaitseva Clarion-hotelli.

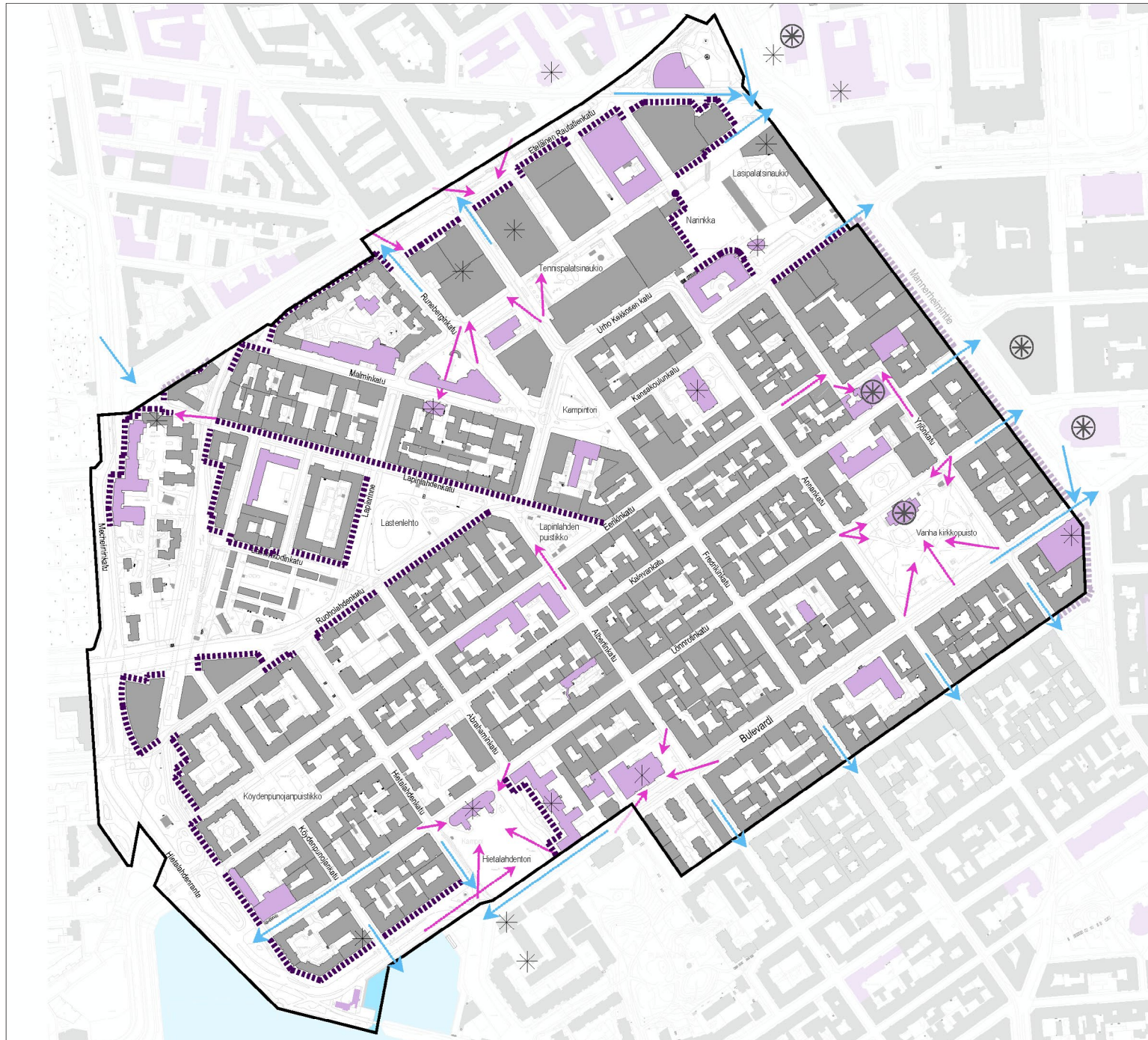
Kalevankatu 1-5 1930-luvun alussa. Kuva: Olof Sundström, HKM

KAMPPI

VAALITTAVAT
OMINAISPIIRTEET 1/5

MAAMERKIT, NÄKYMÄT JA
REUNAVYÖHYKKEET

- MAAMERKKI
- PAIKALLINEN MAAMERKKI / KIINTOPISTE
- KAUPUNGINOSIEN VÄLINEN MERKITTÄVÄ NÄKYMÄAKSELI
- KAUPUNGINOSAN SISÄINEN MERKITTÄVÄ NÄKYMÄAKSELI
- MERKITTÄVÄ KAUPUNKIKUULLINEN REUNAVYÖHYKE
- TARKASTELUALUEEN RAJA

- KAUPUNKIRAKENTEELLINEN HIERARKIA
- JULKINEN RAKENNUS, HOITOALAN RAKENNUS, OPETUSRAKENNUS, LIIKUNTARAKENNUS, HOTELLI, KIRKOLLINEN RAKENNUS, KAUPPIALU

Reunavyöhykkeet

Reunavyöhykkeitä ovat ne Kampin korttelirintamat, jotka hahmottuvat katutasolta kaupunginosan rajoina (joko puistoihin, aukioille tai leveille liikenneväylille). Sellaisia ovat Mannerheimintien julkisivurintama, Eteläisen Rautatiekadun julkisivurivistö ja Ruoholahdenranta.

Suuriin liikenneväyliin ja rantaan rajautuvat laajat korttelirintamat muodostavat Kampin kaupunginosalle vahvasti rajaavaa reunavyöhykettä. Ainoastaan kaakossa alue liittyy suoraan, ilman erottavaa reunavyöhykettä, viereiseen Punavuoren kaupunginosaan. Luoteessa, Eteläisen rautatiekadun varressa, reunavyöhykettä muodostavat suurimittakaavaiset erillään omissa kortteleissaan seisovat liike- ja toimistorakennukset. Myös Mannerheimintien varressa on rakennusrintama suurimittakaavainen, mutta muodostaa rakenteeltaan ja ilmeeltään yhtenäisempää jatkuvaa reunavyöhykettä.

Lounaassa, Hietalahdenrannan ja Ruoholahdenrannan katujen varressa, reunavyöhykkeen muosotavat pääosin 1980-luvulla rakennetut harmaasävyiset asuinkorttelit sekä hotelli- ja toimistorakennukset. Leveä ja tilallisesti vaikeasti hahmotettava liikennealue reunapuistoinen korostaa tämän vyöhykkeen merkitystä maisemassa. Hietalahdenaltaan suuntainen rakennusrintama, jossa korttelit ovat leveämpiä, on ilmeeltään urbaanimpi ja yhtenäisempi.

Suurimittakaavaiset rakennusrintamat muodostavat alueen sisällä, Narinkkatorin ja Lasipalatsin aukion ympärillä tilallisesti jakavan ja Lasipalatsin yli koilliseen avautuvan vyöhykkeen. Entisen linja-autoaseman paikalle toteutettu liikekeskus ja siihen liittyvä muu täydennysrakentaminen on pienentänyt ja muuttanut tätä aiemmin hyvinkin laajaa avointa kaupunkitilaa. Sisäisen reunavyöhykkeen muodostavat myös Lastenlehdonpuiston ja Lastenkodinkadun reunojen rakennusrintamat. Korkeiden rakennusten reunustama alue avautuu tilallisesti länteen Ruoholahdenkadun suuntaan.

Ylhäällä vasemmalla: Marian sairaalan hallintorakennus ja paviljonki, Lapinlahdenkatu 16 (Lars Sonck 1909). Ylhäällä oikealla: Ressun lukion juhla- ja voimistelusalisiipi, Kalevankatu 10 (Sebastian Gripenberg, E. Törnvall 1894). Alhaalla: Kaartin lasaretin päärakennus (Evert Lagerspetz 1884) ja entinen VTT:n laboratoriorakennus (Jussi Paatela 1942).

Korttelirakenne, julkiset rakennukset

Kampin korttelirakennetta on käsitelty yksityiskohtaisemmin kaavoituksen historiaa koskevassa osuudessa. Kaupunkirakenne perustuu umpikortteleihin ja suorakulmaiseen ruutukaavaverkkoon, joka laajeni nykyisiin mittoihinsa 1900-luvun alkuun mennessä. Kokonaisuudesta poikkeavat korttelialueet ovat Kampin luoteisosassa syntyneet purettujen puutalokorttelien paikalle. Pohjoisosan suurimittainen liike- ja toimistorakentaminen on syntynyt alueelle, joka varhaisimmassa vaiheessa oli kasarin ja siihen liittyvien toimintojen käytössä. Kampin tiiviissä umpikorttelirakenteessa pihat ovat yleensä pieniä ja usein valokuilumaisia. Myöhemmin kaavoitettujen korttelien pihat ovat jonkin verran väljempiä. Pihat ovat pääsääntöisesti yhden kiinteistön käytössä ja laajemmat korttelipihat ovat harvinaisia. Usein pihojen erillisyyttä korostavat tasoerot ja tonttien väliset muurit tai aidat. Pihasiivet ja -rakennukset ovat leimallisesti katurakennuksia matalampia, ja Kampissa on myös kohteita, joissa piharakennus tai -siipi on kadunvarsirakennusta vanhempi.

Kampissa on toiminut useita kouluja: kuvissa esitettyjen lisäksi jäljellä ovat aikaisemmin Teknillisen korkeakoulun ja Metropolian käytössä olevat rakennukset Albertinkadulla (Onni Tarjanne 1925/1932) sekä entinen ruotsinkielinen tyttökoulu, nykyinen Eurooppa-koulu Bulevardi 18:ssä (Magnus Schjerfbeck, Ludvig Isak Lindqvist 1885). 1870-luvulla perustettu Polyteknillinen opisto useine koulurakennuksineen, asuntoloineen ja ylioppilastaloineen on ollut merkittävä osa Kampin länsiosan katukuvaa.

Muita kaupunkikuvan kannalta merkittäviä rakennuksia ovat Hietalahden kauppahalli (Selim A. Linqvist 1903), Aleksanterin teatteri (Pjotr Benard 1879) ja Marian sairaala (useita suunnittelijoita, 1886 - 1987). Kaava-alueen koilliskulmaan rakennettiin vuonna 2004 eduskuntatalon lisärakennus, ns. Pikkuparlamentti (Pekka Helin 2004). Julkisten rakennuksien piha-alueilla on

Tällä sivulla ylhäällä: Annantalo, Annankatu 30, entinen ruotsinkielinen kansakoulu (Gustaf Nyström 1886).

Keskellä: Ressun peruskoulu, Lastenkodinkuja 4 (Gunnar Taucher 1939)

Alhaalla: entinen Polyteknillisen opiston päärakennus (F. A. Sjöström 1877).

Kampin kaupunkikuvassa suuri merkitys. Erityisen arvokkaita ovat Aleksanterin teatterin, Annan-talon ja Teknillisen korkeakoulun entisen päärakennuksen ympäristöt.

Katutila

Merkittävimpiä yhtenäisiä katutiloja ovat vanhimmat pääkadut ja liikekadut, joita rajaavat kau-punkikuvallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävät ja ryhmänä yhtenäistä ilmettä luovat rakennukset. Ominaispiirteiltään tunnistettavin katualue Kampissa on lehmusrivistöjen reunus-tama Bulevardi, joka on Helsingin kaupungin tärkein säilynyt katubulevardi. Hyvin alkuperäisen olemuksensa säilyttänyt puistokatu on yli 200 vuotta vanha ja sisältyi puuriveineen jo vuoden 1820 asemakaavaan. Muita kaupunkikuvaltaan merkittäviä yhtenäisiä katutiloja on Yrjönkadulla, Annankadulla, Fredrikinkadulla, Lönnrotinkadulla, Kalevankadulla ja Eerikinkadulla.

Kampin katujen ominaispiirteitä ovat eleetön ja yksinkertainen katumiljö, joka muodostuu neliö-mäisestä katukuilusta, kadunvarsipysäköinnistä, asfalttipäällysteisistä ajoradoista ja jalkakäytävistä sekä graniittisista reunakivistä. Reunakivilinja on suora ja pysäköinti ajoradan tasossa. Vanhoja kenttäkivipäällysteitä on säilynyt Lönnrotin puistikon ympärillä olevalla katumaisella puiston osalla ja Hietalahdentorin Bulevardin puoleisella sivulla. Bulevardin ajoradalla on lähes kokonai-suudessaan säilynyt 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa alun perin asennettu nupukiveys. Vanhoja luonnonkivilaattoja ja nupukivipäällysteitä on säilynyt lisäksi jalkakäytävillä Vanhan Kirkkopuiston ympärillä, Yrjönkadulla ja Kalevankadulla.

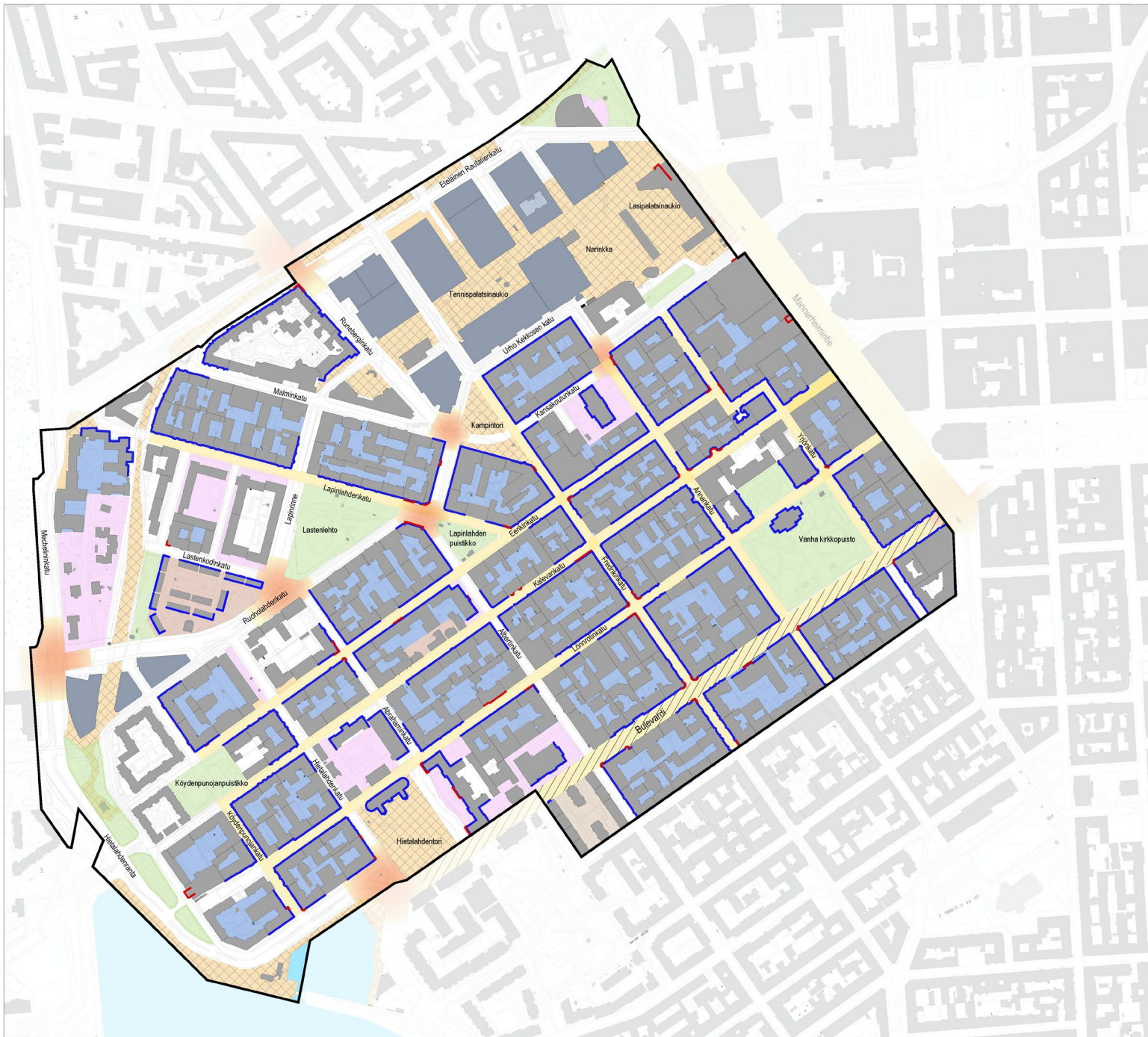
KAMPPI

VAALITTAVAT OMINAISPIIRTEET 2 / 5

KAUPUNKIKUVA

- MERKITTÄVÄ YHTENÄINEN KATUTILA
- KATUJUKIO, KATUALUEESEEN LIITTYVÄ JULKINEN TILA
- KAUPUNKIKUVASSA MERKITTÄVÄ YHTENÄINEN JULKISIVU
- KAUPUNKIKUVASSA MERKITTÄVÄ JULKISIVUAIHE / KOROSTUS
- MERKITTÄVÄ SOLMIKOHTA
- MERKITTÄVÄ ASEMAKAAVALLINEN AKSELI

- KORTTELITYPOLOGIA**
- LMPKORTTELI JOSSA KORTTELIIN MUODOSTAA YKSI KATUTILAAAN RAJAUTUVA RAKENNUS
- SULJETTU, ENHIN 1960-LUKUA RAKENTUNUT KORTTELI
- PUOLIAVOIN KORTTELI
- AVOIN TAI PUOLIAVOIN PUUSTOIMAINEN PIHA TAI EDUSPIHA
- KAUPUNKIMAINEN PUITALOKOTTELI
- PUJISTO, ISTUTETTU PUUSTOIMAINEN KATUALUE

Kampin katuvihreä koostuu Bulevardin katupuukujanteesta, muutamista muista puuriveistä sekä kaduille näkyvästä puisto- ja tonttikasvillisuudesta. Kokonaisuutena katuvihreää on melko vähän Kampin alueella.

Umpikortteleiden pihat ja niiden mahdollinen kasvillisuus eivät näy kaduille. Poikkeuksen tähän muodostavat korttelit Ruoholahdenkadun ja Lapinlahdenkadun välissä, joissa korttelirakenne muuttuu puoliavoimeksi tai avoimeksi ja joissa tonttien kasvillisuus näkyy katukuvassa.

Julkinen tila, aukiot

Suuri osa Kampin alueen aukioista on rakennettu 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa. Historiallisina aukiotiloina erottuvat Hietalahdentori ja Kampintori.

Alueen vanhin merkittävä aukio on **Hietalahdentori**, joka esiintyy jo vuoden 1820 asemakaavassa. Hietalahdentori on tärkeä osa Ehrenströmin asemakaavasommitelmaa Bulevardin päädyssä. Aukio liittyy Bulevardin varren julkisten tilojen sommitelmaan. Torialuetta reunustavat koillisessa entinen Polyteknillisen opiston, sittemmin Teknillisen korkeakoulun päärakennus ja kaakossa Sinebrychoffin entinen panimo. Kauppahalli on yksi kolmesta Helsingin vanhasta ja edelleen käytössä olevasta kauppahallista. Hietalahdentorin merkittävät ominaispiirteet ovat sen kalteva, merelle viettävä toripinta sekä yhteys satama-alueeseen.

Kampintori on asemakaavojen liittymäkohtaan vuoden 1887 asemakaavan laatimisen yhteydessä muodostunut kolmion muotoinen kaupunkitila. Pienen kolmioaukion luonne oli pitkään epäselvä; aukion pohjoisreunalle sijoitettiin 1880-luvulla pieni paloasema, ja vielä 1960-luvulla aukiolle suunniteltiin sijoitettavaksi lähinnä pysäköintiä. Muutos jalankulkijoiden käyttöön tarkoitettuksi avoimeksi ja viihtyisäksi toriksi toteutettiin vasta 1990-luvulla.

Kampin pohjoisosan entiselle kasarmialueelle toteutettiin 2000-luvun alun täydennysrakentamisen yhteydessä laajoja aukiosarjoja, jotka yltävät Lasipalatsinaukiolta metroasemalle ja edelleen Kampintorille. **Lasipalatsinaukio**, **Narinkkatori** ja **Tennispalatsinaukio** ovat moderneja kaupunkitiloja, joiden pintamateriaalit ovat enimmäkseen luonnonkiveä. Liikekeskuksen ympäristössä on pieniä katuun liittyviä aukiomaisia tiloja ja tilasarjoja jotka yhdistävät aukioita ja muodostavat jatkumoa jalankulkualueelle.

Länsilinkki on vuonna 2011 valmistunut puistomainen katuviher- ja aukioalue, joka muodostaa uuden reunavyöhykkeen Kampin alueelle lounaassa. Länsilinkkiin kuuluu maamerkinomainen silta, joka muodostaa uuden kevyen liikenteen porttiaiheen eri kaupunginosien välille.

Paasikivenaukio on noppakivipäällysteinen läpikulkuaukio, jonka avointa tilaa hallitsee maamerkinomainen J. K. Paasikiven moderni muistomerkki vuodelta 1980. Lasipalatsinaukio ei ole katualuetta muiden Kampien keskuksen ympäristön aukioiden tavoin. Aukio kuuluu Lasipalatsin tonttiin. Aukion pihakansi on maamerkinomainen ympäristötaideteos, joka on samalla alla olevan taidemuseon katto.

Narinkkatori on läpikulkuaukion lisäksi tapahtuma- ja toritila, jossa kasvillisuutta ja oleskelupaikkoja on vähän. Narinkkatori rajautuu ympäröiviin rakennuksiin, mikä tekee sen tilasta selkeästi rajatun aukiotilan.

Uudentyyppisen aukiosarjan muodostaa Kampin alueen pohjoisreunalle entiseen ratakuiluun vuonna 2012 avattu **Baana**.

Annantalon edusta kuuluu asemakaavassa katualueeseen mutta nykyasultaan se on puistomainen etupuutarha, joka liittyy olemukseltaan tiiviisti Annantalon miljööseen. Sen eri ikäiset puut ovat kaupunkikuvallisesti erittäin merkittäviä kivisen kaupungin keskellä. Puistomaista aluetta reunustaa vanha valurauta-aita. Annantalon taustan tonttiin kuuluvaa piha-aluetta kehystää enää muutama vanha puu ja se toimii osaksi pysäköintialueena. Rakennuksen edustalla ja taustan piha-alueella on paljon erilaisia ympäristön kokonaisilmeeseen sopimattomia rakenteita, mikä tekee kokonaisilmeestä rauhattoman.

Aleksanterin teatterin tonttia rajaavat puurivit ovat kaupunkikuvallisesti hyvin merkittäviä.

Puistot

Vaikka Kampin alueella on paljon vanhaa rakennuskantaa, on vanhoja puistoja vähän. Puistot sijaitsevat tiiviin kaupunkirakenteen keskellä, minkä vuoksi ne ovat pinta-alaltaan pieniä, usein noin korttelinkokoisia, ja hyvin rakennettuja. Luonnonmukaisia osia niissä ei ole. Osa Kampin puistoista on Helsingin korttelirakenteelle tyypillisiä, historiallisesti arvokkaita kolmiopuistoja. Monet Kampin puistoista on uudistettu viime vuosikymmeninä. Ainoastaan Lönnrotin puistikko ja Vanha Kirkkopuisto ovat säilyneet ilmeeltään historiallisina kaupunkipuistoina. Vaikka puistoja on uudistettu, on niiden toiminnot säilyneet samankaltaisina. Valitettavan usein Kampin alueen puistojen kaupunkikuvallista arvoa vähentää erilaiset tilaa rikkovat kaupungin huoltoon ja toimintoihin liittyvät rakenteet.

Puistot voidaan jakaa karkeasti kahteen luokkaan: ne ovat joko **edustus- ja oleskelupuistoja** (Lönnrotin puistikko, Pikkuparlamentinpuisto, Vanha kirkkopuisto) tai **toiminnallisia-, leikki-, koira- ja oleskelupuistoja** (Lapinlahdenpuistikko, Lastenlehto, Köydenpunojanpuistikko ja Työmiehenpuistikko).

Vanha kirkkopuisto on arvokas historiallinen puisto Vanhan kirkon edustalla, ja se on keskustan suosituimpia oleskelupuistoja. Puistoa hoidetaan edustuspuistona. Ensimmäinen puistosuunnitelma on vuodelta 1936. Puistossa sijaitseva Vanha kirkko on Helsingin toiseksi vanhin kirkko. Vaikka Vanhan kirkon ympäristö on muodostunut puistoksi, ei se kuitenkaan ole kokonaan kadottanut entistä luonnettaan. Puiston viimeisin kunnostustyö on toteutettu vuosina 1997-1999. Tavoitteena oli puiston historiallisen arvon korostaminen ja vanhojen muotoaiheiden säilyttäminen. Vanhan kirkkopuiston merkittävimpiä ominaispiirteitä ovat symmetrinen sommitelma ja käytäväverkostoa pitkin avautuvat näkymät, vanhat puistopuut, vanhat kiveykset, hautamuistomerkit sekä laajat nurmipinnat. Vanhassa kirkkopuistossa on jäljellä merkittäviä vanhoja rakenteita kuten porttirakenne sekä paasikivilaatat. Kaikkein vanhimmat hautamuistomerkit ovat puiston kaakkoisosassa, Yrjönkadun ja Bulevardin kulmauksessa. Vanhat rakenteet ja muistomerkit ovat muinaismuistolain suojelemia.

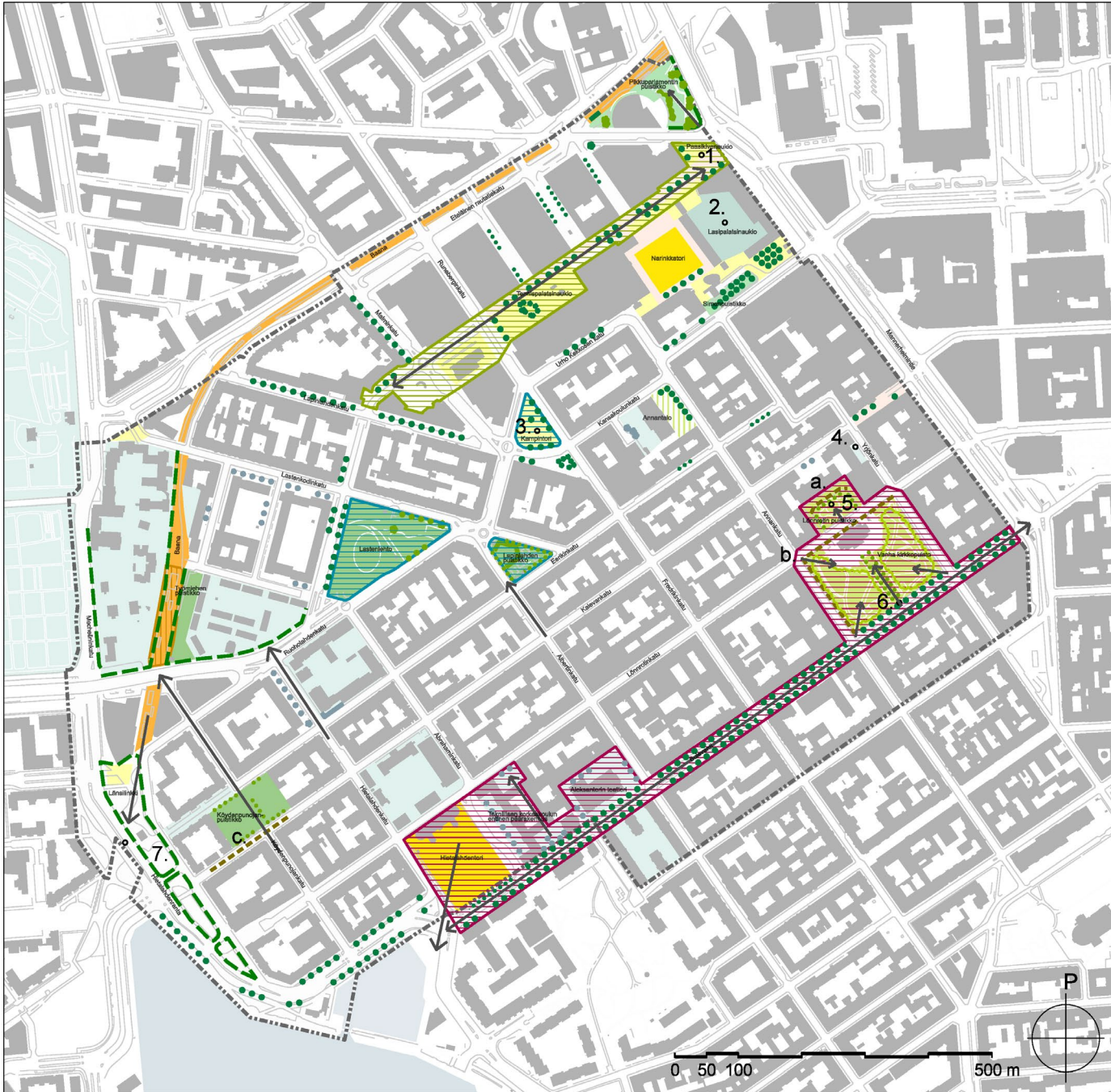
Lönnrotin puistikko on merkittävä historiallinen puisto 1900-luvun alusta. Ominaisista Lönnrotin puistikolle ovat symmetrinen sommitelma, vanhat puistikkoa kehystävät puut sekä Elias Lönnrotin muistomerkki. Puistikon takana olevalla katuosuudella on vanhaa kenttäkiveystä, joka on säilynyt ajalta, jolloin puistikko toimi kirkkotorina eli Vanhan kirkon edusaukiona. Myös puistikon lehmukset ovat peräisin kirkkotorin ajalta. Nykyään Lönnrotin puistikko on luonteeltaan taskupuistomainen edustus- ja oleskelupuisto.

Pikkuparlamentin puisto sai vuosina 2004-2005 uuden muodon ja ilmeen sen reunalle rakennetun Pikkuparlamentin eli eduskunnan lisärakennuksen rakentamisen yhteydessä. Puistosta on yhteys Baanan ratakuiluun ja sitä kautta Mannerheimintien ali Töölönlahden puistoon. Puiston poikki avautuu näkymä Eduskuntatalolle. Puistossa kasvaa vanhaa komeaa puustoa Mannerheimintien reunalla, mikä luo koko kaupunginosalle vihreän julkisivun.

Lapinlahden puistikko on yksi Kampin historiallista kolmiopuistoista. Se näkyy jo vuoden 1876 asemakaavassa. Pienellä aukiolla oli yleinen kaivo. Todennäköisesti kaupunginpuutarhuri L. A. Jernström laati suunnitelman 1870-luvun lopulla puisten reunustamasta puistosta, jonka keskellä on aukio ja jonka nurmialueita halkoi useaan suuntaan johtavat käytävät. Svante Olssonin aikana puistikko uudistettiin 1880-luvun lopulla keskiosiltaan yksinkertaisemmaksi ja avoimemmaksi, jollaisena puistikon yleisilme säilyi pitkään. Puiston keskiosassa sijaitsi mm. leikkipaikka. Puistikon nykyilme on peräisin Harald Carstensin suunnitelmasta 1970-luvulta, jolloin säilytettiin vain vanhat puistikkoa reunustaneet jalavarivit. Ennen keskeltä avoin puistikko muuttui kaksiosaiseksi: leikkipaikka aidattiin pensasaidalla ja toiselle puolelle puistoa sijoitettiin istutusruutuja. 1980-luvulla leikkipaikan korvasi koirapuisto, jonka korkeaksi kasvanut pensasaita tekee nykyisin suljetuksi tilaksi. Puistikon reunoilla sijaitsee erilaisia rakennelmia kuten yleisö-wc, ilmanvaihtorakennelma, lippakioski ja muuntamo. Korkea pensasaita ja monet rakennelmat estävät puistikoon alun perin kuuluneen läpinäkyvyyden, mikä on ollut puistikon historiallinen ominaispiirre. Puistossa on Arvo Kustaa Parkkisen veistos ”Ihminen nousee roskalaatikosta”. Nykyisin Lapinlahden puistikko on historialliseen arvoonsa nähden alennustilassa; yleisilmeeltään epämääräinen ja epäyhtenäinen kaupunkitila. Kaupunkikuvallisesti puistikko on tärkeä katutilan laajentuma ja vihreä saareke katunäkymissä. Se liittyy viereiseen Lastenlehdon puistoon ja on osa Lapinlahdenkadun varren puurvistää. Puistikon nykyisiin vaalittaviin ominaispiirteisiin kuuluu puistikkoa kiertävä puusto.

Korttelin rakentamattomalle kulmatontille tehtiin 1800-luvun lopussa tilapäinen leikkipaikka, joka sitten vakiintui Kampin epäviralliseksi puistoksi ja lopulta koko korttelin kattavaksi viheralueeksi. Kolmiopuistona **Lastenlehdon** historia ulottuu 1910-luvulle, jolloin sen terassoitu koillisosa rakennettiin. Tältä ajalta on säilynyt koillisosan luonnonkivimuurit sekä vanhoja puita, jotka ovat puiston ominaispiirteitä. Alusta pitäen leikki- ja pelikentät ovat sijainneet puistossa. Lastenlehto on peruskorjattu samaan aikaan kun puiston alle rakennettiin maanalaisen huolto- ja pysäköintiliikennetunnelin sisäänkäynti, joka hallitsee puiston eteläkulman kaupunkikuvaa. Peruskorjaus valmistui 2010. Puistossa sijaitsevat monipuoliset leikki-, peli- ja oleskelualueet. Puistossa on runsas pensas- ja perennalajisto, joka on myös

KAMPPI OMINAISPIIRTEET

KATUTILAT

- Kävelykadut
- Baana
- Toiminnallinen Baana
- Kaupunkikuvallisesti merkittävät katupuurivit
- Kaupunkikuvallisesti merkittävät yksittäiset katupuut tai katupuuryhmat
- Muut katupuurivit
- Merkittävät katutilan pensaat

AUKIOT

- Läpikulkupainotteiset aukiot
- Toiminnalliset aukiot (toritoiminnot ja tapahtumat)

PUISTOT

- Oleskelupuistot
- Edustuspuistot
- Toiminnalliset puistot (leikki- ja koirapuistotoiminnot)
- Puistomainen alue, jonka nykyasu poikkeaa kaavasta
- Kaupunkikuvallisesti merkittävät puistopuurivit
- Kaupunkikuvallisesti merkittävät yksittäiset puistopuut
- Merkittävät puistopensaat
- Erityisen merkittävä kasvillisuuskokonaisuus

TONTIT

- Kaupunkikuvallisesti merkittävä tonttikasvillisuus, joka näkyy kaduille ja puistoihin
- Kaupunkikuvallisesti merkittävä aukiomainen tonttialue
- Kaupunkikuvallisesti merkittävät yksittäiset tonttipuut tai tonttipuurivit, jotka näkyvät kaduille ja puistoihin
- Kaupunkikuvallisesti merkittävät pensaat, jotka näkyvät kaduille ja puistoihin

MUUT

- Historiallisesti merkittävät alueet
- Koimpuisto tai aukio
- Urbaani viherakseli
- Viherä julkisivu
- Kaupunkikuvallisesti merkittävät rakenteet
 - a. Vanha kasvillisuus
 - b. Vanhat paasikivileikat
 - c. Tukimuurit
- Puisto- ja katulueiden kohokohdat
 1. Taidelaos
 2. Ympäristötaidelaos
 3. Taidelaos
 4. Suunnitelma ja etupuuha, jonka nykyasu ei vastaa paikan arvoa
 5. Taidelaos
 6. Vanha portti
 7. Linnemäki

- Merkittävät näkymät
- Tarkastelualueen raja

maisema-arkkitehtitoimisto
NÄKYMÄ Oy
Meehilininkatu 34 B, 00280 Helsinki, p. 09-622 717 27

19.3.2021

KAMPPI

AUKIOIDEN JA PUUSTOJEN
HERKKYYSTARKASTELU: muutokset
suhteessa ominaispiirteisiin

- Alue on herkkä muutoksille/ Ei kestä arvokkaita ominaispiirteitä muuttavia toimenpiteitä.
- Alue kestävä vähäisiä muutoksia/ Muutosten tulee olla kohteen ominaispiirteitä vahvistavia.
- Alue kestävä muutoksia/ Muutosten tulee olla sopusoinnussa ympäröivän alueen ilmeen kanssa ja parantaa alueen yleisilmettä.
- Alue kestävä muutoksia/ Muutosten tulee olla kohteen historiallisia ominaispiirteitä palauttavia. Muutosten tulee olla myös sopusoinnussa ympäröivän alueen ilmeen kanssa sekä parantaa alueen yleisilmettä.

maisema-arkkitehtitoimisto
NÄKYMÄ Oy
Meehilininkatu 34 B, 00260 Helsinki, p. 09-622 717 27

19.3.2021

puiston ominaispiirre. Vanhojen muurien rajaamat suorakulmaiset alueet noudattavat alkuperäistä tilasommitelmaa, kun taas uusi muotokieli perustuu kaareviin muotoihin. Lastenlehto muodostaa kerroksellisen ja toiminnallisen puiston, jonka poikki avautuu avaria puistonäkymiä puiston suljettua eteläkärkeä lukuun ottamatta. Lastenlehdonpuisto on kaupunkikuvallisesti hyvin merkittävä. Se on alueen ainoa suuri puisto ja se sijaitsee keskustan tärkeän sisääntuloväylän varrella. Puisto liittyy visuaalisesti Lapinlahden puistikkoon ja on osa Lapinlahdenkadun varren kookkaiden puiden muodostamaa puuriviä.

Köydenpunojanpuistikko on pieni, noin 0,5 hehtaarin toiminnallinen korttelileikki- ja oleskelupuisto lähellä Hietalahtea. Alueen itäpuoliskolle valmistui 1970-luvulla nykyinen leikkialue purettujen asuinpuutalojen tilalle. Länsipuoliskolle 1980-luvulla valmistui pelikenttäalue Valion purettujen tehdas- ja toimitilojen paikalle ja entinen katualue muutettiin puiston keskikäytäväksi. Köydenpunojankatu muuttuu puiston kohdalla yleiseksi jalankulku- ja pyöräilyreitiksi ja jatkuu taas katuna puiston toisella puolella. Köydenpunojanpuistikon vuonna 2016 valmistuneessa peruskorjauksessa säilytettiin Lars Liljeforsin vuonna 1981 tekemien suunnitelmien jäsentely kahteen yhtä suureen osaan jakautuvana leikki-, peli- ja oleskelupuistona. Köydenpunojanpuistikossa kasvaa vanhoja komeita hevoskastanjoita, joista osa on jo vaihdettu vaahteroiksi. Puistikon ominaispiirteisiin kuuluvat alkuperäisen puistosuunnitelman jäsentelyn säilyminen, toiminnallisuus ja vanha puusto.

Työmiehenpuistikko sijaitsee entisen satamaradan ja Ruoholahden villojen välissä. Se on toiminnallinen korttelileikki- ja oleskelupuisto. Puistossa on leikkipaikka sekä oleskelupaikkoja. Työmiehenpuistikko rakennettiin leikkipuistoksi Harald Carstensenin vuonna 1973 valmistuneiden suunnitelmien pohjalta. Puistikko on säilyttänyt Carstensenin aikaisen perusjäsentelyn myöhemmissä kunnostuksissa. Työmiehenpuistikossa kasvava puusto muodostaa yhdessä sitä vastapäätä olevan Marian sairaalan tonttipuuston kanssa vihreät reunat niiden välissä kulkevalle Baanalle. Puistikon ominaispiirteisiin kuuluvat alkuperäisen puistosuunnitelman jäsentelyn säilyminen, toiminnallisuus ja vanha puusto.

Simonpuistikko on rinteeseen kivetty kävelyaukio. Sen kiveyksestä ja nurmikosta muodostuvasta pinnasta kasvaa vanhoja puita. Se ei erotu Kampin keskuksen moderneista aukioalueista puistona, vaikka sen puusto on katukuvassa merkittävää. Se vaikuttaa sijaintinsa ja nykyasunsa takia ennemminkin katu ympäristöltä. Puistikon puut ovat asemakaavassa suojeltuja kuten myös sen koillispuolella Lasipalatsin sivustalla kasvavat aukiopuut.

KAMPPI

ALUEEN ARVO- JA SUOJELUTILANNE

ARVOTETUT YMPÄRISTÖT

- Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY) Museovirasto 2009
 - A Tennispalatsi
 - B Lasipalatsi
 - C Helsingin synagoga
 - D Esplanadi-Bulevardi

- Maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt (Uudenmaan liitto 2012) Helsingin empire-keskusta ja kiviakapunki ulottuu lähes koko tarkastelualueelle aivan lounaisinta osaa lukuun ottamatta.

- Asemakaavalla suojellut puut

- Helsingin arvoympäristöt (Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialan yleisten alueiden rekisterin arvoympäristötietokanta) Arvoympäristöillä tarkoitetaan historiallisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita tai sellaisia kohteita, jotka edustavat tietyn aikakauden kaupunkirakennustaidetta, suunnitteluihanteita tai tunnettujen suunnittelijoiden töitä esimerkiksi tavalla.

1. Paasikivenaukio
2. Lönnrothin puistikko
3. Vanha kirkkopuisto
4. Mechelininkatu
5. Hietalahdentori
6. Bulevardi

SUOJELUTAVOITTEET

- Asemakaavalla suojelluiksi ehdotetaan tämän selvityksen perusteella esiin nousseita seuraavia kaupunkitiloja:

- Lönnrothin puistikko
- Vanha kirkkopuisto
- Hietalahdentori

- Asemakaavalla suojeltavaksi ehdotettava puurivi

- Julkisten kaupunkitilojen kaltainen tonttialue tai viheralueen kaltainen katualue, jolle tyypilliset istutukset ja avoimuus tulee säilyttää

1. Annantalo (eduspuisto kuuluu kaavassa katualueeseen)
2. Aleksanterin teatteri
3. Teknillisen korkeakoulun entinen päärakennus

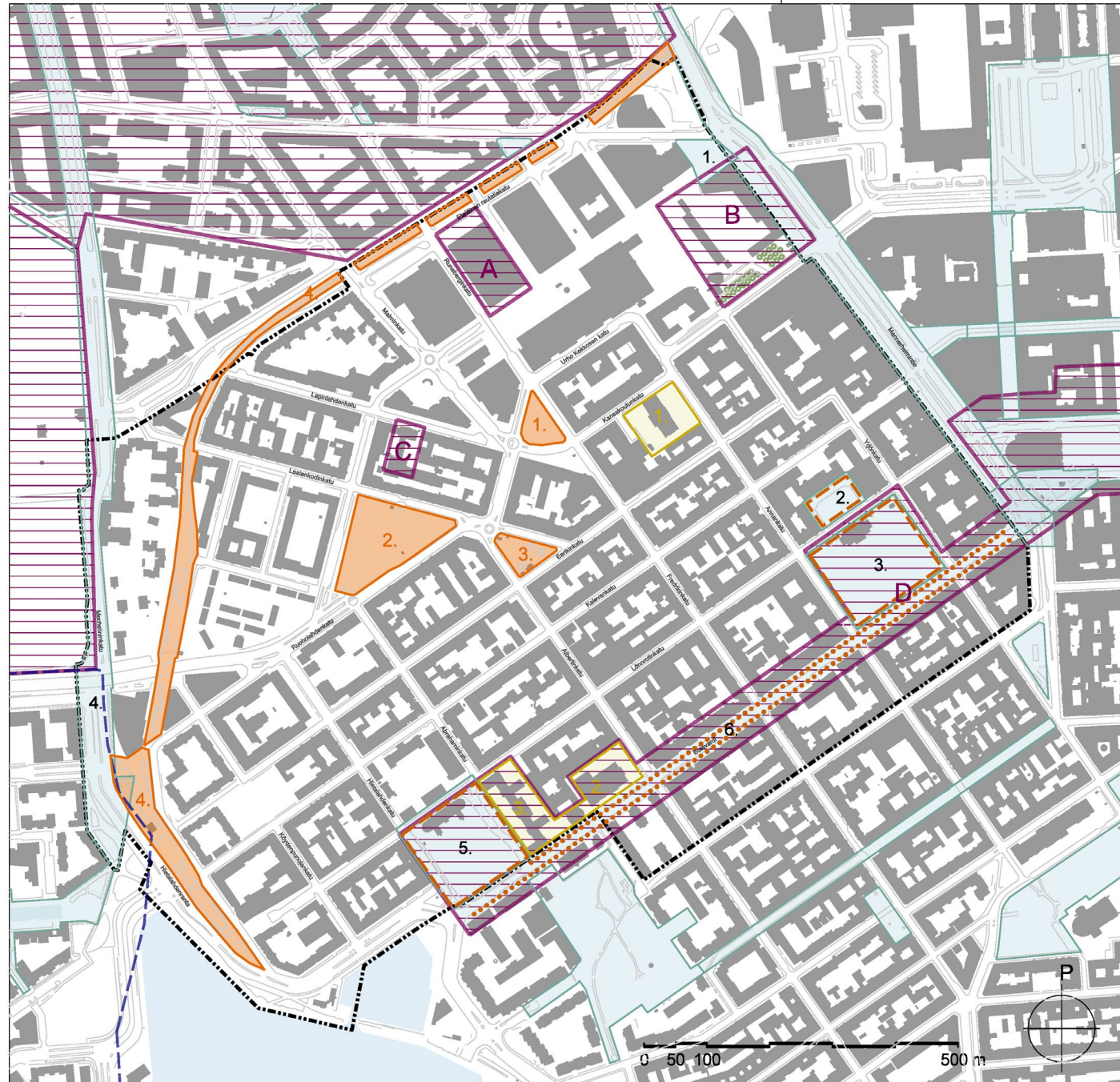
- Historiallinen kaupunkirakenne, kolmiopuisto tai -aukio, joka tulee säilyttää julkisena kaupunkitilana.

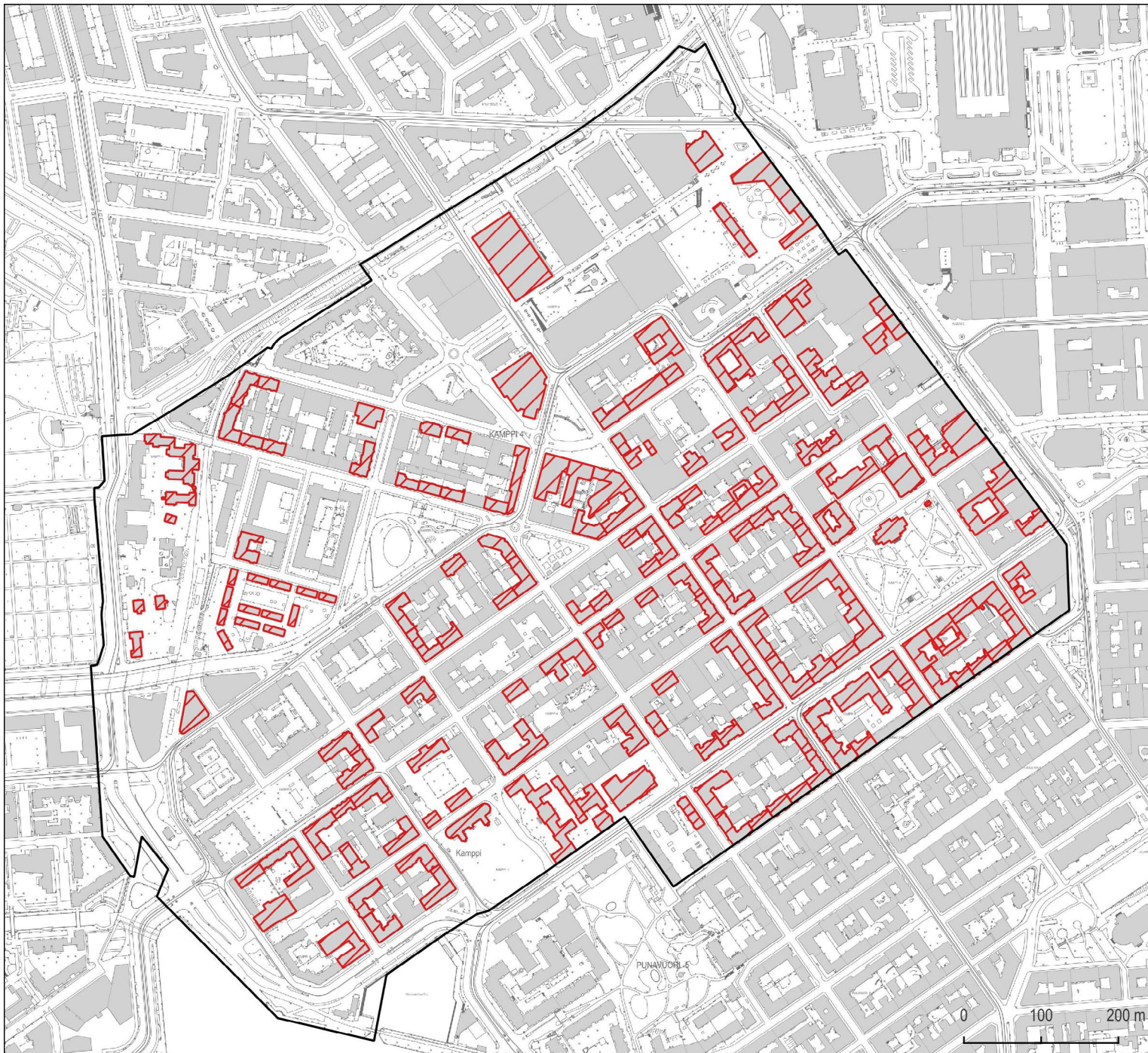
1. Kampintori
2. Lastenlehto
3. Lapinlahdenpuistikko
4. Baana ja Länsilinkki

- Tarkastelualueen raja

maisema-arkkitehtitoimisto
NÄKYMÄ oy
 Mechelininkatu 34 B, 00280 Helsinki, p. 09-622 717 27

19.3.2021

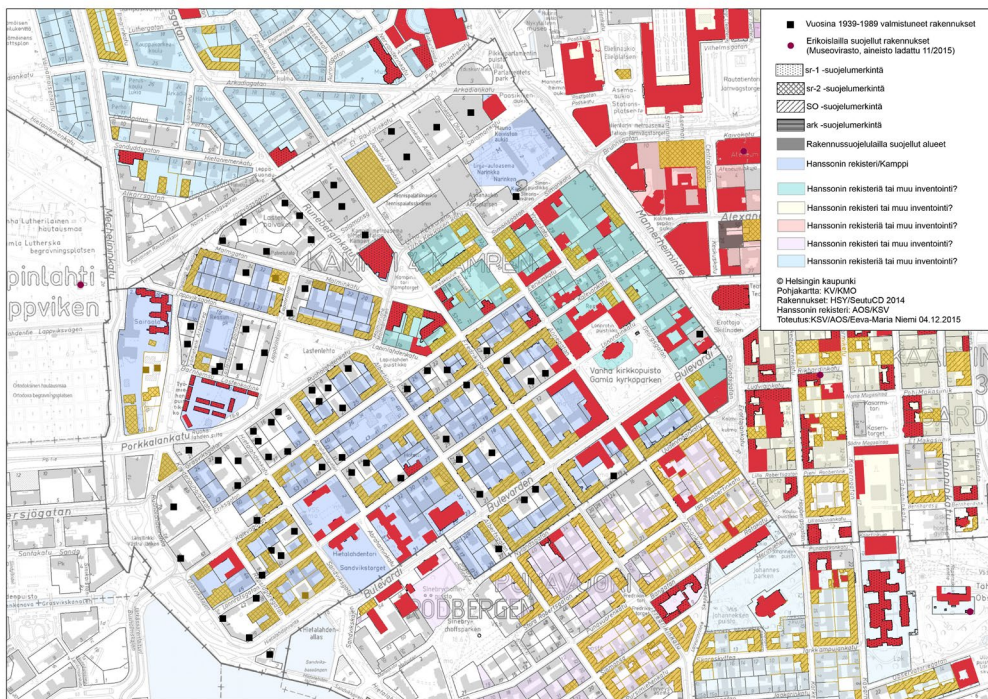
KAMPPI

Analyysi Kampin suojelluista rakennuksista

Suojelustatus

 Rakennus on suojeltu asemakaavalla

© Helsingin kaupunki
Aineistot: Helsingin kuntarekisteri,
Kaupunkimittaus 2022
Toteutus: Kympp/Anni-Maria Räsänen
2.3.2022

Kaavasuojelun taustaa

Olemassa olevat suojelumerkinnot ovat peräisin useista kaavoituksen aikaisemmista vaiheista ja siksi epäyhtenäisiä. Suojelu asemakaavalla tuli mahdolliseksi vuoden 1931 asemakaavalain ja seuraavan vuoden rakennussäännön myötä. Suojelumerkinnot ovat kuvanneet oman aikansa arvostuksia ja arvioinnin käytäntöjä. 1970-luvulla Helsingissä oli käytössä kaksi perusmerkintää: ark ja s0. Ark tarkoitti ehdotonta purkamiskielloa ja koski yleensä rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennusta. S0-rakennus puolestaan oli luokiteltu rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi. Molempiin määräyksiin liittyi tarkempia ohjeita lisärakentamisesta, muutostöistä ja entistämisestä.

Vuonna 1980 annettiin uusi kaavamerkkipäätös, johon sisältyy myös rakennus-suojelumerkintä sr, suojeltava rakennus. Merkkipäätöstä alettiin soveltaa siten, että ark-tapaukset korvattiin merkinnällä sr-1 ja s0-tapaukset merkinnällä sr-2. Sr-1 vakiintui koskemaan rakennustaiteellisesti ja/tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia, joille määrättiin purkukiello ilman varauksia, kun taas sr-2-merkinnällä osoitettiin tavallisesti kaupunkikuvallisesti arvokkaiksi määritel-

lyt rakennukset, joiden osalta purkaminen kiellettiin ilman rakennuslautakunnan lupaa. Rakennuksen rakennustaiteellisen, kulttuurihistoriallisen ja kaupunkikuvallisen arvon katsottiin ilmaisevan, millaisesta suojelusta on kyse.

Nykyinen suojelutilanne

Kampin kaupunginosa on valtaosin maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä (Empire-keskusta ja kivikaupunki). Alueella sijaitsevat Esplanadi – Bulevardin, Lasipalatsin ja Tennispalatsin sekä Helsingin synagogan RKY-kohteet. Esplanadi-Bulevardin RKY-alueajukseen kuuluvat Bulevardi, Vanha kirkkopuisto sekä Hietalahdentori kuten myös Aleksanterin teatterin ja Teknillisen korkeakoulun entisen päärakennuksen ympäristöt. Näiden kokonaisuuksien arvoa ei ole osoitettu asemakaavoissa.

Kampin 430 rakennuksesta 182 on suojeltu asemakaavan suojelumerkinnällä. Alueella sijaitsee myös useita lailla ja asetuksilla suojeltuja rakennuksia ja tiloja. Laila rakennusperinnön suojelusta on suojeltu synagoga sekä Joutsen-apteekin sisätila (Lapinlahdenkatu 1). Vanha kirkko on suojeltu kirkkolailalla. Koska alueella on voimassa asemakaavoja jopa 1800-luvulta, puuttuu suojelumerkintä kuitenkin lukuisilta arvokkailta rakennuksilta. Alueella on käytössä myös rakennuskieltoja, joiden avulla suojeluarvoja on voitu varjella.

Lönnrotin puistikko, Vanha kirkkopuisto, Bulevardi, Hietalahdentori, Paasikivenaukio sekä alueen länsireunalle osuva Mechelininkatu kuuluvat Helsingin arvoympäristötietokantaan, mutta niitä ei ole suojeltu asemakaavassa. Ne ovat historiallisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittäviä ja edustavat tietyn aikakauden kaupunkirakennustaidetta, suunnitteluihanteita tai suunnittelijoiden työtä esimerkillisellä tavalla. Alueella on myös muita julkisen ulkotilan kohteita (aukioita, katuja ja pienempiä puistoja), joilla on sekä alueellista että valtakunnallista arvoa. Vain osa näistä arvokkaista kohteista on suojeltu nykyisillä asemakaavoilla. Kampin yleisillä alueilla (kadut, puistot, aukiot) asemakaavallinen suojelu on nykytilanteessa alueiden arvoon nähden puutteellisella tasolla.

Arvokkaita ympäristökohteita, joilla ei ole suojelustatusta, ovat Bulevardin puut, Hietalahdentori, Lönnrotin puistikko ja Vanha kirkkopuisto. Annantalon, Aleksanterinteatterin ja Teknillisen korkeakoulun entisen päärakennuksen ympäristöjen tyyppillisiä istutuksia ja/tai avoimuutta ei ole turvattu nykyisissä asemakaavoissa. Kolmiopuistojen ja -aukion eli Lastenlehdon, Lapinlahdenpuistikon ja Kampintorin ominaispiirteitä eli muotoa, reunustavia puurivejä ja/tai läpinäkyvyyttä ei ole suojeltu.

Kamppi kuuluu yhdessä Kruununhaan, Kaartinkaupungin ja Kluuvin kanssa Helsingin kantakaupungin vanhaan asemakaava-alueeseen. Kamppi on asumisen ohella myös kaupan, koulujen ja elinkeinoelämän ympäristö.

Kamppi on ollut osa vaurastuvaa, teollistuvaa ja kasvavaa pääkaupunkia. 1800-luvun alun puukaupunki on kasvanut kivikaupungiksi, jolle ovat ominaisia maltillinen rakentamisen korkeus ja monimuotoinen jalankulkijan tason miljöö kivijalkaliikkeineen.

Asemakaavat ja rakennusjärjestykset ovat ohjanneet rakentamista; tasapainoisen kaupunkikuvan osatekijöitä ovat ruutukaava-alueen pitkät sisäiset näkymät, korttelijulkisivujen mittakaavan yhtenäisyys sekä valoisa ja elävä katu ympäristö. Kampin reunavyöhykkeet hahmottuvat yhtenäisinä sekä idässä, lännessä että pohjoisessa.

Kampin rakentamisen tehokkuus on korkea huolimatta rakennusten maltillisesta korkeudesta. Rakennuskanta on ajallisesti kerroksellinen.

Lähteet:

Painetut

Bonsdoff, Bengt; Gardberg, Carl Jacob; Lindberg, Bo; Kruskopf, Erik; Nummelin, Rolf; Ringbom, Sixten; Ringbom, Åsa; Schalin, Mona: **Konsten i Finland. Från medeltid till nutid.** Schildts 1998

Hakkarainen, Helena; Putkonen, Lauri: **Helsingin kantakaupungin teollisuusympäristöt, teollisuusrakennusten inventointiraportti.** Helsingin kaupunginmuseo 1995

Helsingin jugend, arkkitehtuuriopas. Helsingin kaupunginmuseo 2019

Herranen, Timo: **Helsingin historia vuodesta 1945, 1. osa.** Helsingin kaupunki 1997

Helsingin kaupungin historia, 3. osa. Helsingin kaupunki 1951

Iltanen, Jussi: **Radan varrella. Suomen rautatieliikennepaikat.** Karttakeskus 2010

Järvenpää, Eeva; Räihä, Sirpa: **Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartin-kaupungin ja Kampin kortteleista.** Bookwell 2009

Kervanto Nevanlinna, Anja: **Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945-2010. Helsingin historia vuodesta 1945, 4. osa.** Otava 2012

Korpinen, Pekka: **Mein Kamppi - uusi urbaani Helsinki.** Työväen sivistysliitto 2012

Lilius, Henrik; Kärki, Pekka (toim.): **Suomen kaupunkirakentamisen historia 2.** SKS kirjat 2014

Makkonen, Leena: **Modernismia Helsingissä.** Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto 2012

Mustonen, Pertti: **Kaupungin sielua etsimässä. Kertomus Helsingin kaupunkisuunnittelusta Bertel Jungista nykyaikaan.** Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010

Neuvonen, Petri (toim.): **Kerrostalot 1880-2000.** Rakennustieto Oy 2006

Nurmi, Esko; Puro, Laura; Lujanen, Martti: **Kansan osake. Suomalaisen asunto-osa-
keyhtiön vaiheet.** Suomen kiinteistöliitto 2017

Ollila, Kaija; Toppari, Kirsti: **Puhvelista Punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita.** Sanoma Osakeyhtiö 1975

Paavilainen, Simo (toim.): **Nordisk klassicism 1910 - 1930.** Näyttelyluettelo, Suomen rakennustaiteen museo 1982

Standertskjöld, Elina: **Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1900-1920, 1930-1950 ja 1960-1980.** Suomen rakennustaiteen museo / Rakennustietosäätiö RTS / Rakennustieto Oy 2006 / 2008 / 2011

Muut lähteet

Hannula, Pirita; Salonen, Marja: **Rakennukset kertovat - perustietoa asukkaille.** Helsingin kaupunginosayhdistysten liitto 2007

**Kantakaupungin nivelet, Kolmiopuistot ja jäännösaukiot Helsingin ruutukaava-
verkkojen saumakohdissa.** Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2009:12 / Katu- ja puisto-osasto

Kampin ominaispiirteet. Konsulttityö 2019-2020, Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson

Kampin ominaispiirteet. Konsulttityö 2020-21, Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy

Kamppi-kasvavan Helsingin kaupunginosa, artikkelin luonnos, Mikko Lindqvist/Helsingin kaupunginmuseo

Keskustan ja Kampin aluesuunnitelma 2012-2021. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2012:6

Kulttuuriymparistomme.fi / Ympäristöministeriö

Lindroos, Annukka, haastattelu 11/2021, artikkeli Suomen Rakennustaiteen seuran lehdessä, Niemen alueiden korttelialueiden maankäytön kehityksen ohjauksen perusteet (KSV:n julkaisu AB 3/84)

Mäkelä, Mika: **Kallion saneeraus modernistisen kaupunkisuunnittelun esimerkkinä.** Opinnäytetyö, HY 2013

Raunio, Katja: **Kampin keskus: kasvavan kaupungin välitilassa.** Pro gradu, HY 2015

Sinettiarkisto

Kartat

Kertomukset Helsingin kunnallishallinnosta

Kunnallisasetuskokoelmat

Helsingin kaupungin keskiosien yleisasemakaavaehdotus (1932)

